

İÇİNDEKİLER

Harem.....	7
Devletin Menfaati Uğruna.....	45
Tos.....	53
Yemin.....	63
Çirkinliğin Esrarı.....	69
Uçurumun Kenarında.....	77
Havyar.....	83
Beynamaz.....	89
Balkon.....	103
Binecek Şey.....	113
Lokanta Esrarı.....	121
Elma.....	129
Tarih Ezelî Bir Tekerrürdür.....	133

HAREM

DİBACE

- Alçak...
- Alçak... -Hain!..
- Hain!..
- Vicdansız.
- Asıl sensin vicdansız...

Daha düne kadar bütün kibar Şişli halkının, yeni yetişen çocuklarına: «İşte saadetin timsali! Siz de böyle bir yuva yapmaya çalışınız» diye gösterdiği bu çift, şimdi birbirlerine öyle korkunç bir nazarla, öyle vahşî bir hiddetle bakıyorlardı ki... Sermet tekrar haykırdı:

- Asıl sensin vicdansız... Nazan:
- Asıl sen, asıl sen...

Diye hıçkırmağa başladı. Bir hafta evvel ikisi de birbirlerini âşıklarıyla «cürmü meşhut»(1) halinde yakalamışlar ve hemen ayrılmışlardı.

Sermet'in yanındaki kadın, Nazan'la yakalananın karısıydı. Sermet, yanındaki kadının kocasını kendi karısıyla yakalarken, aynı zamanda kansı

da kocasının odasında, bu adamın karısını yakalamıştı. Vaziyet, en gayri tabî bir tiyatro sahnesinin bile kabul edemeyeceği derecede fevkalâde idi.

(1) *Suç üstü*

Öyle karışık, öyle tuhaf, öyle feci bir mahiyette idi ki... İkisinin de en insanca sevkıtabîleri² yani «kıskançlık, intikam» temayülleri, bu rezaletin karşısında şaşırıyor, hissin mantığına muvafık bir cereyan alamıyordu. Birbirlerinden ayrı geçen bu bir haftalık azap, ıstırap içinde, ikisi de, ne yapacaklarını düşündüler. Bir karar veremediler. Vakıa bir daha yüz yüze gelmemek üzere ayrılmışlardı. Fakat bu kâfi miydi? İntikam, tahkir(1), terzil(2)... Amma nasıl? Bu sabah Nazan babasının evinden, üç senedir hayatının en tatlı günlerini geçirdiği geniş, muhteşem, sevgili apartmanına gelirken hep bunu düşünüyordu. Pek lâzım olan bazı şeyleriyle sadık hizmetçisi Mari'yi alıp götürecekti. O gündenberi Sermet'in annesinde oturduğunu duymuştu. Mermer merdivenleri nefes nefese çıkıp elektrik düşmesine basarken kalbi müphem bir korku ile yırtılacak gibi çarpıyordu. Ah o münasebetsiz filozofun kimbilir nasıl bir can acısıyla «Allah'ın tâ kendisi...» dediği zalim tesadüf!.. Karşısına Mari'nin yerine ölünceye kadar yüz yüze gelmeyeceği kocası çıkmasın mı?.. Aksi gibi o da işte bu sabah, anahtarı kendinde olan apartmanda Nazan'm katiyen bulunmadığını bildiğinden, bazı kitaplarını, lâzım olan şeylerim almaya gelmişti. Birbirlerini görünce ikisinin tekrar kan beyinlerine çıktı, yüzleri sarardı, dudakları morardı. Birbirlerini aynı kelimelerle tahkire başladılar. Zavallı Nazan, me'yus bir çocuk perişanlığıyla duvara dayadığı koluna başım koymuş, tepine, tepine hıçkırıyordu:

- Vicdansız, vicdansız!

Sermet dudaklarını ısırıyor. Yumruklarını sıktı. Titriyordu. Gözlerini açarak sordu:

- Ben vicdansız, pekâlâ; ya sen? Nazan derin hıçkırıklarla kekeledi:

(1) *Horlama, aşığı görme*

(2) *Rezil etme*

- Vallahi, billahi, ben masumum!

Sermet bir an durdu. Dudaklarını yaladı. Yumruklarını gevşetti. Önüne baktı:

- Ben de masumum! dedi.
- Ah, yalan, yalan...
- Namusumla yemin ederim.
- İnanmam...
- Vallahi, billahi.
- İnanmam, inanmam!
- Ben de sana inanmam...

Nazan, göz yaşlarıyla ıslattığı minimini platin saatli beyaz, tombul kolundan başım kaldırdı. Kocasına baktı. Lâcivert çarşafı gür kumral saçların çerçevelediği şuh, narin yüzü kıpkırmızı idi. Uzun, kıvrıkcık kirpiklerinin uçlarında şeffaf inciler parlıyor, mavi, derin gözlerinde sanki pek uzak, gürültüsü duyulmaz bir fırtınanın yağmurlu bulutları geçiyordu.

- Halbuki ben sana masum olduğumu ispat ederim, dedi.

Sermet iri, siyah gözleri kalın kaşlarıyla beraber kaldırdı. Kansına baktı. Bir an düşündü ve başım salladı:

- Ben de ispat ederim.
- Nasıl ispat edersin?
- Sen nasıl ispat edersin?
- Üç senedir günü gününe hissiyatımı yazıyorum. Bu mektepten çıkarken «Brevet» (*)lerimizi elimize veren «Sör Margitta»nın son nasihatı, son tavsiyesiydi. Bir gün kaçırmadım. Hep yazdım. Sana okuyayım. Masum olduğumu, bana kimsenin eli dokunmadığımı anlayacaksın.
- Ya anlamazsam?
- Anlayacaksın.
- Ya inanmazsam?

* *Diploma*

- İnanacaksın. İnanmazsan, o vakit ben mücrimim(6). Kendi cezamı kendim veririm.
- Nasıl verirsin?
- Kendimi öldürürüm.
- Dehşet...
- Vay, eğleniyorsun...
- Hayır, şaşıyorum.
- Niçin, şaşıyorsun? Benden demek sahiden şüphe ediyorsun?

- Benden şüphe ha!..

- Benden şüphe!..

Nazan tekrar hıçkırmağa başladı. Sordu:

- Ya sen? Sen nasıl masum olduğunu ispat edeceksin, hakikî hain?

- Ben de senin gibi...

- Nasıl?

- Ben de hissiyatımı sana okuyacağım.

- Nasıl okuyacaksın?

- Ben de üç senedir, seni aldım alalı, bütün duyduklarımı, düşündüklerimi yazıyorum.

- Yalan söylüyorsun. Ben seni yazarken hiç görmedim.

- Ben de seni yazarken görmedim.

- Ben gizli yazıyordum.

- Ben de gizli yazıyordum.

Durdular. Birbirlerine derin derin baktılar. Sanki dalgın nazarlarında ruhlan karşılaşıyor, sessiz bir lisanla konuşuyordu. Amma ikisi de inanamıyordu. Nazan, şuursuz bir tehalükle(7) çantasından çok sayfalı, maroken kaplı küçük bir defter çıkardı:

- İşte benim hatıram? dedi.

6- Suçlu

7- Büyük bir istekte atılma

Sermet de aynı hareketle ceketinin iç cebinden bir defter çıkardı:

- İşte benimki de...

- Yalan... O başka şey!

- Hayır, vallahi hatıratım.

- Bakayım.

- Evvelâ ben seninkine bakayım. Nazan çantasını aradı:

- Ah, anahtarımı evde unutmuşum, dedi, ama ben defterimin kilidini kırarım. Fakat her yerini göstermem.

- Pekâlâ, ben de göstermem.

- Sen de gösterme...

Öfkeleri, bir yaz fırtınası gibi, birdenbire sönmüverdi. İçeri girdiler. Kapıyı Sermet itti. Odalarının ortasındaki salona geçtiler. Yana yana bir kanepeye oturdular. Nazan çarşafının pelerini çıkarmadı. Kalbinde hâlâ hafif bir gıcıkkanma, iyi olmamış bir yara acısı duyuyordu. Demek Sermet

de kendi duyduğunu, düşündüğünü yazıyormuş! Bakalım neler yazmış?
Kalbi daha hızlı çarpıyordu:

- Kır, bakalım şu kilidi.

Sermet, karısının, daha ilk defa gördüğü zarif defterim aldı. Gayri ihtiyarî kokladı.

- Oh ne güzel! Gül gibi... dedi.

Cebinden kaba, fildişi saplı bir çakı çıkardı. Defterin ince, altın kilidini söktü. Nazan'ın gözlerinden hâlâ damla damla yaşlar akıyordu.

Seyrekleşen hıçkırıklar intizamsız fasılalarla beyaz boynunda birbiri arkasına kabarıyor, omuzlan-m, memelerini şiddetle sarsıyordu. Ah, bu defterin içine ne delice saadetler, ne inanılmaz sevinçler yazmıştı. Büyük, ipekten sigara kâğıtlarına benzeyen bu dört yüz ince sayfanın hemen hepsi dolmak üzere idi. Fakat «hayattan sonra ölüm» gibi son sayfalar ne acı, ne karanlık, ne azaplıydı. Onun saadeti de, her şeyi gibi, işte en nihayet ölüyordu. Çünkü masumken en fena bir şüpheye maruz kalmış, bu facia içinde kıvranıırken, kendini seviyor sandığı hain kocasının odasında başka bir kadını yakalamıştı!

-Al...

- Nerden başlayayım?

- Masum olduğunu ispat edecek yerden!

- Hayır, biraz daha evvelinden başlayacağım. İşte geçen sene... Yedi Kânunusani... Sen de bakayım bul o günü.

Sermet aradı...

- Ben o günü yazmamışım.

- Sekiz Kânunusaniyi bul.

- O da yok... On beşe kadar yazmamışım.

- Pekâlâ. On beşten oku bakalım.

- Evvelâ sen oku.

- Ona da pekâlâ... İşte.

Gayet aydınlık bir Nisan güneşi ipek tül perdelerden süzülüyor, lake möbleli, pembe döşemeli, beyaz duvarlı şen salonu daha çok aydınlatıyordu.

« - Yedi Kânunusani... Dün gece salonumuz ağzına kadar doluydu. Kocam iki senedir hâlâ monda(8) alışamadı. Çünkü görüyorum. Dostlarımızdan benim gibi zevk almıyor. Hep ilim-milim konuşmak istiyor. Onu çok seviyorum. Fakat biraz daha salon hayatına müstait(9) olsa... Sanıyorum ki, hep benim hatırım için bu hayata tahammül ediyor. Âdeta

8- Salon veya lüks hayatı yaşayan çevreler

9- Yeteneği olma, kabiliyetli

eğlencelerimiz ona angarya geliyor. Yazık, bu kadar iyi tahsil gördükten sonra bu kadar vahşî kalmak... Neyse halamın dediği gibi «Herkesi kendi haline bırakmalı.» Gelelim bana... «Ne büyük bir muvaffakiyet! Derler ki Efijenide10 yok. O kadar ağır olmayan bu seferki tuvaletim herkesi şaşırttı. Kadınlara karşı pek az söyleyecek söz bulan doktor Mavris bile: «Saçlarınızla gözleriniz siyah olsa tıpkı Afrodite benzeyeceksiniz.» dedi. Güldüm. «Amma Afrodite'in saçları siyah mı imiş? Ben de boyarım. Fakat gözlerim... Ah bir de (göz boyası) icat etseler... Sersem âlimler mikrop bulmağa çalışacaklarına böyle bir boya yapmağa çalışsalar, vallahi bir günde zengin olurlar. Düşünün; ne saadet; bu sene mavi gözlü... Gelecek sene siyah... Yaza yeşil... Sonbahara kestane...»

Sermet:

- Geç bu gevezelikleri... dedi.

- Peki, işte:

«On dört Kânunusani... Bugün misafirlerimiz arasında Rihterler de vardı. Almanya'dan yeni gelmişler. Geçen Cuma bana Süleyman'ın salonunda takdim olundular. Hemen ben de davet ettim. Ne nazik insanlar... Kabul ettiler. Kocam bir türlü bunlara ısınmadı. Bunlar halis Alman değil, Almanın Yahudisi...» deyip duruyor. Bize ne? Ne olurlarsa olsunlar! Madam Rihter'le tatlı tatlı konuştuk. Almanlar için kaba derler. Yalan... O kadar güzel Fransızca konuşuyor ki... Hem de pek güzel giyiniyor. Ben hoşuna gittim, «Ah ne güzelsiniz madam Sermet, dedi. Tıpkı bir meleğe benziyorsunuz.» Mübalâğa ettiğini söyledim. Çok konuştuk. Adeta diğer misafirlerimle meşgul olamadım. Zavallı kadın bana hep hareme dair şeyler sordu. Kafesler, perdeler, harem ağaları görmek istiyor.

- Artık bunları rüyanızda, yahut romanlarda görebilirsiniz, sevgili madam, dedim.

İnanmıyor. Bize Avrupalılaştırmış nazariyle bakıyor. Boşu boşuna hep halis Türk arıyor. Ben, oldukça kendisini

10-Zevk

tenvir11 ettim. Yeni neslin kaçı-göçü kaldırdığını, çarşafın yalnız sokakta kaldığını, salonlarda yeni kadınların erkeklerle münasebette bulunduğunu,

hattâ yalnızken erkek misafir bile kabul ettiklerini, bunların kimler olduğunu, mu-fassalan12 isim isim, aile aile, sayarak anlattım.
«- Almanya'da, kocaları evde yokken kadınlar bir erkeğin ziyaretini kabul edemezler» dedi.

- Olabilir.

Diye gülümsedim. Fakat mümkün mü? Almanlar İstanbul'a gelince sofuluk taşıyorlar. Bunu geçen gün madam Baria Mahmut da söylüyordu. Sonra genç şair Manukyan şan yaptı.13 Sesi güzel. Amma Ermeni olduğu belli oluyor. Dikkat ettim. Parçanın içinde ne kadar (dö) varsa hep:

« - Di, di...» dedi.

Yavaş yavaş bizim Türkler de kadın eli öpmeğe başladılar.

Fakat daha korkuyorlar. Avrupalılar gibi cesur davra-namıyorlar. Hemen şöyle... hafifçe... Bununla beraber terakki epey yolunda... Akşamüstü istatistiğine baktım. On iki Türk gelmişti.

Hangisi elimi öperse romanımdan bir yaprak kıvrırım.

Duyulan, kuvvetli bir öpüş için kıvrığı büyük yaparım; korkak, mahcup, hafif bir öpüş için küçük... istatistiğim bu sefer iyi netice verdi. Beş sayfayı büyük, üç sayfayı küçük kıvrımışım...»

Sermet yüzünü ekşitti.

- Bu istatistik mi senin masumluğunu ispat edecek?

- Daha aşağısını okumadım ki...

11- Aydınlatma

12- Uzun uzun, bütün ayrıntılarıyla

13- Şarkı söylemek

- Geç, geç. Böyle gevezelikleri dinlemek istemem.

- Öyle ise sen oku bakalım. -Peki.

- Amma Kânunusani on beşten.

- Nihayeti okuyayım. Buraları faydasız.

- Hayır, hayır, Kânunusani on beşten.

- Fakat.

- Haydi, haydi.

Nazan eğildi. Kocasını okurken gözleriyle satırları takip ediyor, elleriyle boncuk çantasını ovalıyordu.

«- On beş Kânunusani... Ben babayani bir adam değilim. «İntizam ve terakki»ye itikadım var. Her şey terakki edecek, yani değişecek, mutlaka

eskiye benzemeyecektir. F%-kat bir şartla... O şart da; intizam... Evet, her şey deđiŒecek. Fakat tedricen!14.. Çünkü fizikî hayatta olmadığı gibi, içtimaî hayatta da ani15, Œedit16, tahavvül17), yok. Ben büyükbabamın hayatım sevemem. O, görmedim ama, mutlaka bağdaŒ kuruyor, eliyle yemek yiyordu. Çünkü, hâlâ Fatih'teki amcalarımın evinde, yemek (sini)de yeniyor. Ben Œalvar giyemem. Ben çubuk içemem. Ben enfiye çekemem. Ama maymunluktan da nefret ederim. Frenkleri, Avrupalıları taklit! Dikkat olunursa, bu ne çirkin şey... Frenklerin reveranslarını, adabı muaŒeret dedikleri âdetlerim, mihaniki, gayri meŒ'ur bir gayretle yapmağa çalıŒmak... Ne feci angarya...»

Nazan başını salladı:

- Ah yarabbi! Adabı muaŒarete angarya diyen bir koca...
- Amma Avrupalıların adabı muaŒeretine!
- Türklerin adabı muaŒereti var mı?
- Yok mu?

14- Yavaş yavaş

15- Birdenbire

16- Œiddetli

17- Bir halden bir hale geçme

- Hani?

Sermet hemen bir cevap bulamayınca, Nazan taŒtı:

- Merhaba, merhaba! Aleykümüsselâm, hâkipâyiniz, keyfî âliniz, refika18 cariyeniz, mahdum bendeniz... değil mi? Cambazhanedeki maskaraların perendelerine benzeyen o dokuz kat eğilmiş başlara yerden kalkan kandilli temennalar değil mi?
- Bonjur, bonsuvar, seri, mon Diyâ...»19den iyi ya?
- Çok, çok, Allah için çok iyi.
- Acem Œairinin dediği gibi: «BaŒkasına ait sırmalı kaftanı giymektense, kendi malım olan eski hırkayı tercih ederim.»
- Daha açık söyle... de ki: «İnsan gibi yaŒamađa, dilenci gibi gezmeği tercih ederim.»
- Hayır...
- Ya ne?

- Kendi temayülümdeki²⁰ samimî hareketlerle yaşamayı, yabancı, taklit bir edaya uymağa tercih ederim, yani...
- Ey yani?
- Taklidin aleyhindeyim.
- Doğrusu büyük bir meziyet!
- Büyük değilse bile, herhalde bir meziyet.
- Bu meziyet değil, cahillik...
- Niçin?
- Çünkü hayatta her şeyin taklit ile olduğunu bilmiyorsun. Lahananın bile taklitsiz yenilmediğinden haberin yok. Meziyet, fazilet dediğin şeyler bile beğendiğimiz tabiatlan taklitten başka bir şey midir?
- Münakaşa mı edeceğiz, defterlerimizi mi okuyacağız.

18- *Eş, zevce*

19- *Günaydın, tünaydın, sevgilim, Allahım*

20- *Bir şeye ilgi duyma*

- Haydi oku, oku.
- Ben atlayacağım. Çok geriden başladık. Asıl sana masum olduğumu gösterecek yerden okuyacağım.
- .Sermet defterinin yapraklarını çeviriyordu. Nazan eliyle tuttu:
- Hayır, acelemiz yok. Buradan devam et! Senin kaba düşüncelerini öğrenmek isterim.
- Ama, uzun sürecek.
- Sürsün.

Sermet, bıraktığı yerden yine başladı okumağa: «... Mektepte iken bir çapkın arkadaşım bana (Images galants)²¹ unvanlı bir albüm göstermişti. Muhteşem salonlarda insan esvabı giymiş, dişi erkek, bir sürü maymun... Birbirlerine bin türlü maymunluklar, maskaralıklar yapıyorlar, birbirlerine sarılıyorlar, öpüşüyorlar, yalaşıyorlardı... Şimdi ne vakit bir salona girsem bu resimleri hatırlıyorum...»

Nazan yüzünü ekşitti:

- Images giants albümünde insan esvabı giymiş ayılar yok muydu?
- Yoktu.
- Öyle ise ressam bu taraflara gelmemiş. İtiraz mı edeceksin, dinleyecek misin?
- Haydi oku, haydi oku...

«... İçeri bir kadın girince bütün erkeklerin şiddetle ayağa kalkmaları... Kadının yere, şüphesiz mahsustan düşürdüğü bir şeyini sanki bir işmiş gibi on erkeğin birden atılıp almağa çalışması!

Her kadına ayrı ayrı:

- Siz şöyle güzelsiniz,

21- Açık resimler albümü

- Siz böyle güzelsiniz,

- İyi giyiniyorsunuz,

- Zekisiniz.

- Malûmatlısınız,

- Naziksınız,

- Kurnazsınız,

İlâh... ilâh... gibi basmakalıp naziklikleri sıralamak... Yalancı, nazik bir tebessüm maskesi altında yüzümüzü saatlerce gergin tutmak... Bütün bunlar ne gülünç maymunluklar!

Ben alafranga denilen hayattaki bu maymunlukların esasını, manasını, neticesini arıyorum. Bir şey bulamıyorum. Anlıyorum ki, hepsi bir (beğeniş, beğendiriş sporu)! Netice yok... Herkes olanca dikkatini birine çevirmiş. Kusurla meziyet arıyor. Kusurlar, sahipleri yokken münakaşa ediliyor; dedikodular yapılıyor. Meziyetler, sahiplerinin yüzlerine karşı tekrarlanıp vuruluyor.

Meziyet (para, şıklık, kibarlık, biraz da gençlik, sonra espri... Frenklerin (vanite) dedikleri hani boş, vahî, dipsiz bir gurur vardır. İşte bizim yeni salonlar bu vanite'nin ummanı... Herkes kendini satıyor. Hakikatte kendinde olmayan meziyetlerle, varmış gibi, tefahür²² ediyor. Evet, salondaki zengin, bankerdir. Ama isterse varidadından²³ çok borcu olsun, ehemmiyeti yok. Salondaki şair, dâhidir? İsterse -hatta berceste²⁴ olmamak şartıyla- bîr mısraı bile olmasın! Salondaki mütefiekkür²⁵ büyük bir filozoftur; isterse İsağuci²⁶yi bilmesun.

Salondaki sporcu Zaloğlu Rüstem²⁷ kadar cesurdur,

22- Övünme

23- Gelir

24- Kısa, öz

25- Düşünce adamı

26- *Aristoya dayanan medrese mantığı*

27- *İranlıların Şehname destanının kahramanı*

isterse korkusundan geceleyin yalnız sokağa çıkamasın! Fakat bütün bu maskaralıklardan ziyade beni kızdıran, beni hiddetlendiren, benim sinirlerime dokunan bir şey var...»

Sermet sayfayı çeviriyordu. Nazan kendini tutamadı:

- Bakalım bu müthiş şey ne? dedi.

- Bak...

«O da bu salonların kozmopolit²⁸ olması... Hangi eve gitsem Rumlar, Ermeniler, Levantenler, Frenkler, İngilizler, Amerikanlılar. Yahudiler görüyorum. Bu ecnebiler, salonlarda rast geldikleri Türklere Avrupalılaştırmış, kendilerine temessül²⁹ etmiş nazariyle bakıyor? Resmen Türk namı altında yaşadıkları için onlara için-dışın acıyorlar. Türk kadınlarına yaptıkları (flört) mukaddemesinde³⁰ şu basmakalıp teessüf³¹ bulunuyor:

- Ah ne güzelsiniz! Fakat yazık ki Türksünüz. Ne ziyan, ne ziyan!

Bu ecnebinin yanında biz daima muti³² biçare birtakım şeref dilencileri gibi kalıyoruz. En adi bir ecnebinin iltifatı, dostluğu, takdiri, tenezzülü bizi mesut etmeğe kâfi... dine, millete, devlete ait fikirlerimiz onların karşısında birdenbire sönüyor, büzülüyor, garip şekiller alıyor. Meselâ kadın, erkek, bütün saloncular dinsizlikle iftihar ediyor. Milliyet, saloncular için en kötü bir taassup... Devletten mürteci, terakkiye mani olduğu için nihayetsiz şikâyetler...

ve...»

- Dur bakalım, dur... Sermet sordu:

- Niçin?

- Şimdi tam sırası. İster misin sana «portre»ni okuyayım?

28- *Çeşitli milletleri içine alan*

29- *Bir şeye benzeme*

30- *Bundan evvel, önceleri*

31- *Yazıklama*

32- *Yumuşak başlı, itaatkâr*

- Oku.

- Ama kızmayacaksın.

- Kızmam.

Nazan, defterini karıştırdı, bir sayfa buldu. Gülümseyerek okumağa başladı:

«Benim kocam gizli bir Don Kişot...»

- Vay.

- Evet.

«... Öyle bir Don Kişot ki, yirminci asrın ta ortasında kendini Ehlisalip devrinde farzediyor. Daima hayalî bir heyecan içinde. Güya dünyada ne kadar gayri Türk varsa hepsi bizim mahvolmamız için çalışıyormuş...»

- Yalan mı?

- Dinle.

«... Haydi farzedelim ki, bu doğru. Fakat hususî hayata, sosyete, salona bu zihniyet girer mi? Dün gece yalnız kaldığımız zaman ağzını aradım. Son zamanlardaki münakaşalar sınırlarını bozmuş. Sözlerinden anladım ki, bizim terakki etmemiz için Avrupa ile münasebetimizi kesmek lazımmış...»

- Böyle bir şey söylemedim.

- Zarar yok. Dinle.

«... Harem hayatı çok muvafıkmış! Hatta Paris'te bile harem faziletini takdir eden (Haremistler) varmış. Olabilir.

Berlin'de de Konfüçyüs müminleri var.

Lâflarını iyice dinledim. Gözümün önünde nihayetsiz bir (binbir gece) (*) ufku açıldı. Öyle şık, öyle esrar içinde kaybolmuş bir İstanbul görmeğe başladım ki... tarif edemem. Tıpkı mektepteyken bir seyahatnamede okuduğum (Mukaddes Tibet) şehri gibi... Evvelâ hiç ecnebi yok. Sonra sakin, تنها sokaklar... Nargile içen, sarı sırmalı pabuçlar

*Arapların ünlü masal kitabı

giyen, sakız çiğneyen hanımlar... Yüksek duvarlı, kalın kafesli, siyah bekçili, akağalı³³ haremler... Hâsılı kocamın itiraf etmeden istediği şey; sükûnetle eskisi gibi kalış... Ruhunda azgın, taşkın bir Pierre Loti³⁴ ilhamı var. Öyle zannediyorum ki, yeniden, kibar hayattan, zevkten ürüyor... Kendisinin hiç siyasetle alışverişi olmadığı halde daima siyasî düşünüyor. Meselâ kendine kim takdim olunursa, evvelâ onun milliyetini, mesleğini, mevkiini öğrenmek istiyor. Sanki bir (Emniyet Umumiye) müfettişi... Nazık, kibar, zeki, mümtaz bir dostun ne olduğunu bilmiyor. Nazarında

hiç samimiyet, dostluk yok. Yalnız siyaset var. Onca bütün insanlar bir milliyete hadim... Her ecnebi mutlaka casus...»

- Değil mi? Sermet:

- Evet, dedi, her fert mutlaka bir cemiyetin mefkûresiy-le düşünür. Böyle içtimaî düşüncesi olmayanlar yalnız hayvanlarla vahşîlerdir.

- O halde bizim dostlarımız hep hayvan?

- Ecnebler müstesna olmak üzere, evet, hepsi!

- Bu ne barbarca fikir!

- Fakat hakikat?

- Nasıl hakikat?

- Bak anlatayım, meselâ bizim...

- Sus, sus... Yine konferansa başlayacaksın. Ne söyleyeceğini biliyorum.

Haline tavrına bakan sana aldanır. Sen genç gibi yaşar, ihtiyar gibi düşünürsün. Vücudun bugünün, ruhun yüz sene evvelinin...

- Yok bin sene evvelinin...

- Hemen, hemen...

- Çünkü ben maymun değilim, taklitten nefret ediyorum.

33- Osmanlı sarayında hadım edilmiş beyaz adam

34- Meşrutiyet devrinde Osmanlılar hakkında roman yazan Fransız

- Neden nefret edersen et. Halamın dediği gibi «Herkesi kendi haline bırakmalı.» Ben senin fikirlerini değiştire-mem. Hem artık, işte sana yalnız namusluluğumu anlatacak yerleri okuyacağım. Senin fikrin sana, benim fikrim bana...

- Evet, benim fikrim bana...

- Senin fikrin sana...

- Pekâlâ... Haydi okuyalım.

Nazan defterini açmağa başladı. Yazılar mavi bir kalemle yazılmıştı.

Satırlar, geçmiş, muvakkat bir hiddetin asa-bî izleri gibi karmakarışık:

- İşte, dedi. İlk... hayır, son münasebetsiz gece...

- Hangi gece?

- Salonumuzu misafirlerimize kapadığımız gece!

- Anladın mı? Haremi yeniden tesis ettiğimiz gece!

- Oku.

- Dinle.

«Yirmi bir Şubat... Kocam tahammül olunacak mahlûk değil! Dün gece öyle bir kabalık, öyle kaba münasebetsizlik yaptı ki... Hâlâ hiddetimden, mahcubiyetimden titriyorum.

Bütün misafirlerimize karşı rezil oldum. Tatlı tatlı konuşuyor, eğleniyorduk. Ben piyano çaldım. Sabih Hüsni, kemanla bana refakat etti, alkışlandık. Madam Zehra Rıza'nın öğrettiği pastayı yaptırmıştım. Herkes beğendi.

Sonra bu kış bizi çok eğlendiren salon oyunlarımıza başladık. Öyle eğlendik ki...

Her vakitki gibi oyunlar, sözler, musiki, raks, çay bittikten sonra yani nihayete doğru herkes ikişer ikişer bir köşeye çekildi.

Herkes konuşuyordu. Ben Refi'yle gevezelik ediyordum.

Bu çocuk cahildir! Ama hoştur. Çok hoşuma gider. Bir şey anlatmağa başladı mı, katılırim gülmekten... En tuhafıma giden şey, sözlerini beni güldürmek için söylemeyişi-dir. Bununla beraber harikulade giyinir, onun bütün dehası şıklıktadır, (ridicule)³⁵ ün farkına varmayacak derecede masumdur. Kansıyla arasında hiç ahenksizlik yok sanırım. Yalnız bu kız, kocasından daha hayalperver, daha romantik... Görünüşe göre sabırsızlıkla bir aşk arıyor. Arayan bulur! Şüphesiz o da bulacak. Ama zavallı intihap edemiyor...»

Nazan burada durdu. Kocasına baktı: - Ama ne kadar yanıliyormuşum, dedi.

Devam etti:

«Benim fikrimce dünyadaki insanların hepsi romancı... Lâkin bir kısmı roman yazıyor, bir kısmı roman yapıyor, daha doğrusu yazıları oynuyor. Yazarlarla oynayanlar arasmda pek büyük bir fark yok. Yazarlar: Tahrirî rejisör... Oynayanlar: Şifahî aktör! Hayat, hiç perdesi kapanmayan bir sahne... Fakat bazen dekor uymuyor. O vakit aktör, yahut aktris işi meddahlığa vuruyor. Meselâ Meliha Refi, bana daima uzak bir aşktan bahseder.

«Tasavvur ediyorum ki, kardeş, diye başlar, mavi, sakin bir deniz... Sonra beyaz yelkenli bir kotra... Beyaz şayaklar giymiş, kuvvetli, gürbüz, yüzü, ensesi güneşten yanmış sporcu, güzel, genç bir âşık... Ben onun kucağında, yine beyaz erkek esvapları giymiş olduğum halde yatıyorum. Başımı onun kabarık, katı pazılarına dayıyorum: Beyaz yelkenimizin gölgesinde... Yelkenin ipi benim beyaz eldivenli ellerimde...

35- *Gülinç*

Üstümüzde, beyaz bulutlu semada (Açılın, açılın, topraklardan, sahillerde bütün bütün uzaklasın. Ufkun nihayetinde başka bir aşk cenneti var!) diye bizi ezeliyete davet eden beyaz martılar... Saadetten heyecana gelmiş âşık nefeslerine benzeyen ılık, ürpertici rüzgâr...

İlâh, ilâh..

Zavallı bu (dekor)u bulsa, hemen oyuna başlayacak, Şimdi yalnız anlatıyor.

Bir gün sordum:

Ayol Meliha, haydi mavi deniz, beyaz yelken, beyaz martı ne ise... dedim, bunların zaten siyahları olmaz. Ama sen niçin erkek esvabı giyeceksin?

Gülümsedi:

- Sende hiç his yoktur, dedi. Meselâ... Nasıl anlatmalı; aşkımla daha kavi, daha erkek, daha hür, daha müsavi, daha şedit olmak için... Kadın esvabı acizliğin üniformasıdır. Ben âşığıma galip olamazsam bile, ona müsavi olmak, ona yalvarmak, ondan evvel öpmek, ondan ziyade kıskanmak isterim. Ben isterim ki...

Zavallı öyle müthiş şeyler ister ki, en fâal romancı bile kahramanına bu kadar hakikatten uzak emeller veremez.

Refi de karısı gibi romantik. Ama biraz daha mutedil. Aşkı yalnız bir kalp, bir heyecan oyunu telâkki ediyor. Entrika, azap, ızdırıp istiyor. Hem pek plâtonik³⁶... Onca kadınlar, seraptan vücutlar; el sürülünce hemen sönerler.

«İşte dün gece yine bana böyle seraptan bir vücut karşısında nasıl vecde geldiğini anlatırken, kocam birden bire:

- Nazan, buraya gel...

Diye bağırmas mı! Yüzümü çevirdim. Benimle beraber bütün konuşanlar da, susarak yüzlerini çevirdiler. Ne göreyim? Kapının yanında, ayakta, gözleri yerlerinden fırlamış,

36- Hep hayalde kalan sevgi

yüzü kıpkırmızı... Asabi bir hiddet içinde... Bozuntu vermedim, yürüdüm; yanına gittim. Kapıdan çıktık. Birdenbire fenalaştım. Bu muamele hakikaten tatsızdı.

- Ne var? dedim.

- Refi edepsizini hemen şimdi kovacaksın, dedi. Onu evimde istemem.

- Vay Othello Bey!³⁷ Sen darılmışsın.

Diye şakaya boğmak istedim. Nerede?.. Tepiniyor, tokatlayacağını, tekme ile dışarı atacağını söylüyordu.

Bu sebepsiz kuduruşu beni şaşalattı. Rezil olacaktım. Yalvardım. Kendine gelmesini rica ettim. Sürükleyerek kitap odasına götürdüm. İhtimal artık sesi salondan işitilmiyordu. Ayaklarına kapandım. Biraz yatıştırıncaya kadar on, on beş dakika geçmişti. Tekrar salona girince, hepsini buz gibi donmuş buldum. Yalnız Meliha heyecanla:

- Sermet Bey nerede? dedi.

Biraz rahatsız olduğunu, gelemeyeceğini söyledim. Beş dakika içinde tatsızlığı duyan misafirlerin hepsi veda edip çekildi.

Gece hemen hiç uyuyamadım. Bu ne yakışıksız muamele Yarabbi?.. İşte hâlâ mahcubiyetimden kızarıyorum. Boğazıma bir şey tıkanıyor. Şimdi bu yaptığı deliliğin sebebini ona soracağım, ona göstereceğim, ona göstereceğim...»

Sermet: - Halbuki sen sormadan ben yazmıştım, İşte! dedi.

Birkaç sayfa açtı. Nazan büyük bir dikkatle dinliyordu: «Yirmi bir Şubat... Hâlâ hiddetim geçmedi. Artık bu hayata bir nihayet vermeli. Ben tahammül edemeyeceğim. Bu ne maymunluk! Kendimi Hindistan ormanlarında sanıyorum...

37- Shakespear'in aynı adı taşıyan eserinin Zenci kahramanı

Dün gece kan fena halde başıma sıçradı.

Birçok salon oyunları içinde bir tanesi var ki... Ne diyeyim? Adeta mükemmel bir ahlâksızlık jimnastiği! Mükemmel bir namussuzluk idmanı!.. Herkese birer kâğıt veriliyor. Herkes buna istediği bir kadın ismini yazıyor. Bu isim görülmeyecek gibi kâğıtlar katlanıyor.

Yanıdakilere devrolunuyor. Tekrar bir erkek ismi yine kâğıtlara yazılarak görülmeyecek gibi katlanıyor. Sonra her devirde, yine katlanarak şu suallerin cevapları yazılıyor.

Kadın erkek için ne düşünüyor?

Erkek kadın için ne düşünüyor?

Herkes ne diyor?

Kâğıtların katları açıldığı zaman, bazan tuhaf, bazan manalı, bazan da pek münasebetsiz imâlara tesadüf edeli-yor. Adeta salondakilerin o andaki psikolojisi! Sonra gülüşmeler... Baş sallamalar. Göz işaretleri... (Vay, vay!..) gibi sesler... Meselâ hazır bulunanlardan bir kadınla bir erkek için, açılan kâğıtta şöyle sözlere rasgelineyor:

Kadın: «Seveceğim ama, burnu çok büyük!»

Erkek: «Sevdiğimi söylesem, acaba beni beğenir mi?»

Herkes: «Çok düşünen mahrum kalır» diyor.

isimleri bir kâğıda tesadüf eden kadın, erkek hemen birbirlerine bakıyorlar. Hatta erkeğin burnu büyükse, kadın bu yazıyı kendisi yazmış gibi, af dilemeğe kalkıyor.

Dün gece katları açılan kâğıtların birisinde şu satırlar okundu:

Nazan.

Refi.

Kadın: «Sizi gizli gizli seviyorum.»

Erkek: «Canım size feda...»

Herkes: «Pek muvafık, pek muvafık, hemen birlesiniz» diyor.

Dikkat ettim; isimleri bir kâğıda tesadüf etmiş kadınlarla erkekler, oyundan sonra, gayri ihtiyarî bir cazibeye kapılmışlar gibi, hemen yan yana gelip konuşmağa başlıyorlar. Yani... Ne diyeyim? Âdeta bu melun oyun, bir (promis-cuite)³⁸ kumandası...»

- Promiscuite ne?

- Evvel zamanda, insanlar, daha hayvanlara pek yakın iken ferdî izdivaç yokmuş. Sürü halinde yaşarlarmış. Kabilenin bütün erkekleri, bütün kadınların müsavi surette kocası imiş.

Nazan şaştı:

- Olur iş değil...

- Neye? Basit bir teşkilâtın basit neticesi? Doğan çocukların anası babası da kabilenin bütün halkı imiş. Bu hal, ayin gibi hâlâ bazı cemaatlerde devam eder. Meselâ «Kızıl-başlar» gibi... Ne ise... Okuyorum: «Kâğıtların açılması, mumun sönmesi... Her kadın yabancı bir erkekle ruhen birleşiyor. Yalnız eskiden vücutlar birleşirmiş; şimdi ruhlar... Bu vahşet, bu iptidailik değil de nedir?»

Sermet birkaç sayfa çevirdi. Devam etti:

«... Refi ile karımın, kâğıtlar açıldıktan sonra derin derin dalarak konuşmaları beni delirtti.»

- Hakikaten delirmiştin.

- Evet.

«Çünkü mutlaka aşktan bahsediyorlardı. İhtimal bu maymun ilânı aşka yelteniyordu...»

- Değil mi? Nazan cevap verdi:

- Hayır.

- Ya ne söylüyordu?

- Vücudu olmayan seraptan bir kadına karşı duyduğu

38- Karışık cinsi münasebet

derin heyecanlan anlatıyordu.

- Ah maymun...

«O vakit dayanamadım. Bağırarak Nazan'ı çağırdım. Herkes bana baktı. Hiddetim anlaşıldı. Sonra hepsi hemen defolup gitti.

Ben bu maskaralıkları istemiyorum. Şimdi karımı çağıracağım. Serbestçe söyleyeceğim. Ya ayrılalım. Yahut insan gibi yaşayalım. Yani kendi hayatımızı yaşayalım. Başkalarıyla, başkaları için değil, kendi kendimize, kendi kendimiz için yaşayalım...

«Yirmi iki Şubat... Dün karımla açıkça konuştum.»

Nazan:

- Bırak, burasını benim defterimden okuyayım, dedi.

- Niçin?

- Çünkü ben kısa yazdım.

- Ben de kısa yazdım.

- Benimki kadar değil. İşte bir buçuk sayfa! - Pekâlâ, oku.

«Yirmi iki Şubat... Dün kocamla karşı karşıya oturduk. Konuştuk.

Anlaştık. Kıskançlık denilen mikrop onun kanma karışmış. Her şeyi ters görüyor. Ters düşünüyor. Ters karar veriyor. En doğru hikmet, halamın dediği gibi «Herkesi kendi haline bırakmalı». Onunla uğraşacak halim yok. O kadar şaşırılmış ki! Beni boşayacağını bile söyledi. Yahut salonumuzu bütün dostlarımıza kapayacağız. Doğrusu misafirlerim için ocağımı bozamam. Rızı oldum.

Artık elveda, ey tatlı sohbetler, elveda size... Apartmanımız bir evvel-zaman haremine dönecek! Kadın ayrı, erkek ayrı... Ben bütün tanıdıklarına bugün şöyle bir mektup göndereceğim:

«Ailemizin hukukuna ait bir sebepten dolayı şimdiden sonra muhibbelerimi yapayalnız, yani kocam yokken kabul edeceğimi arz ile lûften sizin de artık evime zevcinizin refakatiyle gelmemenizi rica eder, bu münasebetlede en samimî, muhabbetlerimizin ruhumda yine eskisi gibi yaşadığını tekrarlarım, azizem.

Nazan Sermet

Hamiş: Gelince bu hususî sebebe dair tafsilât alabileceksiniz efendim.

Evet, hepsi gelince, artık Sermet'in yalnız erkek arkadaşlarını, benim de yalnız kadın dostlarımı ayrı ayrı kabul edeceğimizi, birbirimizin misafirlerini asla göremeyeceğimizi söyleyeceğim.

Oh bu iyi...

Vakıa ben de hiç erkek görmeyeceğim. Ama o da hiç kadın görmeyecek.» Nazan burada durdu. Kocasına baktı. Sermet acı acı gülümsüyordu.

- Heyhat... Bununla beraber tesis ettiğimiz harem, seni Refi'yle muaşakadan³⁹ menedemedi, dedi.

- Refi'yle muaşaka ha?..

- Evet.

- Göreceksin şimdi...

Nazan acı acı gülerek ilâve etti:

- Bununla beraber tesis ettiğimiz harem hakikaten seni de Meliha ile muaşakadan menedemedi.

- Meliha ile muaşaka ha?

- Evet.

- Göreceksin şimdi.

- Evvelâ sen göreceksin.

- Hayır, sen göreceksin.

- Hayır, evvelâ ben okuyacağım.

- Hayır, ben okuyacağım.

39- *Sevişmek*

Fakat Nazan, kocasının defterini elinden kaptı. Arkasına sakladı. Kendi defterinden hızlı hızlı okumağa başladı:

«Harem... Harem... İşler yolunda! Mektupların tesiri görüldü. Bütün muhibbelerim⁴⁰ geldi. Hepsi (bir ağızdan) erkeklerin aleyhinde bulundular. Beni bu kararım için tebrik ettiler. Salonumda şimdiden sonra hiç erkek bulunmayacak. Erkek bulunmadığı zaman insan ne kadar serbest konuşabiliyor. Öyle eğlendik, öyle fazla likör içtik ki... Konuştuklarımızın bir cümlesini buraya yazamam...»

Sermet:

- Geç buralarını, Refi'ye gel! dedi.

- Pekâlâ...

Nazan yirmi-otuz yaprak çevirdi. Soldaki sayfanın ortasından okumağa devam etti: „

«Misafirlerimin ayakları kesildi. Kadınlar erkeksiz salonu sevmiyorlar. Bunu anladım. Zannedersenem kocamın ziyaretçileri de sıfıra indi. Hizmetçi iki haftadır kimsenin gelmediğini söyledi.

Oh, yapayalnız, konuşmadan, gülüşmeden yaşamak... Harem, bu bir kümes, bir ahır, bir in, bir kovuk... Hayır, bir zindan! Sabahtan akşama kadar can sıkıntısından patlıyorum. Piyanoya oturmak istiyorum, kimin için, hem ne için? Mademki artık haremden yaşayacağım, musikiye ne lüzüm var? İnsan kendisi için gramofon da çalabilir. Giyinmek canım istemiyor. Ne için, kimin için? Mademki kimse görmeyecek. Aynalar için mi?» Burada Sermet sabırsızlıkla doğruldu. Nazan beş yaprak daha atladi:

- İşte buldum, dedi.

Yalnızdım. Doğru yoldan gidiyordum. Peçemin altından beni tanıdı. Eğildi:

40-Dost

- Bonjour Hanımefendi, dedi.

Ömrümde ilk defa sokağa çıkmış bir kadın gibi şaşırdım. Yalnız başımı eğdim. Geçtim. Büyük bir tehlikeye ma-ruzmuşum gibi kalbim çarpıyordu. Yürüdüm. Sonra bir vitrinin önünde durdum. Peçemi kaldırdım. Yeni kumaşlar koymuşlardı. Tam mağazaya gireceğim zaman arkamdan bir ses geldi:

- Azıcık bakar mısınız?

Gayri ihtiyarî döndüm, baktım. Bu Refi'ydi. Demek beni takip etmişti. Kalbim yine çarpmağa başladı. Ne oluyordum? Yanıma yaklaştı.

- Affedersiniz, mutlaka size sorup anlayacağım, dedi, bunun için mahsustan döndüm. Kurunuvustaya41 avdetinize sebep ne Allah aşkınıza? Bizim haremden bahsetmek istiyordu. Sinirlendim. Gülümsedim. Ne cevap vereyim diye düşündüm. Kurunuvustaya avdet ha... Bu lâf bana pek münasebetsiz göründü. Yani demek istiyordu ki.

- Siz vahşîsiniz!

Sermet'in kıskançlığını söylemek işime gelmiyordu. Dünyada bir kadını en utandıran şey kocasının onu başkalarından kıskanmasıdır. Çünkü kocasının kadını kıskanması sarîh bir (şüphe) demektir. Şüphe ise (gayri resmî bir ithamdır. İtham altında yaşamak ise mücrimlikten daha ağırdır. Düşünüyor, vitrine bakıyor, gülümsüyor, sinirleniyorlar, cevap veremiyordum. Refi'nin başını salladığını vitrindeki aksinden gördüm:

- Saklamayınız, diyordu, Sermet sizi kıskanıyor. Sizi hareme hapsediyor, değil mi? Tıpkı evvel zaman zahitleri⁴² gibi.

41- *Orta Çağ*

42- *İbadetle meşgul kimse*

Reddettim:

- Haşa... Bilâkis ben Sermet'i kıskanıyorum. Ben onu hareme hapsediyorum.

- Nasıl olur bu?

Biz kadınların dimağımızda sanki (yalan)ın ayrı, hususî, gayri meş'ur bir mekanizması vardır. Bir kere yalana başladık mı, hemen kolaylıkla, zahmetsizce arkası gelir. Hem hakikatten daha parlak olur. Düşünmeden cevap verdim. Haberim olmadan dudaklarımdan çıkanı kulakların işitirken Retî'den ziyade ben şaşırıyordum.

- Evet, Refl Bey, Sermet'i ben kıskanıyor, ben hapsediyorum. Onu kurunuvustaya döndüren benim. Onu dostlarım kadınlardan kıskanıyorum. Artık o, benden başka kadın yüzü görmeyecek.

Refi:

- Ama bu kurunuvusta mahbesinde siz de ona arkadaşsınız, dedi, siz de evinizde hiç erkek yüzü görmeyeceksiniz.

- Ben mi?

Diye manalı manalı gülümsedim.

- Şüphesiz...

- Hayır, ben bu mahbeste onun arkadaşı değil, gardiyanıyım. Ben pekâlâ istediğim erkek dostlarımı görüyor, yine kendileriyle rahat rahat, evimde, salonumda görüşebiliyorum.

- Nasıl?

- Pek basit! Harem yaptığımız için Sermet tabî benim kadın ziyaretçilerimi göremiyor. Beni görmek isteyen erkek dostlarım çarşaf giyip kadın kıyafetine giriyorlar. Beni ziyarete geliyorlar.

- Aa...

- Evet...

- Allah aşkınıza doğru söyleyiniz.

- Vallahi, billahi, tallahi... Sizi nasıl isterseniz temin edeyim. Tecrübesi kolay! Siz de bir kadın esvabı, bir çarşaf yaptırınız, bana geliniz. Bakınız

ne kadar eğleneceksiniz... Hatta size kurunuvusta mahbesindeki⁴³ mahlûkumu da göstereceğim. Kitap odasının anahtar deliğinden bakacaksınız. İtisafa uğrayarak havaya kaçmış bir kurunuulâ potrisi⁴⁴ gibi, can sıkıntısından, yalnızlıktan birbiri arkasına içtiği kaim sigaralarının mavi, kesif dumanları arasında onun nasıl derin bir hüzün ile toprak cennetini düşündüğünü göreceksiniz...

- Ah, çok şık, çok şık... Diyordu.

«Susunca, başladığım yalan bitmedi. Dimağımda gayet komik bir plan şeklinde devam etti; Refi'yi, kadın kıyafetinde evime getirecek, aynı zamanda, evlendi evleneli kocasının mevhum hıyanetini yakalamaya çalışmakla uğraşan Me-liha'yı da çağırarak

- Al, işte senden gizli kadın kıyafetine girerek haremli sürten kocan!..

Diye avuçlarının içine teslim edecektim. O vakit, o vakit ne kurunuvustaya has bir kıskançlık sahnesi.. Deli Meliha kim bilir ne haltlar edecekti?.. Bu tabloyu düşünerek Re-G gibi tekrarlıyordum:

- Ah, evet çok şık, çok şık...

- Hakikaten çok şık!

- Evet, çok şık! Haydi Refi Bey, gelin size bir tayyör yaptırırım, alamod⁴⁵ bir şey... Öyle eğlenceli oluyor ki... Bu münasebetle bıyıklarınızdan da kurtulursunuz.

- Ne demek?

- Tabiî, muvakkat kadın olmak için bıyıklarınızı tıraş edeceksiniz.

Artık konuşa konuşa yürüyorduk. İçimden plân, dışımdan yalan devam ediyor, dal budak salıveriyordu. Olmadık

45- Modaya uygun

43- Hapishane

44- Hıristiyan dinini yayan havari

şeyler anlatıyordum... Hayalperver Refi, bunları pek şık buluyordu. Kadın kıyafetine girmek... Hazırdı. Hevesinden yüzü kızarıyor, asabileniyordu. Tam Kalivrusi⁴⁶nin önüne gelince, ben, birden tıpkı bir medyuma emreder gibi:

- Haydi Refi Bey, tayyörünüzü ısmarlayalım, dedim. Kolundan tuttum.

- Pekâlâ efendim.

Kapıdan girdim. O da arkamdan girdi. Mağazada beni tanırlar. Refi'yi kocam zannettiler. Acele yukarı çıktım, Kara, kuru, bodur prömiyer beni salonda karşıladı. Her va-kitki gibi ötmeye başladı:

- Hoş geldiniz güzel kuklam, size ne modeller hazırladım. Mösyö... şey değil mi?
- Evet, dedim, kocam.
- Oh, oh ne mesut mösyö? Bu kadar güzel, genç , ince bir karısı olmak... ReG kızarıyor, sararıyor, morarıyor, sonra turuncu diyebileceğim tuhaf bir renge giriyor, terzi kadına teşekkürler ediyordu.
- Madam, dedim, ben bugün kendim için gelmedim.
- Kimin için geldiniz minimini bebeğim?
- Kocam için...

Kadın anlamadı, yüzüme baktı.

- Evet, kocam için, dedim, veriniz yeni modellerinizi bakayım.
- Fakat madam, biliyorsunuz ki, biz erkek esvabı yapmayız.
- İyi ya... Yine kadın esvabı yapacaksınız. Kocam için birtakım tayyör... Terzi kadın şaşaladı. Alay ediyorum sandı. Ciddî söylediğime teminat verdim. O vakit:
- Bu müthiş bir şey... Bunu bunu yapamam. Patrona 46- Beyoğlu'nda eski bir kadın terziyi söyleyelim, dedi.

Nihayet patron geldi. Aile arasında bir (fars)47 yapmak için kocama bir kadın esvabı lâzım olduğunu anlattım. Herif bunu (Mezonunun repütasyonuna)48 muhalif49 görüyordu. Kendilerinin pek eski müşterileri olduğumu hatırlattım. Hâsılı razı ettim. Refi'nin göğsüyle oturacak yerlerini dolduracaklar, onu tamamiyle kadına benzeteceklerdi. Hepsi için bin frank ücret istediler. ReG pazarlığa bile kalkmadı.

Bir hafta sonra tayyörünü alacak. Bıyıklarını tıraş edecek. Ayağına ipek çorapla, yüksek ökçeli botlar giyecek. Kimbilir ne gülünç bir şey olacak Yarabbi!

Karısına da şu mektubu yazdım:

Güzel Melihacığım. Sana bir hafta sonra gayet şık bir manzara hazırlıyorum. Ne olduğunu dünyada bilemezsin. Evlendin evleneli aradığın bir şey... Mari'yi sana gönderdiğim dakika, sakın ihmal etme, hemen onunla gel, olur mu beyaz martıcığım?»

Sermet:

- Hay Allah müstahakını vermesin, dedi, ey, o gün Me-liha'ya haber göndermiş miydin?
- Hayır.
- O halde?..
- Tesadüf olacak. Sen oku, bakalım nasıl!..

Nazan, arkasına sakladığı defteri kocasına verdi. Sermet sayfaları karıştırdı. Güldü. Gülümseyerek, sağ omuzunu oynatarak okudu: «Yirmi Mart... Hemen bir ay var ki, bana kimsenin geldiği yok. Demek bütün misafirler kadınlar için geliyormuş.»

Nazan bir kahkaha attı:

- Ne zannettin ya?..

47- *Bir çeşit komedi oyunu*

48- *Mağazanın iyi şöhreti*

49- *Karşı*

- Fakat...

«... Fakat karımın da ziyaretçileri azalmış. Eski muhibbelerinin hiçbiri gelmiyormuş. Demek kadınların ziyaretleri de erkekleri görmek için imiş...»

- Buna ne dersin?

Nazan cevap vermedi. Sermet devam etti: «Karımın bir kerecik olsun ziyaretine gelmeyen Meliha Refi'den üç defadır mektup alıyorum. Benden bir (randevu) istiyor. Ne söylemek istiyorsa mektupla yazmasını rica ettim. Yazılamayacak derecede mühim bir şeymiş! Ne olabilir?»

***

«Mart yirmi bir... İşte Meliha'dan bir mektup daha; diyor ki: Namusunuzda ait bir mesele. Siz uyuyorsunuz. Harem yaptınız. Olandan, bitenden haberiniz yok. Ben yarın geleceğim. Sizi uyandıracağım. Hazırlanınız. Erkek esvabı giyeceğim; beyaz şayaktan bir spor esvabı! Elime bir kırbaç alacağım. Gözüme koyu, vapur dumanı bir gözlük takacağım. Korkmayınız. Hareminiz yine bozulmayacak. Bir kadınla değil, bir erkekle konuşacaksınız.

Meliha

Bakalım ne saçmalar söyleyecek. Şüphesiz yine bir züppelik...

Kıyafetinden söyleyeceği şeyin ciddiyeti belli. Fakat yine merak ediyorum. Yarını sabırsızlıkla bekliyorum.»

- Demek aranızda aşk lâfı yoktu?..

- Vallahi yoktu.

- Öyleyse... Meliha'yı bana yaptığı müthiş hakaret için affediyorum.

- Sana nasıl hakaret etti?

- Okurum.
- Oku.
- Hayır, sonra, evvelâ sen devam et.

Artık ikisinin de yüzü gülüyordu. Nazan çarşafının pelerinini çıkardı. Kolunu kocasının omuzuna attı. O okurken gülerek, merakla dinledi: «Büyük bir ıstırap içinde, yıkılmış yuvanın ortasında bu satırları yazıyorum. Bu sabah Meliha erkek kıyafetiyle geldi.

- Ne söyleyeceksiniz? Dedim. Sıkılmadan suratıma şu sözleri fırlattı:
- Karınız sizi aldatıyor.
- İftira ediyorsunuz, diye haykırdım.
- Delillerim var, dedi.

Gözleri siyah bir alev gibi parlıyordu. Birdenbire kalbimin en nazik yerinden vurulduğunu, hatta kanlarımın oradan acı acı sızdığını duydum, inledim:

- Kiminle?
- Benim kocamla...

Her taraf sarsıldı. Başım dönmeye başladı. Koltuğa yığıldım. Meliha'nın ince, zalim sesini işitiyordum. Ellerim, çenelerim kitlenmişti.

- Evet, benim kocamla, dedi. Refi'nin bana hıyanet ettiğini zaten biliyor, bir türlü yakalayamıyordum. Bende bir dedektif ruhu var. Nihayet onu «cürmü meşhut» halinde tutmak istedim. Gittim. Müstahdemin idaresinden açığöz, kurnaz, girgin bir Rum kızı tuttum. Güzel giyindirdim. Talimat verdim. Kocamın arkasına taktım. Her gün onu takip ettirdim. Nereye giderse, kiminle konuşursa, ne yaparsa hepsini saati saatine haber alıyordum. İki hafta evvel hafiyem, onun Beyoğlu'nda şık bir hanımla konuştuğunu görmüş. Beraber Kalivrusiye girmişler. O da girmiş. Fakat yukarı salonlarda onları görmemiş. Başka bir esseyyaj50 odasında imişler. Hafiyemin mağazada bildiği bir kız varmış. Onu para ile hemen orada kandırmış.

50-Prova

Anlamış ki, bu kadın Nazan Sermet Hanım'dır. Refi için kocam diyormuş. Güya bir fars yapacaklarmış. Refi'ye bir kat kadın esvabı, bir tayyör ısmarlamışlar.

- Refi'ye bir kadın esvabı mı? Diye şaşladım.
- Evet, kadın esvabı!

- Niçin?
- Ben de evvelâ sebebini anlamadım; sonra düşündüm, düşündüm. Buldum. Siz harem yapıyorsunuz. Nazan'a gelen misafirleri siz görmüyorsunuz. Size gelen misafirleri de Nazan görmüyor. Nazan, âşığı kadın kıyafetine sokuyor. Bir kadın gibi kabul ediyor. İhtimal yatak odasına da alıyor.
- Yalan, yalan, diye haykırdım, hani deliliniz!
- Delil mi istiyorsunuz? İşte benim erkek kıyafetinde yanınızda bulunmam... Kapıyı açan hizmetçi, benim kadın olduğumu anlamadı. Farzediniz ki, biz birbirimizi seviyoruz. Karınıza erkek misafirleri görmek yasak. Burada şu kitapların arasında gayet emniyete değil miyiz? Beni kitap odanızdan çıkarıp yatak odanıza, meselâ bir möble, bir antika göstermek için götürürseniz, kimin aklına bir şey gelir?
- Fakat...
- Fakatı makatı yok. Nazan için de aynı şerait var. O da kadın kıyafetinde bir erkeği pekâlâ yanına alabilir. Harem sebebiyle bunun farkına varmanızın ihtimali yoktur.
- Fakat bunlar hep birer ihtimal... Dedim.
- İhtimal, delilin annesidir, diye cevap verdi. Bu sabah Refi bıyıklarını tıraş etti. Evden pek acele, pek keyifli çıktı. Şüphelendim. Bir hissikablelvuku: (Ey Meliha! Kocan bugün nöbeti değiştirecek. Onu yakala!) dedi. Ben hissime inanırım. Öyle zannediyorum ki... Hayır, hayır, eminim ki, şimdi Refi, Nazan'ın yanında... Kucak kucağa...
- Susunuz, diye haykırdım, bütün bunlar hep çocukça bir hayal... Fakat Meliha, o kadar emniyetle, o kadar katiyetle söylüyordu ki, mağlûp olmamak mümkün değildi:
- Hayâl mi? Gidiniz, bakınız, tahkik ediniz. Sonra hayâl deyiniz. Ben eminim; bu dakika Refi katiyen Nazan'ın yanında... Sustum. Gayri ihtiyarî zile bastım. Hizmetçi gelince, hanımın yanında kimse bulunup bulunmadığını sordum.
- Yabancı bir kadın var, tanımıyorum, dedi. Artık içime şüphe girmişti. Duramadım. Meliha başını sallıyordu. Koştum. Nazan'ın kapısına gittim. Anahtar deliğinden baktım, yüzünü göremediğim bir kadınla güle güle konuşuyorlardı. Şu sözleri işitiyordum:
- Hakikaten Sermet budaladır. Sanki ben bir erkekle konuşmak, kur yapmak istesem, harem mani olabilecek mi?

- Bilâkis daha kolaylık! Hiç şüphe falan yok. Âdeta sigorta... Bazıları harem için her şeyi saklayan bir perde derler. Ben hareme (aşk siperi) diyorum. Öyle bir siper ki, hiç bir tecessüs onun içine giremez.

- Ya girerse?..

- Siper, meydan gibi değildir. Mutlaka fare yolları bulunur. Yani...

- Ey yani?

- Meydandan kurtulunmaz ama, siperden kaçıp kurtulmak kolaydır.

Gözlerim dumanlandı. Karardı. Bu lâfları söyleyen Refi idi; kadın kıyafetine girmiş Refi idi. Sesinden tanıyordum. Ne yaptığımı artık iyice hatırlayamadım. Kapıyı ittim. İkisi de şaşırды. Koştum. Refi'in üzerine atıldım. Başındaki perukayı kopardım. Başladım tokatlamaya. Belinden yakaladım. Kaldırdım, yere çarptım. Müdafaa edemiyordu. Tekmeledim, tekmeledim. Nazan dışarı kaçtı. Refi bir şeyler söylemek istiyordu. İşitmedim. Öldürecektim. Hakikaten deli oldum. İşte hain fare yolundan kaçamamıştı. Yakasından tuttum. Sürükledim. Apartmanın kapısından dışarı fırlattım. Sonra döndüm; Nazan'ı aradım. Benim odamda ağlıyordu. Meliha yoktu.

- Haydi defol, şimdi evimden çık. Hem bu dakika, diye haykırdım.

O da bir şeyler söylemek istiyordu. Dinlemedim. Hizmetçileri, aşçıyı çağırdım. Hepsini kovdum. Nazan ağlaya ağlaya gitti.

Şimdi yalnızım. Büyük bir fırtınadan sonra تنها, çorak bir sahile düşmüş bir kazazede gibi, kuvvetsiz, ümitsiz, yapayalnızım. Kendimi içinde o kadar mesut sandığım bu yuva artık bana bir mezar gibi görünüyor. İşte iki saattir, bu mezarın içinde düşünüyor, hıçkırıyor, ağlıyorum...»

Nazan kocasının saçlarından öperek sordu:

- Sahi ağladın mı Sermet?

- Hem ne kadar...

- Halbuki...

- Fakat ben ne bileyim?

- Ah bilsen ben ne kadar ağladım?

- Halbuki...

- Ben de ne bileyim?

- Sen Meliha'yı odada mı bulmuştun?

- Dur orasını okuyayım:

«... Deli gibi içeri girdi; şaşaladık. Refi latifeyi söylemek istedi. Nerede? Zavallının üzerine atıldı. Başından perukasını kaptı. Hem bağılıyor, hem tokatlıyor, hem tekmeliyordu. Gözleri yerinden fırlamıştı. Korktum. Kitap odasındaki çekmecede bir rovelver vardır. Onu kapıp saklamak için

kapıdan fırladım. Kitap odasına geçtim. Orada Meliha maskarasını görmeyeyim mi? Mahut hayâlini hakikat yapmış; beyaz şayak esvaplar giymişti. Düşünemedim; kocam gibi delirdim. Demek onunla sevişiyormuş. Hep tahayyül ettiği sporcu «Sermet»miş. Hemen üzerine atıldım. Saçlarından tuttum. Fesi yere düştü.

- Orospu, orospu! Diye haykırdım.

- Orospu asıl sensin! dedi.

Beni hızla itti. Yere yuvarlandım. Eğildi. Feseni aldı. Sırtıma elindeki kırbaçla vurmaya başladı. Bu kırbaç darbeleri, bütün vücuduyla ısırın zehirli bir yılan gibi sırtıma yapışıkça acıdan, hiddetten ağlıyor, saçlarımı yoluyordum. Benim işimi bitirdikten sonra bu hınzır kız soğukkanlılıkla kapıdan çıktı. Gitti. Bu ne hakaretti, Yarabbi! Kocamın metresinden dayak yemek... Süründüm, kanepeye tırmandım. Felâketimin ağırlığı altında ezilmiş, ağlıyordum. Dışarıda gürültüler oluyordu.

Kâbus içinde gibi her şeyi duyuyor, fakat kımıldayamı-yordum. Nihayet aralık kapıdan hain kocam, beni aldatan, bana harem oyunu oynayan kocam göründü. Kudurmuş bir aygır gibi bağıırıyordu.

Beni kovdu.

Başkasıyla sevişen bir adamın zaten karısı olamazdım. Kâbuslu bir rüya içinde gibi kalktım. Giyindim. Çabucak çıktım. Babamın evine kaçtım. Artık o hainin hiç yüzünü görmeyecektim. Beni aldatan o hain...»

Sermet güldü:

- Oku, oku, Allah aşkına... dedi. Nazan gülerek kocasına baktı. Okumadı.

- Haydi, oku, diyorum, sıkılma.

Sermet okumaya utanan karısının açık defterine eğildi. Kendi okumaya başladı:

«... İntikamlar alacağım...» Nazan hızla defterini kapadı:

- Hayır, buseler alacağım...

Diye kocasına sarıldı. İkisinin de, şimdi defterleri yere düşmüştü.

Öpüşüyorlardı. Bir haftalık hasretle, iştihakla öpüşüyorlardı. Demek bütün bu elemeler, bu ıstıraplar boş bir evhamdan başka bir şey değildi. İkisinin de gözlerinden sevinç yaşları akıyordu:

- Bu sana işte ceza, Nazan!

- Niçin?

- Çünkü «Mukaddes»le oynadın.

- Mukaddes ne?

- Harem!

- Harem mi?

- Evet, harem mukaddes bir şey... Sen kalktın. Onu şakaya, latifeye, alaya alet etmek istedin. İşte cezaya çarpıldın...

Nazan güldü.

- Yalnız ben değil a...
- Hepimiz...
- Şakanın bütün eşhası...
- Evet, Meliha da, Refi de...
- Onlar bizden ziyade...

Sermet, kucağındaki karısına, çocukları korkuturken yapıldığı gibi parmağını sallayarak:

- Ama sen sebep oldun şeytan...
- Ama iyi oldu... Ben seviniyorum.
- Niçin?
- Çünkü bu sana da bir ders oldu.
- Ne gibi?
- Sen de haremde erkekle kadını öyle katiyen birbirinden ayıramadığım öğrendin. Bilâkis bu öyle bir yerdir ki, iyiyi, güzeli, doğruyu fena gözlerden sakladığı kadar, fenalıkları da iyi gözlerden saklamaya müsait...
- Sus Nazan, yine çarpılacaksın!
- Niçin?
- «Mukaddes» mukayese, muhakeme, mantık istemez!
- Susuyorum ama, yazık asıl mukaddes haremde ne olduğunu sen bilmiyorsun Sermet.
- Öğret bakalım, o ne?
- Aşk... Evet, aşk... Bu öyle mukaddes bir harem ki, içine hiç yabancı giremez. Biz bu haremde bozmamaya çalışalım. Birbirimizi sevelim.
- Sevelim.
- Çok sevelim.
- Pek çok sevelim.
- Ölünceye kadar Sermetçiğim. Hatta öldükten sonra da birbirimizi sevelim.
- Bununla beraber, öbür haremde de bozmayalım.
- Halamın dediği gibi: «Herkesi kendi haline bırakmalı» Ben sana karışmam Sermet. Senin fikrin sana...
- Evet, benim fikrim bana...
- Benim de fikrim bana...

* * *

Birbirlerinden ayrı geçirdikleri bir hafta içinde duydukları bin asırlık elemeleri bir dakikada unutupveren bu mesut çift, şimdi yine eski neşelerini bulmuşlardı. Nazan, kocasının kucağından birdenbire fırladı. Pek şuh, pek bedîî bir şımarıklıkla haykırdı:

- Karnım aç Sermet, ne yapacağız?

Ne yapacaklardı?.. Ne aşçı, ne de hizmetçileri vardı. Koca dairenin içinde kendilerinden başka kimse yoktu. Çıkıp Tokatlıyan'a gitmeyi düşündüler. Fakat orada harem vardı. Mutlaka kadın, erkek ayrı oturacak, ayrı yerde yemek yiyecekti. Halbuki onlar bugün, hani o masallardaki kırk sene ihtiyarlamadan hicran çektikten sonra kavuşan genç âşıklar gibi, bugün hiç... Bir dakika... Bir saniye birbirlerinden ayrılmak istemiyorlardı. Yemek esnasında olsun ayrılmak ihtimali büyük bir felâket gibi Nazan'ı titretti. Tekrar kocasının kollarına atıldı:

- Sevişelim Sermetçiğim, sevişelim, dedi, bir yere gitmeyelim. Burada kalalım... Ayrılmayalım... Böyle yapayalım... Oh, ne iyi!..

HATİME

Fakat öpüşmek, sevişmek karın doyurmuyor. Hatta bilâkis daha ziyade acıktırıyor. İkisinin de kollar gevşiyor, elleri titriyor, yürekleri bayılıyordu. Nazan kolundaki minimini saatine baktı:

- On iki, dedi, tam yemek zamanı! İlâve etti:

- Haydi, Sermet kalk. Bir yere gideceğiz. Ben artık dayanamayacağım.

Çarşafın pelerinini çabucak başına koydu. Sermet de mihaniki51 bir itaatle doğruldu. Nereye gideceklerim sormuyordu. Yürüdüler. Salondan koridora geçtiler. Sermet fesini portmantodan aldı. Kapıdan çıkıyorlardı.

Nazan:

- Nereye gidiyoruz, biliyor musun? Dedi.

- Hayır.

Bir kahkaha cınlattı:

- Refi ile Meliha'ya...

- Aaa...

- Evet.

- Fakat.

- Aldırma.

- Ey, Refi'nin benden yediği dayak?

- Benim Meliha'dan yediğim kırbaçlara mahsup ederiz.

Tekrar şiddetle kucaklaştılar; ağız ağıza, mahzuz⁵² meftun, derin derin birbirlerine baktılar. Ama bu kucaklaşma çok sürmedi. Çünkü, aşkla kalbleri ne kadar dolu ise, mideleri o kadar boştu. Ayrılan elleriyle gayri ihtiyarî kapıyı çektiler. Yemek zamanını kaçırmamak için, yan yana, kol kola, sımsıkı, tıpkı tek bir vücut gibi temiz mermer merdivenlerin geniş basamaklarını ikişer ikişer atlayarak, hızla aşağı indiler!...

51- Alışkanlığın verdiği kolaylıkla yapılan iş

52- Memnun, hoşnud

DEVLETİN MENFAATİ UĞRUNA MUKADDEME

Sevgili karilerim, size yemin ederim ki bu hikâyeyi ben uydurmuyorum. Geçmiş zaman... Eski bir tarih kitabında mı okudum, yeni bir hikâye mecmuasında mı, yoksa açık bir romanda mı? İyice hatırımda kalmamış! Hatırımda iyice kalan şey, yalmz vakanın esası «fert»in «cemiyet» uğrunda vaktiyle ne dereceye kadar fedakârlıkta bulunduğunu bunun kadar nefis bir surette gösterecek tarihî bir misal yoktur sanıyorum! Bugün işte yeni yeni devletler, yeni yeni cemiyetler doğarken «faydalı olur» ümidiyle şu okuyacağınız satırları yazmağa kalktım. Okuduktan sonra «Sanat, sanat içindir!» itikadıyla «hisseden kıssa» çıkarmasamz bile, eğlenmiş olursunuz. Sevgili karilerim, eğlenmek de zaten bir nevi fayda değil mi?

BİRİNCİ FASIL

Evvel zamanda... Avrupa'nın, zannedersen her on kilometre murabbainal iki hükümdar isabet eden, bol müstebitli bir tarafında gayet ihtiyar bir kral vardı.

l-Kare

Elmaslı tacının altında lüle lüle sarkan gür beyaz saçları, yürürken ayaklarına dolaşan beyaz sakalları içinde balmumundan yapılmış ilâhî bir resim gibi daima sessiz yaşar, devleti adaletle, şefkatle, mürüvvetle idare ederdi. Muharebeyi sevmediğinden memleketinin sulh perisi, zamamnda

hiç seyahate çıkmamıştı! Tabasının işi güya yemek, içmek, oynamak, eğlenmekti! Yazın tarlalarda, bağlarda, bahçelerde insan, inek, eşek, köpek, kaz, tavuk, ördek sürüleri çiftler çiftler hep bir arada sevişirler, kışın meyhanelerde, evlerde, kulübelerde çalgı sesleri, aşk naraları sabahlara kadar coşar, bir saniye durup dinmezdi.

Fakat bu kadar mesut bir memleketin teselli kabul etmez, ağır, acı bir kederi vardı. Bütün halk, ihtiyar, genç erkek, kadın, çoluk - çocuk, herkes en coşkun cümbüşler esnasında birdenbire dururlar, sararırlar, ağlamaya, hıçkırmaya başlardı. Umumî gözyaşlarının sıcak bir çağlayanı andıran şırıltıları içinde daima bu feryat işitilirdi:

- Ah, niçin bizim bir veliahdimiz yok!

İKİNCİ FASIL

İhtiyar kral, sarayının bir ıhlamur ormanına bakan merasim salonundaki tunç ayaklı altın tahtında oturuyordu. Başmabeynci yerlere eğilerek başvekilin huzura kabul olunmasını istirham ettiğim söyledi. Devletin politikası o kadar yolunda idi ki... Kral, başvekilini ancak senede bir, iki defa bayramlarda, seyranlarda görürdü. Taaccüp etti.

- Gelsin bakalım! Dedi.

Bir dakika sonra içeriye kendinden ihtiyar, kambur bir adam girdi. Bu, Avrupa'nın en büyük diplomatıydı. Asya hükümdarları bile ona nameler gönderiyorlar, reyinden istifade ediyorlardı. Tahtın önüne ilerledi. Diz çöktü. Hükümdarının beyaz sakalları içinde uzanan san eline öptü:

- Haşmetmeap! dedi, sizi gayet mühim bir mesele için taciz2 ediyorum.

- Ne gibi? Bir muharebe ihtimali mi?

2- Rahatsız etme

- Hayır.

- Komşularımızla siyasetimiz mükemmel. Dahilde asayiş, bereket, zenginlik yolunda. Başka mühim ne olabilir?

- Gayet mühim bir mesele!

- Nedir, söyle bakalım?

İhtiyar başvekilin çipil gözlerinden hüngür hüngür yaşlar boşamyor, minimini bir nehir gibi altın tahtın basamaklarından akıyordu.

- Haşmetmeap! Bugün doksan sekiz yaşına girdiniz. Ölüm gayet acele bir afettir. Bir gün vakitsiz olarak siz âdil hükümdarımızı bizim elimizden

alır. Veliahdimiz yok! Allah göstermesin sizin ruhunuz göklere uçarsa, yerde kalacak zavallı tebaanızın3 hali ne olacak? Memlekete, komşularımız hücum edecek. Vatanı pay edecekler. Kaç asırdır hanedanınız sayesinde sükûn içinde, asayiş içinde yaşayan devletimiz mahvolacak. Gülmekten, oynamaktan, zevk sürmekten başka bir şey bilmeyen milletimiz, vahşî kumandanların emirleri altına girecek. Muharebelere sürülecek. Sokaklarımız siyah esvaplı dullarla, öksüzlerle, evlâtlarım kaybetmiş analarla dolacak...

Başvekil, hem ağlıyor, hem bülbül gibi nutkunu söylüyordu. O söyledikçe, ihtiyar kral, kendi ölümünden sonra mesut devletin nasıl parçalanacağını, sevgili tebaasının nasıl komşu devletlerin ordularına asker olacağını düşünüyordu. Başvekilin nutkunu kesti, sordu:

- Bu felâketin önüne nasıl geçebiliriz?
- Gayet kolay Haşmetmeap!
- Nasıl?
- Sevgili kraliçemiz dünyaya hemen bir veliahtçık getirsinler.
- Fakat, nasıl? Artık...

O sırada Avrupa'nın en büyük diplomatı olan başvekil

3- Vatandaşlar

yavaş yavaş doğruldu. Elleriyle kralın saçlarını dalga dalga ayırdı. Kulağım buldu. Ağzım yaklaştırdı. Söylediğini Allah'la kraldan başka kimse duymadı.

- Fakat...
- Fakatı, makati yok Haşmetmeap! Devletin âli menfaati uğruna!
- Kraliçeyi bilirsin. Bir melâikedir. Ona nasıl bu teklifi edebilirim?
- Evet, kraliçemiz bir melâikedir, Haşmetmeap! Melâ-ikelerden daha saf, daha temiz, daha ulvîdir. Fakat mukaddes devletimizin istikbali ancak buna bağlı. Devletin âli menfaati bugün böyle icap ediyor...

İhtiyar kral düşünüyor, büyük diplomat söylüyor, şark hükümdarlarının analarım, kardeşlerim, evlâtlarım devletlerinin âli menfaati uğruna koyun gibi bizzat boğazlamak fedakârlığına bile katlandıklarını anlatıyordu.

Şimdi bir devletin, bir milletin hayatı, saadeti, bekası, kraliçenin fedakârlığına bağlı kalmıştı. Yoksa...

Kral:

- Pekâlâ! Bir kere kendisine açayım, dedi. Fakat... Hayır, mümkün değil... Kabul etmez. Hatta dünyanın bekası buna bağlı olsa, yine kabul etmez. O bir melâikedir.

- Evet, melâikedir! Haşmetmeap! Melâike olduğu için kabul edecek, bir devleti, bir milleti mahvolmaktan kurtaracak!

- Pekâlâ...

Başvekil kralın elini öptü. Dışarı çıkıyordu. Kral tekrar sordu:

- Fakat kiminle?

Diplomatın gözyaşları artık dinmişti. Pembe dantelli yenleriyle ıslak beyaz sakallarım silerek cevap verdi:

- Sarayınızda o kadar mabeynci, general, prens, kont kullarınız var.

Kraliçe efendimiz hazretleri hangi kulunu arzu buyururlarsa.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Kraliçe duvarları, tavam, döşemeleri altın kakma zambaklarla işlenmiş küçücük, samimî yatak odasında, patlıcan rengi ipekten kabarık bir divana uzanmış, kalçalarını oğduruyordu. Kapı vuruldu.

- Giriniz.

Oğan kız fırladı. Kraliçe doğruldu. Yarım çıplaktı. Önüne kapadığı tül ropdöşambr kopmuş iri melâike kanatlarına benziyordu. Çok sevdiği kocasının böyle hiç beklenilmeden gelmesine şaşıtı.

- Buyurun! Dedi.

Henüz on yedi buçuk yaşında pembe, beyaz, saf, masum bir civandı. Kral, divanın kenarına oturdu. Hizmetçi kız dışarı çıktı.

- Sevgilim, böyle üşümüyor musun? Hava çok soğuk!

- Hayır haşmetmeap! Hatta yanıyorum! Tutuşuyorum! Bir iki dakika kadar şundan, bundan, havadan, sudan

bahsettiler. Minimini kraliçe kocasında bir fevkalâdelik görüyordu.

Eskiden hiç lâkırdı söylemeyen bu ihtiyar, şimdi şakı-yordu.

«Acaba memleketin doktorları yeni bir ilâç mı keşfettiler» diye düşündü.

Fakat nihayet lâf siyasiyata gelince zannında yanıldığını anladı. Kral hanedanının kudsiyetini, devletin tarihinde oynadığı rolü, uzun uzun hikâye etti. Kendi ölürse kaç asırdır mesut yaşayan bu memleket komşuların yağmasına uğrayacak, sevgili tebaası komşu ordulara asker menbai olacaktı. Söylerken gözlerinden yaşlar akıyordu.

- Memleketin, devletin bekası senin elinde... Dedi. Kraliçe şaşıtı:

- Nasıl Haşmetmeap?
- Hemen bir veliahtçık doğursan hanedanım zeval bulmayacak.
- Fakat bu sizin...
- Hayır, senin elinde!
- Fakat, şey...

Kral kalktı. Kraliçenin gür, kumral, dağınık saçlarını titrek elleriyle kaldırdı. Minimini pembe kulağına öpecek gibi yaklaştı. Başvekilin kendi kulağına fısıldadıklarını yavaşça tekrarladı. Söylediğini, Allah'la kraliçeden başka kimse duymadı.

- Ah, mümkün değil mümkün değil...
- Fakat...
- Beni öldürünüz. Başka bir prenses alınız.
- Fakat...
- Hayır, mümkün değil, yapamam. Ölmek bence daha hayırlı...

Masum kraliçe kendi gözyaşlarıyla baştan aşağı banyo etti. O kadar şiddetli ağlıyordu ki... Islanan tül gömleği pembe vücuduna yapıştı, bir buhar gibi kayboldu. İhtiyar kral ona teselli veriyor, devletin âli menfaati için fedakârlıkta bulunmasının ulviyetini anlata anlata bitiremiyordu. Nihayet gözlerindeki yaşlar bitince, kraliçe, istenilen fedakârlığa razı oldu. Önünde diz çökmüş yalvaran kocasının elmaslı tacım okşadı:

- Kalkınız! Devlet uğruna her şey feda, dedi. Doğruldu. Koştı. Tuvalet odasından bir silecek aldı.

Gözyaşlarıyla yıkanan vücudunu kurularken:

- Fakat hizmetime kimi tayin edeceksiniz? Diye sordu.
- Saraydan, kimi istersen, meleğim...
- Kimi?
- Meselâ Prens Hebezizika'yı... Gayet ketumdur!4
- Ketumdur! Fakat hizmetinden bir netice çıkmaz.

4- Sır saklayan

- Mabeynci Kont Şodaref i.
- Onun da.
- Marki do Brand'ı.
- Geçiniz, o da nafi edirdi, Haşmetmeap!
- Ey, Vikont dö Loryan...
- Hayır, onun hizmeti de boşa gider.

Kral mabeyn erkâmından kırk tane kadar asilzade saydı. Kraliçe hep «Nafile, hizmetinden bir netice çıkmaz!» diye reddediyordu. Muhterem kral:

- Fakat ne biliyorsun, sevgilim? Dedi.

Kraliçe demin bütün vücudunu ıslatan masum gözyaşlarını kuruladığı mavi ipek silecekle yüzünü kapayarak:

- Heyhat! İki senedir, ben onların hepsini tecrübe ettim!

Cevabını verdi.

- !!!

Kral, devletin âli menfaati uğrunda, bir defa değil, kendi haberi yokken kırk defadan ziyade fedakârlığa katlanmış olan bu mukaddes vücuda, bu beyaz melâikeye bakakaldı. Evet, başvekilin mukaddes endişesini o işte daha evvel duymuş, hem hiç vakit geçirmemişti. Meftunluğundan, memmunluğundan tatlı bir heyecan içinde kaldı. Titriyordu:

- O halde sevgilim, hizmetine dışardan birini vereceğiz.

- Hayır, yine saraydan!

Kral, saray erkâmından ismini saymadığı bir adam hatırlayamıyordu.

- Pekâlâ! Fakat kimi? Sen söyle!

- Hassa bölüğündeki Çavuş Ferman'ı. "

- Ne?

- Evet, onu isterim.

- Dev Ferman'ı ha?..

- Evet.

- Fakat sevgilim, o bu odaya sığmaz, boyu iki buçuk metredir. O bir yerlere sığmaz. O bir alâmettir.

- Olsun. Olsun... İhtiyar kral yine:

- Pekâlâ! dedi.

HATİME

Dokuz ay, on gün, yedi saat sonra masum kraliçe doğurdu. Fakat bir tane değil... İki prens birden! Artık halkın saadetine payan yoktu. Hanedanın bu ikiz goncasını o kadar sevdiler ki... Hiçbir vakit birini öbürüne tercih edemediler. Hangisi büyük, hangisi küçük... Belirsizdi. İkisi de aynı miktarda veliahtlık hukukunu haizdi. Kral öldükten sonra küçücük devletin şark tarafına biri, garp tarafına biri hükümdar oldu. Bu iki kardeş hükümdar birbirleriyle hiç geçinemediler. Bütün hayatlarını muharebeyle geçirdiler. Babalarının, cedlerinin devirlerinde sulh içinde yaşayan sakin

ahali onların sayelerinde ikiye ayrılıp boğuşmaya koyuldu; onların sayelerinde iki düşman milletmiş gibi Avrupa tarihinin en doğuşken bir unsuru haline girdi?

TOS

İki saattir eski geyik postu seccadesinin üstünde «Salâtü-selam» çeken Fatma Hanım, tüneğinden incek bir anaç tavuk edasıyla ayağa kalkınca, birdenbire hiddetlendi. Pencereden gözü nasılsa bahçeye kaçmıştı.

- Lahavle velâ kuvvete illâ billâh... Dedi.

Başım salladı. «Estağfirullah, estağfirullah» diye geçirdi. İşte yine kocası onun kurbanlığıyla uğraşıyor, bu mübarek hayvani kızdırıyor, zavallıya tos vurduruyordu.

* * *

Fatma Hanım'm yedi cediti de hacı-hocaydı. Sarıklılar içinde doğmuş, sarıklılar içinde büyümüşü. Çok sofuydu. Çok zengindi. Bir kassam1 kızı olan anasıyla bir şeyhülislâm oğlu olan babasından kendisine, Erenköy ahalesinin «hesapsız...» dedikleri bir miras kalmıştı. On dönümlük koca bir bahçenin ortasında süslü beyaz bir türbeye benzeyen küçük köşkünde sessiz sadasız oturuyor, gece gündüz ibadet ediyor, paralarını tekkelere, dervişlere, fakirlere, mollalara, öksüzlere dağıtıyordu. Hiç dışarı çıkmıyor:

- Gâvurlukları görüp günaha girmekten korkarım. Diyordu.

Onun nazarında yüzlerini açan, yeldirme giyen, sinemaya, çarşıya, tiyatroya giden her kadın gâvurdu.

Evine yalmz sofu ahbabları, ana dostu ihtiyar kadınlar gelirler; Ramazan, Kandil, Kadir geceleri ölülerinin canı için verdiği ziyafetlerde bulunurlar, meşhur güzel sesli hafız

1- Mirası mirasçılar arasında bölüştüren ve yetimlerin mirasını saklayan, idare eden memur.

Saime'ye tanesini beşer liraya okuttuğu mevlûtleri dinlerlerdi. Kırk yaşına yaklaştığı halde henüz Allah ona evlât ihsan etmemişti. Daima kocasını hatırlar: - Elbet bunda bir hikmet var!

Der, asla meyas2 olmazdı. Dualarında hep hayırlı, dindar evlât isterdi.

Fakat, fakat kocası... Ah bu, işte onun yegâne derdi idi. Aynı zamanda dayısının oğlu olan bu adam, çekilir şeylerden değildi. Amma «ehline itaat

ibadetin en büyüğü» idi. Ne yapacaktı?.. Her münasebetsizliğine tahammül ediyordu. İşte ona varalı hemen hemen yirmi sene oluyordu, daha hiçbir işin ucunu tutmamıştı. Dur bugün, dur yarın... Hep hazırdan yiyor, içiyor, her gün Fatma Hanım'ın bin türlü bahanelerle parasını çekiyor, zavallının iratlarında³ oturan kiracılarla uğraşarak kırmadığı koz, çevirmediği dolap kalmıyordu. Fatma Hanım onun yaptıklarının hep farkında idi.

Fakat renk vermiyor, sabrın, tahammülün de bir ibadet olduğunu bildiği için, büyük bir sevap işliyormuş gibi, sevine sevine susuyordu. Kalbi o kadar temiz, o kadar hayrı sever, o kadar sofu idi ki, uzaktan yakından kendini tanıyanlar: «Bu insan değil, bir melâike!» derlerdi. Evinin içinde bile namaz bezini çıkarmaz, kocasını abdestsiz yatağa almaz, «besmele»siz bir şey yapmaz, «Yarabbi şükür!» söz hiçbir işi bitirmezdi. Hatta Erenköy'ün ihtiyar, eski kibar takımından kadınları Balkan bozgunluğunda ona müracaat etmişlerdi. Biliyorlardı ki, o ne isterse Allah hemen verir...

- Fatma Hanım, dua et de, bizim asker gâvuru bozsun! Dediler.

Lâkin o korktu. Allah'ın işine karışılır mıydı? Çünkü Allah ne yaparsa iyi yapardı. Artık kadınlar sokaklara açık saçık çıkıyorlardı. Camiler cemaatsizlikten çın çın ötüyordu. Küçük çocuklara şapka giydiriliyordu. Yarın ihtimal ki bu za-

2- Üzgün

3- Bir mülkün getirdiği gelir

vallı yavrucakları sünnet de ettirmeyeceklerdi. İşte bütün bu fenalıklara kızan Allah, gâvurlarıyla bizim terbiyemizi veriyordu. Zelzele, yangın, kıtlık, zulüm, muharebe, kolera, veba, Allah'ın en meşhur cezalarıydı. Bize gönderdiği Dört Kitap'ta, kendine isyan eden, emirlerini dinlemeyen milletleri hep bu cezalarla tedip⁴ ettiğini söylemiyor muydu?

Mütenekkiren⁵ -yani tebdil olarak - memleketlerinden geçen melâikelere karşı yaptıkları o rezilce tecavüz için «Lut» kavmini yerlere geçirmemiş miydi? Çok şükür artık melâikeler, evvel zamandaki gibi, yeryüzüne inmiyorlardı. Yoksa şimdi İstanbul'un yerinde yeller eser; öyle ufacık göller değil, nihayetsiz ummanlar dalgalanırdı.

Fatma Hanım kocasının bile «başına, kendisini imtihan için Allah tarafından gönderilmiş» hususî bir belâ olduğuna inanırdı. Bu ilâhi imtihanda tam numara almak hırsıyla onun her şeyine tahammül ediyordu.

Amma iki hali vardı ki... bunları hatırlayınca göğsüoirullah estağfirullahestağfirullah» diye tespihinin imamesini çenesiner, gözlerini kapar, ateşsiz bir cehennem, tutuşturup da yakmayan azaplarım duyardı. Evinde anadan ve babadan kalma ihtiyar, emektar bir Arap aşçısından başka, on yedi yaşında, tombul, beyaz, oynak bir ahretliği vardı. Her gün beş vakitte ab-dest aldırıp dizinin dibinden ayırmadığı, durmadan namaz kıldığı, Kur'an okuttuğu bu kıza, kocası iyi bir gözle bakmıyordu.ö

yalnız kalsa hemen alı, al moru mor kesilirdi. Bir güö de ihtiyar aşçısı Nuruşeb:

- Size bir şey söyleyeceğim hanımefendi. Bu sabah bahçeni nihetindeki çam ağaçlarının altında efendini Makbule'yi sıkıp sıkıp limona çeviini görünce.. Diye bir hikâyeye başlarken:

4- Terbiye etme

5- Kendini belli etmeksizin

- Sus, sus...

Diye haykırmıştı. Onun ömründe kulakları böyle fena bir şey işitmemişti. Aşçıyı susturdu. Fakat Makbule'yi de bir daha limon haline geçmemesi için gözülün öünden aymaz oldu. Geceleyin yatarken onu üzerinden kilitliyor, sabah namazına kalktığı vakit açır, her işi gözülün öünde gördürüyordu.

Kcası dışarıda ne halt ederse etsin, o kadar gücüle gitmeyecekti. Amma evin içinde bu ne korkunç bir rezaletti! Aklına geldikçe yüreği atmağa başlar; «Allah'ım beni ne dehşetli imtihan ediyorsun!» diye dişlerini sıkar, dudaklarım büzer, yine göz yaşlarım akıtmazdı. Kcası, kızıdan sonra kurbanlığa da musallat olmuştu. Buna da cam çok sıkılıyordu. Dört beş sene evvel bir camide vaaz dinlerken, kurban edilecek koyunun daha kuzu iken alınarak evde beslenmesinin sevaplarım duymuş, hemen en iyi cinsten bir kuzu almıştı. Bunu üç sene, bahçede eliyle besledi. Fındık, üzüm, kestane yedirdi. Günaşmis sabunlarıyyıkadı. Boynuna ayalı tasmalar taktı. Âdeta kurbanlık koyun onun evlâdı makamına kaim6 oldu. Büyüdü, semirdi, koca bir koç haline girdi.

Her kurban bayramında onu kesmeğe kıyamıyor: «İnşallah gelecek seneye...» Diye çarşan başka kurbanlar aldyordu. Fakat bir gün nasılsa kesecekti. Çünkü b Allah'a hediye olacaktı. İbrahim aleyhisselâm kendi

gözbebeği evlâdını bile Allah'ından esirgememişti. Evvelden her sabah gider, kurbanlığı okşar, koklar, öper, onun yumuşak, kar gibi temiz ve beyaz sırtında Sırat köprüsünü nasıl rahat rahat geçeceğini tahayyül ederdi. Ama şimdi artık bu saadetten mahrumdu. Çünkü kurbanlığın yanına kimse yaklaşılamıyordu. Huysuz, münasebetsiz kocası, bu melek gibi uslu hayvanın ahlâkım bozmuş, tosa alıştırmıştı. Bahçeye birisi çıktı mı hemen kurbanlık üzerine atılıyor, karnına, kafasına, neresine rasgelirse gerilip gerilip tos vurmağa başlıyor, yere düşürünce bile hırsını alamıyor, düşenin köpek gibi eteklerini, saçlarını ısırıyordu. Artık onu gündüzleri zincirle bahçenin bir köşesine bağlıyorlar, yalnız geceleri el ayak kesildikten sonra bahçeye salıverebiliyorlardı.

İşte ikinci tespihinden sonra seccadesinden kalkan Fatma Hanım, pencereden kocasının yine kurbanlığa tos yaptırdığım görmüştü.

Münasebetsiz adam, gecelik entarisinin eteklerini toplamış, koçun başına dokunarak geri geri sığıyordu:

- Tos, tos, haydi tos...

Diye hayvancığı delirtiyordu. Ne vakit kocasını böyle kurbanlıkla uğraşırken görse, aklına zehirli, pis cehennem meyveleri halinde sarı sarı, sıkılmış, minciği çıkarılmış birçok limon yığınları gelir, ne vakit sofrada, mutfakta, manavda, gezdiricide limon görse, yüreği çarpmağa başlar, kocasının arsız arsız, «tos, tos, haydi tos...» dediğini iştir gibi olurdu.

Onun Makbule'yle kurbanlığa karşı yaptığım hiçbir türlü hazmedemiyordu. İnkisarda bulunsa Allah'ın hemen kabul edeceğinden emindi. Amma kalbi o kadar iyiydi ki, kimseye kendinden bir fenalık geldiğini istemez:

- Estağfirullah; estağfirullah...

Diye geçirir dururdu. Amma işte bugün nasıl oldu bilinmez, birdenbire fena halde hiddetlendi. O kadar ki, hatta geçirmedi, kırk beş yaşında kelli felli bir efendiye şu mübarek hayvanı azdırmak yakışır mıydı? Sonra...

Yine hayaline küfe küfe sıkılmış, çürük limon kabukları döküldü. Ah evet, hele bu hiç dayanılacak bir şey değildi. Bu ne müşkül bir imtihandı?

Fatma Hamm bir dakika evvel kalktığı geyik postu seccadesinin üstüne tekrar çöktü. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Ellerini kaldırdı. Gözlerini yukarı dikti. Hiddet onu o kadar şaşırtmıştı ki, artık Allah'ın işine karışmış olacağım bile düşünmemişti.

- Büyük Allah'ını, şu adamı yaptığı şeylerden fena utandır. Başka bir şey dilemem! Dedi.

Kalkmadı, ta güneş batıncaya kadar, akşam namazı vakti gelinceye kadar «Salâtüselâm»larına devam etti.

Aradan bir hafta geçmedi...

Yine bir Kandil gecesi idi. Fatma Hanım sofu ahbablarına mevlût ziyafeti veriyordu. Yemekler yenmiş, kahveler içilmiş, akşam namazı kılınmıştı. Mor bir gündüz gibi parlak, mehtaplı bir yaz gecesi idi. Uzaklardan bülbül sesleri geliyordu. Köşkün alt kattaki geniş sofasına yumuşak şal örneği minderler serilmiş, bahçeye çıkan büyük camekânlı kapının ta karşısına Hafız Saime Molla'nın sedefli ceviz rahlesi kurulmuştu. Davetliler, hizmet eden başörtülü sofu komşu kızlarından maada7 yirmi yedi hanım idi. Hepsi hacı, hoca, ulema kanlarıydı. Hepsinin yemenili başlarında yeşil başörtüleri vardı. Alafrangaya benzer hiçbir şey, hiçbir tuvalet göze çarpmıyordu. Camekânın önüne de beyaz keten örtülü büyücek bir masa konulmuştu. Bu masanın üstünde sürahi sürahi şerbetler, irili ufaklı bardaklar, tabak tabak şekerlemeler, şekerler duruyordu. Saime Molla rahlesine geçti. Kitabını açtı, gözünü oğuşturdu. Öksürdü. Bütün davetliler ruhanî bir fısıltı içinde toplandılar. Duvarlardaki yaldızlı büyük harflerle yazılmış «Garîk-i bahri isyanım - Dahîlek ya Resûlallah» «Tevekkeltü alâllah» ve ilâh... gibi levhalar alev alev yanan lâmbaların aydınlığıyla sanki daha ziyade büyüyor, daha ziyade parlıyor, bu sade sofaya muhteşem bir mabet şeklini veriyordu. Tam mevlit okunmağa başlanacaktı. Fatma Hanım, hemen bir göz gezdirdi. Makbule meydanda yoktu... Kapının yanında divan duran Nuruşeb'e doğru yürüdü, yavaşça:

- Kız nerede? Diye sordu.
- Dışarda.

7- *-den başka*

- Niçin içeri girmiyor?
- Bilmem...

Fakat Fatma Hanım biliyordu. Burnuna keskin bir limon kokusu geldi. Hemen dışarı fırladı. Makbule'yi orada ayakta duruyor gördü:

- Kız niçin içeri girmiyorsun? Dedi. Makbule ezildi, büzüldü, boynunu büktü:
- Hiç...
- Haydi gir içeri diyorum.
- Giremem ki...
- Niçin?

- Söyle, niçin diyorum?

Kız daha ezildi. Büzüldü. Boynunu büktü. Ağlar gibi ıslak bir sesle, kolu ile yüzünü kapayarak, utancından hanıma arkasına dönerek:

- Kirliyim! Dedi.

- Hay Allah müstahakkını versin!

Şimdi Fatma Hanım ne yapacaktı? Mevlût okunan yere bu pis kız sokulamazdı. Günahtı. Yukarıya gönderse efendi var... Sonra Nuruşeb'i de nöbetçi gibi kızın yanına bıraksa... Buna da emniyet edemiyordu. İhtiyar Arap hemen uyuyuverirdi

- Haydi buradan çabuk bahçeye çık. Sofanın camekân kapısına gel. Kapıyı aralık et. Başım sok. Mevlidi dinle. Vücudun dışarıda kalsın. Gözlerini bana dik. Hiç ayırma. Sakın savuşayım deme. Tövbe olsun seni çok fena ederim, dedi.

Tekrar sofaya girdi. Yavaş yavaş rahlenin yanındaki minderine gitti. «Estağfirullah, estağfirullah» diye diz çöktü. Bir dakika sonra karşıki camekândaki bahçe kapısı usulca açıldı. Aralığından Makbule'nin başı görüldü.

Mevlût başladı:

Tanrı adın.....

Saime Molla'mn sesi o kadar yanık, o kadar müessirdi ki, herkes hüngür hüngür ağlıyordu. Fatma Hamm da hıçkın-yordu. Fakat gözünü kapımn aralığında asılı bir maske gibi duran Makbule'nin suratından da ayırmıyordu.

***

Yukardaki, aşağıdaki odaların hepsini arayan efendi. Makbule'yi bulamayınca, bahçeye çıktı. Mevlût okunurken dışarda kalabilmek için bu «aybaşı» plânını kendisi kurmuştu:

- Demek bizimki yutmadı... Dedi.

Canı sıkıldı. Ayın on dördü her tarafı beyaz, mor sislerle dolduruyordu. Durdu. Açık başım uzun uzadıya kaşdı. Bol gecelik entarisinin içine pembe, görünmez bir el gibi ılık bir serinlik giriyor, her tarafını kaşıyor, kaşındırıyordu. Yürüdü. Önünde, gölgesi de siyah, yuvarlak bir halı gibi yürüyordu. Haberi olmadan, gölgesine basa basa, yine kurbanlık koçun yanına gitti. Can sıkıntısından patlayacak gibiydi. Bir haftadan beri hep bu mevlûdü düşünmüş, hep bu fırsatı beklemişti. Nihaî8 bir hareketle koçun zincirini çözdü. Elini göstererek:

- Tos, tos, haydi tos...

Diye hayvancığı kızdırmağa başladı. Parlak ay, sıcak gece, koça da pek fena tesir etmişti. Gündüzdekinden ziyade hiddetleniyor, şaha kalkıyor, üç dört arşın geri giderek dehşetlî toslar vuruyordu. Efendinin elleri acıdı: «Ulan, bu akşam sen de azmışsın galiba!» diye güçbelâ boynuzlarından yakaladı. Tekrar kazığına zincirledi. Geri döndü. Gerindi. Havaya baktı. Ay katılacak gibi gülüyor, arsız bir mahalle çocuğu yılışıklığıyla sanki ona: «Aldın mı gümüşü...» diyordu. Sıkıntıdan patlayacaktı. Bütün vücudunu bir ateş kapladı. Köşke doğru döndü. Camlı kapıda birisinin durduğunu gördü.

8- *En son*

- Bu acaba kim, bir misafir mi?

Diye düşündü. Fakat misafirin dışarda ne işi olabilirdi? Yavaş yavaş yürüdü. Dalgınlıkla koçun zincirini kazığına iyice takamamıştı. Koç da arkasından gelmeğe başladı. Bundan haberi yoktu. Kafasız bir vücut gördü.

- Tuhaf şey! Tuhaf şey! diyordu.

Daha yaklaştı. Makbule'nin tombul vücudunu, kısa etekli beyaz entarisinden tamdı. İlerledi. Kalbi çarpıyor, camlı kapının aralığından ruhları ürpertecek derecede lâtif, mukaddes bir ahenk fişkırıyordu: Geldi bir ak kuş kanadıyle.....

Elini uzattı. Bu «Kesikbaş» değil, başı kesik, canlı bir vücuttu. Dokundu. Makbule'nin birdenbire ödü kopacaktı. Bağırarak istedi. Fakat hanımın gözü ta gözünün içindeydi. Cesaret edemedi. Nefesi durdu. Titremeğe başladı. Efendinin yavaşça:

- Sus, sus, haydi sus...

Dediğim duyunca bir anda korkusu geçti. Ferahladı. Fakat efendinin arkasındaki azgın koç, iyice Türkçe bilmediğinden, Makbule'yi ferahlatan bu sözleri:

- Tos, tos, haydi tos...

Anlamıştı. Birdenbire fena halde gazeplendi. Geriledi, geriledi. Dört arşından şaha kalkarak, efendinin kaba etlerine öyle müthiş bir tos indirdi ki... şangur, şungur, kapının allı yeşilli bütün camlan kırıldı. Paldır, küldür devrilen içerdeki şerbet, şeker masasının üstüne evvelâ ödü kopan zavallı Makbule, onun üstüne de ne olduğunu anlamayan, gözleri çerçevesinden fırlamış biçare efendi, cansız bir ceset gibi yığıldı. Mevlûdün ruhanî tesiriyle ruhlan gayri nasutî yüksek-

9-Ani

liklere uçmuş bulunan davetliler, bu nagehanî9 gürültüden, korkunç manzaradan birdenbire abdestleri bozulmuş, şaşkın, perişan, avazları çıktığı kadar haykırışmağa başlamışlardı. Duasının bu kadar dehşetle kabul olunduğunu gören Fatma Hanım, hemen şak diye bayılmıştı. Camekâmn, camların kırılmasından, kadınların bağrıışmalarından daha beter hiddetlenen kurbanlık koç ise hâlâ hızım alamıyor, yere serdiği efendiyle Makbule'nin üzerine çıkmış, birinin eteklerini bırakıp, ötekinin saçlarını yakalıyor, ikisini de didik didik ediyordu.

YEMİN

Ah, on beş, yirmi sene evvel... Hayat ne tatlıydı! Yaşamının, eğlenmenin hoş bir zevki, güzel bir şekli vardı. Kadınlar başka, erkekler başka, ruhlarımız başkaydı. En büyük günahlar bile «din, iman, terbiye, namus, nezaket» perdesi altında hiç sezdirilmeden yapılır, masumluğun mukaddes füsunu1 asla kaybedilmezdi. Ben, o vakitler, Doğancılar'daki Hacı Hafız Molla'nın meşhur evine dadanmıştım. Matlûbe isminde bir kızı çıldırasıyla seviyordum. Son yangınlarda yanan o kırmızı aşiboyalı viran ev, duvarları hanımelleriyle, sık sarmaşıklarla örtülmüş, kûhî2 bahçe, yeşil çikrıklı, mermer bilezikli kuyu hâlâ gözümün önünde... Hacı Hanım çok sofu bir kadındı. Bütün şişman vücudunu kaplayan kocaman başörtüsünün içinden gök mavi gözleriyle -tıpkı bulutların arasında kalmış ihtiyar bir melâike gibi - bakar, ağzından hiç kötü sözü çıkmazdı. Abdest, namaz, oruç en birinci merakıydı. Yanındaki kızlardan birisine tutulana mutlaka ibadete başlatırdı. Sokağa bakan alçak tavanlı odacığı tıpkı minimini bir mescitti. Kible tarafında mihraba benzer bir girintisi bile vardı. Buraya serili, pamuk doldurulmuş, yazma seccadesinden, mutfağa, ateşi hiç sönmeyen gusülhaneye bakmak için sık sık kalkardı. Kızlarının da hepsi sofuydu. Hiçbirisine alafranga esvap giydirmez, korsa taktırmaz, yüzlerine allık, pudra sürdürmez, gözlerine sürme çektirmezdi. Dört peşli mavi basma entarisiyle, fesrengi oymalı yemenisiyle, tombul Matlû-be'cik, ne şirindi. Ben gelir gelmez, şimdiki zamane kızları gibi, hemen boynuma atılmaz,

1- Büyü, sihir

2- Dağ gibi

«Haydi gusülhaneye, arslanım!» diye, yavaşça yukarı çıkarır; beni yıkar, temizler ab-dest aldırır, çamaşırlarımı değiştirirdi. Sonra, Hacı Hanım'ın elini öpmek için odasına inerdim. Ne kadar vakit namazlarını onun odasında yan yana kılmıştık. Hele Ramazanları... Bir sene, bütün bir Ramazan, Matlûbe'yle kapanmıştım. Sahurdan bir saat evvel, Hacı Hanım, kapımızı vurarak bizi uyandırıyor. Suyu ısınmış gusülhaneye koşuyor, soyunup abdestimizi alıyor, sofranın başına, temiz temiz, saçlarımızın nemiyle geliyorduk. Yemekten sonra imsak topunu beklemek ne ulvî bir neşeydi! Bazah sabah namazım kılar, öyle yatardık. Gündüz, öğle namazından sonra, Hacı Hanım, kızlarını camie vaaza götürürdü.

- Matlûbe evde kaldı! Ben yalnız ne yapayım, Hacı Nine! Diyecek olsam:
- Nafîle namazını kıl, aşir oku, hiç canın sıkılmaz yavrum!

Cevabını verirdi.

Benden başka eve gelen erkekler hep hısım, akraba, hep sutoğul, ahret evlâdı filândı. Matlûbe, benden başka hiçbir erkeğe çıkmıyor, en yakın akrabalarından, hattâ erkek kardeşinden bile kaçıyor.

***

Bir gün, ikinci namazından sonra, Hacı Hanım'ın odasında oturuyorduk. Matlûbe çamaşır ütülüyor, diğer iki kız, Kadriye ile Firdevs, yorgan kaplıyorlardı. Hızlı hızlı kapı çalındı. Matlûbe, cumbaya koştu. Sonra birdenbire döndü:

- Hacı Nine... Sabri... Dedi.
- Sabri mi?
- O, vallahi...
- Bu Sabri kim?

Diye sordum. Hacı Hamm:

- Matlûbe'nin teyzesinin oğlu... Dedi.

Sonra afal afal bakan Matlûbe'ye döndü:

- Haydi git, kapıyı aç...
- Ey ben, dedim, burada duracak mıyım? Hacı Hanım:
- Hiç öyle şey olur mu? diye güldü, Sabri çok sofudur. Senin burada olduğunu sezerse, hiçbirimizi sağ komaz!
- Ey, ne yapacağız?
- Haydi şu yüke giriver!..
- Ya ararsa?..
- Aramaz.
- Şüphelenip arayacağı tutarsa?

- Bana inanır, diyorum, yavrum. Haydi çabuk gir. Yalnız öksürme, çıtırdı filân yapma!

Yerimden kalktım. Öteki kızlar da yorganları, çamaşırları dışarı çıkardılar. Yüke girdim. Burası zifirî karanlıktı. Nefesimi kestim. Şahmaran masalında kuyuya düşen Belkiya gibi, yükün kapısındaki bir budak deliğinden giren aydınlıktan başka bir şey göremiyordum. Bir dakika geçmeden Sabri odaya girdi. Ben hemen uzandım. Budak deliğine sağ gözümü uydurdum. Bu, iriyarı, palabıyıklı, siyah fesli kabadayı bir gençti. Hal hatır sorduktan sonra:

- Hacı Anne! Matlûbe başka birisine çıkıyormuş! İşittim. Bugün buraya, onu temizlemeğe geldim! Dedi.

Hacı Hanım hiç istifini bozmadı:

- Hayırdır inşallah... Sen rüya görmüşsün. Geçen hafta teyzesinin oğlu geldi de, hem sütkardeş oldukları halde, ben yine göstertmedim. Sen benim nasıl kadın olduğumu bilmiyorsun galiba?

- Biliyorum amma... -Ey ne?

- Diyorlar ki, seviştiği herif şimdi bile bu evin içindedir.

- Sen vallahi deli olmuşsun! Kim diyor?

- Kimse kim...

- Gözleri kör olsun iftiracıların! İşte sen, işte ev! Her tarafı kalk ara. Sabri biraz durakladı. Dişlerini gıcirtısını duyuyordum. Kırmızı muhacir bezi örtülü boy minderine yan oturmuştu. Sarı şayak ceketinin altından saldırmasının ucu görünüyordu. İçime soğuk bir ürperme geldi. Yanımda topluiğne bile yoktu. Silâhlarımın hepsi Matlûbe'nin yastığı altında idi.

Hacı Hanım sükûtu bozdu:

- Yook Sabri! Ben böyle şüpheyeye filân gelemem, diye başını salladı. Benim namusum var. Sana darılırım. Yüzüne bakmam. Şimdi seccadeden kalktım. Taze abdestimle sana yemin edeyim. Yalancıların gözleri kör olsun. Sürüm sürüm sürünsünler inşallah...

Sonra, ayakta divan duran, solgun, perişan Matlûbe'ye sordu:

- Abdestin var mı kızım?

- Var Hanım Nine.

- Şu duvardaki Kur'ân-ı Kerim'i alıver.

Matlûbe yürüdü. Daima mihrap gibi yerde asılı gördüğüm yeşil, ipek bir bohçaya sarılı Kur'ân-ı Kerim'i aldı. Öptü. Başına koydu. Hürmetinden memeleri hizasında tutarak getirdi. Hacı Hanım, Kur'ân-ı Kerim'i tuttu. Öptü, başına koydu. Sonra sol elinin avucuna aldı. Sağ eliyle üstüne basarak:

- Vallahi, billahi, tallahi, bu kitap beni çarpan; eğer senden başka Matlûbe'nin yüzünü kimse gördüyse... Dedi.

Sabri!

- Nasıl, şimdi inandın mı bana?

- İnanırım.

- Bir daha müzevirlerin sözüne uyup üstüme gelme,

- Affet Hanım Nine...

- Yok.... Ben böyle rezalete gelemem.

Tekrar Kur'ân-ı Kerim'i öptü. Başına koydu. Matlûbe'ye verdi. Matlûbe,

aym öpme ayinini icradan sonra, yeşil bohçalı kitabı, duvardaki çiviye

astı. Ben, yükün içinde yıldırımla vurulmuşa dönmüştüm. Yüreğim

çarpıyor, yarı belimin aşağısı uyuşuyordu. O vakit çok dindardım,

öleceğim sandım. Sanki beni, yalan yere edilen bu yemin tutuyordu. O

vakitler yemin çok büyük bir şeydi. Binlerce lira verilse bir yalancı şahit

bulunamazdı. Eskiden yalan yere yemin, inşam olduğu yerde tutar, hiç

kımıldatmaz, öldürürverirdi! Zamanımızın ne İspanyol nezlesine, ne

tifüsüne benzerdi. Sabri, Hacı Hanım'ın yeminine inandıktan sonra kalktı.

Elini öptü. Aşağı indi. Sokak kapısı örtülür örtülmez, yükün kapışım ittim.

Dışarı fırladım. Hacı Hanım, halimi görünce gözlerini açtı:

- Çok mu korktun yavrum?

- Yok...

- Ey, o ne öyle... Betin benzin sapsarı!

- Yemin tutuyor! Dedim.

- Hangi yemin?

- Yalan yere senin ettiğin yemin! -

- Benim mi? Diye güldü.

- Evet! Abdestli abdestli Kur'ân-ı Kerim'e el bastın, Matlûbe'yi

kendisinden başka kimse görmediğine, o herife yemin ettin. Halbuki her

gece, onunla beraber, bir yatakta yattığımızı bilmiyor musun?

- Sus, sus. Böyle terbiyesiz, hayâsız lâflar istemem. Şuraya otur bakayım.

O senin ahret kardeşin...

Diye elimden çekti. Sonra kapıdan giren Matlûbe'ye:

- Haydi, o Kur'ân-ı getir de yiyelim kızım! Dedi.

- Peki anneciğim!

Ben bu emirden bir şey anlamadım. Aptallaştım. Matlûbe, mihrap gibi

yere koştu. Yeşil bohçaya sanlı kitabı aldı. Getirdi. Bu sefer memelerinin

hizasında tutmuyordu. Minderin üstüne, benimle Hacı Hanım'ın arasına

koydu. Tombul elleriyle bohçayı çözdü. Bohçanın içinde kahverengi ikinci

bir bohça daha vardı. Onu da çözdü. Ortaya çıkan pembe kutunun kapağını birdenbire açtı. İçi, sarı sarı, gayet nefis kuru incirle doluydu. Bir şey söyleyemedim. Başımı salladım. Güle güle bu incirleri yedik. Hacı Hanım:

- Ettiğim yeminin kimseyi tutmayacağına aklın erdi ya, oğlum?
Diye yanağımı okşadı.

- Erdi...

Sonra Matlûbe'ye döndü:

- Haydi kızım, ağabeyim yatak odana götür. Korku damarlarına bas! Sabri budalasından biraz ürktü galiba...

***

Heyhat! Artık İstanbul'da ne Matlûbe gibi körpe, Temiz, boyasız, masum, süssüz yosmalar kaldı; ne de Sabri gibi dostunu kesmeğe gelen saldırmalı, yemine inanır kabadayılar!.. Ben, bilmem niçin, kutu incirlerinde bile o eski lezzeti bulamıyorum. Ah, evet, on beş, yirmi sene evvel... Hayat ne tatlıydı!

ÇİRKİNLİĞİN ESRARI

Genç kızlarla bir odada yalnız kalmak ne tehlikelidir! Bahusus1 bizim gibi başı yorgun adamlar için... İşte geçen sene, bu vakit, ben böyle bir tehlike atlattım. Sonbaharda Büyükada'yı çok severim. Tenha çamların altında tek başıma gezmek, uzak sislerden savrulan rutubetli rüzgârın ölümü hatırlatan feryadım dinlemek pek hoşuma gider. Hava, penceresiz bir türbe kubbesi gibi karanlık, gamlı, meyustur. Her tarafta solan yazın naaşından kopmuş yapraklar sürünür. Gölgesiz dalların arasında sanki zavallı aldatanlarla aldanınların görünmez hayâlleri dolaşır... Fakat o gün, bu gamlı kubbe, birdenbire yıkıldı. Bir tufan boşandı. Sırsıklam oldum. Yağmurun altında Sermet'in halasının oturduğu köşke kendimi dar attım. Kapıdan girince halime gülen hizmetçi kız, evde küçük hanımdan başka kimse olmadığını söyledi.

- Ey, büyük hanımefendi?

- Bu sabah erkenden gitti.

- Nihat Bey?

- Galiba kulüpte.

- Şu yağmur geçinceye kadar oturacağım. Küçük hanıma haber verme.

Rahatsız olmasın, dedim.

Pardösümü çıkardım. Mendilimle üstümü başımı sildim. Soldaki salona girdim. Çılgın yağmur, pancurlan, camlan tokatlıyor, fasılalı ıslıklarla acı bir fırtına gürültüsü kopanyor-du. Ben tabiatın bu münasebetsiz hiddetini dinlerken kapı açıldı. Başımı çevirdim. Sütûde'nin girdiğini gördüm. Bence İstanbul'un en güzel kızı odur! Siyah, iri, parlak gözler...

1- Bilhassa

Gür siyah saçlar... Sonra inanılmaz derecede saf bir beyazlık! Mukaddes bir rüya beyazlığı! Acaba on altı yaşında var mıydı? Zannetmiyorum. Fakat yirmi yaşında sanılacak kadar olgun bir vücut... Bir göğüs ki... Bir boyun ki...

- Neye benden kaçıyorsunuz? Dedi.

Kalktım. Uzattığı bembeyaz elini sıktım. Sıcacıktı. Tâ gözlerimin içine bakıyordu. Arkasında beyaz bir bluz vardı. Kısa, siyah etekliğinin altından gözükken bacaklarının, o insanı helecandan titreten bedii2 şekline baktım. Kurşunî podösüet3 iskarpinleri, ince ipek çoraplarıyla öyle muharrik4 öyle füsunlu bir ahenk hâsıl ediyordu ki... Sanki «şiiir» mefhumunun mücessem bir manasıydı.

- ... Geldiğinizi neye ben duymayayım?

- Rahatsız etmek istemedim.

- Beni mi?

- Sizi.

Diye nazik bir cümleye başlayacaktım. Birdenbire tavrımdan sıkıldım.

Elimde büyüyen, birkaç sene evvel denizde kucağıma alarak yüzme öğrettiğim çocuğun karşısında küçülüyor muydum? Vakıa işte o büyümüş, koca bir kız olmuştu. Fakat ben, ağabeysinin ağabeyisi... Belki kendimi sıksam, babası da olabilirdim. Teklifsizce güldüm:

- KIZIMI rahatsız etmek ister miyim ya...

- KIZINIZ kim?

- Sen...

Çılgın bir kahkaha atı:

- Ben mi?

- Ben ha...

2- Güzel, nadide

3- Yumuşak bir çeşit deri

4- Kışkırtan, teşvik eden

Sol elini kalçasına koymuş, şuh bir şımarıklıkla gülüyordu. Koltuğun birisine oturdu. Sade esvabı onu daha ziyade güzelleştirmişti.

Gülümsüyor, ne diyeceğimi kestiremiyordum.

«Siz hakikaten tuhaf bir adamsınız! dedi. Beğendiğiniz kadınlara mı, yoksa beğenmediğinizlere mi, böyle büyükbaba tavrı takınırsınız?»

Cevap vermediğimi görünce birdenbire ciddileşti. Yüzünü bir heykel sükûtu kapladı. Büyük gözlerini yumdu. Keskin bir bakışla beni bir süzdü.

İçimden: «Rol, rol, isterik rolleri» diyordum.

- Kaç yaşındasınız?
- Her halde Sütûde'çiğim, senden yirmi yaş büyük.
- Onun için mi bana «kızım!» diyorsunuz?
- Hakkım yok mu?

.....Karşısına oturdum. Onu küçükken nasıl sinemaya götürdüğümü, orada nasıl dizime başım koyarak uyduğunu hatırlattım. İşitmiyor gibi dinliyordu.

***

Yavaş yavaş renginin solduğunu, dudaklarının titrediğim görüyordum.

Acaba hasta mıydı?

Gevezeliğime, şakalarımaya devam edemedim.

- Ne var Sütûde?

- Hiç! Dedi.

Sonra gözlerini önüne indirdi:

- «Ben sizi ne vakitten beridir yalnız görmek isterdim.»

Neye beni yalnız görmek istediğini bilmem niçin soramadım. Şaşladım.

Hafifleyen yağmurun camlardaki sızışlarına bakmağa başladım. Ne kadar böyle durduk, hatırlayamıyorum. Birdenbire onun hıçkırığını işittim.

Kolunu oturduğu koltuğun yanına dayamış, başım ellerinin içine almış, ağlıyordu. Dolgun omuzları, siyah parlak saçları, bir zambak gibi beyaz,

nefis elleri hıçkırıkça sarsılıyordu. Bir sinir buhranı mıydı? Dört beş ay vardı evlerine gelmemiştim. Bu esnada, Sermet'in spor arkadaşı Tevfik

Çesban tarafından Sütûde'nin, istenildiğini, sonra reddolunduğunu

duymuştum. Gizli bir aşk faciası mı vardı? Çesban çok güzel, çok yakışıklı, çok zengin bir gençti. Sütûde'yi alamadığı için Ada'dan kaçmış,

Beykoz'un halî tepelerinde bir eve kapanmıştı. İstanbul'a hiç inmiyor, memleketi bütün bütün terketmek için yolların açılmasını beklediği

söyleniyordu. Ayağa kalktı. Elimle omuzunu okşadım:

- Ne var Sütûde, neye ağlıyorsun?

Hıçkırarak, yaşlı gözlerini kaldırdı. Bakışında sanki bir alev, siyah bir alev vardı.

- Ben, seni seviyorum! Dedi.

- Beni mi?

- Seni.

Birdenbire yüreğim hop etti. Ben, bu yeni kızlardan bir ejderhadan ziyade ürkerim. Korktuğumu belli etmemek için güldüm:

- Sen deli olmuşsun! Dedim.

Gayri ihtiyarî geri çekildim. Kanepenin ucuna büzüldüm. Kapıya baktım.

- Vallahi, billahi seni seviyorum. Hem üç seneden beri. Eğer beni almazsan, vallahi, billâhî kendimi öldürürüm.

- Sen deli olmuşsun, sen deli olmuşsun...

Diye gülüyordum. Kalkıp kaçmak aklıma geldi. Zavallı kızın zihninde bir bozukluk mu vardı? Gözlerini bana dikmiş, garip bir ısrarla bakıyordu. Doğrudu. O bakışla beni bir tesir altına almak istiyor gibi yürüdü. Tâ yamma geldi. Oturdu. Kucağında büyüyen bu kızın ağzından benim vaziye-timdeki, benim yaşımdaki bir adama karşı -bir romanda okusam hayal bile olduğuna inanmayacağım- tuhaf şeyler çıkıyordu. Dizlerime kapandı. Ellerimi tuttu. Çektim, eğildi, ayaklarımı öpmeğe çalışıyordu. Kaldırmağa uğraştım. Ağlıyor, hıçkırıyor, «Allah aşkına, beni reddetme, beni kovma, senin esirin olacağım!» diyordu. Fakat niçin? Fakat niçin? Ne genç, ne güzel, ne zengindim. İsterik bir çocuğun elinde oyuncak olmak hiç işimi gelmezdi. Gülmeyi bıraktım. Gayet ağır bir sesle:

- Ciddî olalım. Sütûde, dedim, seni kendine hürmete davet ederim.

Kollarından tuttum. Kaldırdım. Yanıma oturttum. Gözlerinden hâlâ yaşlar akıyordu. Sordum:

- Çesban'a neye varmadın?

- Ondan nefret ederim.

- O genç!

- Evet.

- O zengin!

-Evet.

- O güzel!

- Evet.

- O çok güzel. Tam sana lâyıık! Senin kadar güzel. Yüzünü ekşitti. Tekrar:

- Ben ondan nefret ederim, dedi.

- Niçin?

- Evvelâ güzel olduğu için.
- Saniyen?
- Genç olduğu için.

Çesban'ın hayali gözümün önüne geldi. Kuvvetli, yakışıklı, âdeta eski Yunan heykellerinin canlı bir numunesiydi. İnce, kumral kaşlarının altında iri elâ gözleri necip bir sükût ile bakar, çehresinde herkesi hürmete mecbur eden asil bir vakar parlardı. Eğer birleşselerdi, Sütûde'yle ne bediî bir ahenk teşkil edeceklerdi. Halbuki İstanbul'un bu en güzel kızı gençlik gibi güzellikten de tiksiniyordu. «Güzellik kadınlar içindir. Güzellik erkeklerde iğrenç bir çirkinliktir» diyordu. Münakaşamız epeyce uzun sürdü. Ben arada, beklenilmez izdivaç tekliflerine maruz kaldıkça, tekrarladığım ezeli yalanıma, onu da inandırdım. Sıhhatim, rengim, afiyetim ciddî değildi. Âdeta hepsi bendeki hastalığın zahirî maskeleriydi. Asabım bozuktu. Dimağımdan mustariptim. Sözde doktorlar bana alkolle, yorgunlukla, meşguliyetle beraber aşkı da katiyyen menediyorlar, «kadın senin için zehirli bir hançerdir! » diyorlardı. Bu yalanlan o kadar sahih gibi söylüyor, o kadar ciddî tafsilât veriyordum ki, Sütûde bana acımağa başladı. Aşkı birdenbire merhamet oldu.

- Evet, her şeyden mahrum. Tıpkı bir mefluç5 gibi.
- Ne yazık, ne yazık... Diyordu.

Ben tehlikeyi kolayca savdığım için seviniyor, bu sevinçle beyaz, nefis ellerim tutuyor, öpüyordum. Bu eller, Yarab-bi... Bu vücut, bu taşan, bu galeyan eden güzellik... Kimbilir buna sahip olan ne kadar mesut olacaktı. Çesban'ın meyus olmakta çok hakkı vardı. Bu kız sevildikten sonra mümkün değil unutulamazdı. Yağmur iyice dindiği için müsaadesini istedim.

- Gece kalsamza... Ağabeyim şimdi gelir. Annem de gelecek.
- Bir işim var. Bu akşam mutlaka İstanbul'da bulunmalıyım.
- Ne vakit sizi bekleyeyim?
- Mademki burada bana acıyan müşfik bir kalp buldum. Her vakit sizi ziyaret edeceğim. Sütûde'ciğim. Her vakit.

Eflâtunî denemeyecek bir derâguş6 içinde kalktık... O an bilmem, nasıl münasebetsiz, nasıl uğursuz, nasıl şenî' bir fikir dimağımı doldurdu.

- Hakikaten güzellik, çirkinlik hakkındaki düşüncen

5- Felçli

6- Kucaklama

doğru mu Sütûde? Diye sordum.

- Evet, dedi.
- Yalan.
- Vallahi sahih.
- O halde hakikaten fikrinde samimî isen, senin için ideal bir âşık var, dedim.
- Kim?
- Son derece çirkin!
- Oh.
- Hatta topal!
- Oh.
- Hem yaşlı, Benden çok büyük.
- Oh kim?.. Kim?..
- Çirkinler kralı!

İri, siyah gözleri birdenbire bulutlandı. Öyle durdu. Çirkinler kralı şüphesiz gözünün önüne gelmişti. Ada'da her sene en güzel kadına «kraliçe» unvanı vermek âdeti. Kraliçe, her sene değişir, eskisi unutulmazsa bile ikinci derecede kalırdı. Buna mukabil erkeklerin arasında da bir «çirkinlik kralı» intihap olunur. Ali Bey, on senedir bu unvanı muhafaza etmişti. On sene içinde Ada'ya kendinden çirkin bir adam gelmedi. Onun için meşhurdu. Uzvî çirkinliği, ahlâkının ber-batlığı yanında mücessem bir kutsiyet gibi pâk kalırdı. Son derece sarhoş, politikacı, kavgacı, mütecaviz, dedikoducu, pis bir herifti. Mütemadiyen kan alıp boşuyordu. Bütün hayatı hizmetçi kızlarla, balıkçı kızlanyle geçiyordu. Yüzü: Killa-n tıraş edilmiş bir orangutan⁷ surat! Anlatamam, anlatamam, anlatamam. Çürük dişlerinin, kocaman korkunç ağzında öyle çirkin bir sırtışı vardı ki... Bana soğuk ürpermeler verirdi. Küçükken çektiği kemik hastalığından sağ bacağı

7- Endonezya'da yaşıyan bir çeşit büyük maymun

beş santimetre kadar kısa kalmıştı. Uzun, zayıf kollarını sallayarak otuz beş derecelik bir zaviye ile dört tarafa yalpa vurarak yürürken, onu gören çocuklar, korkularından bağırırıldardı. Hâsılı bu bir insan değil, bir alâmet, bir rezaletti. Tabiatın bir rezaleti, tabiatın bir küfrüydü. Sütûde, derin bir hülyaya dalmış gibi birdenbire sustu. Veda ettim. Onu öyle bıraktım,

çıktım. Çamurlu sokaklardan inerken o kadar hafiflemiştim ki... Kollarımı kanat gibi oynatsam, doğru iskelenin üzerine uçabileceğim sanıyordum.

***

Geçen yaz...

..... Sütûde'nin çirkinler kralıyla muaşakası herkesi şaşırttı. Kimse inanamıyordu. Fakat iş birdenbire ciddileşti. Bu güzel, bu emsalsiz kız, o gudubet⁸ o bitkin, o iğrenç herifin, kovulmuş yedi kandan arta kalmış, pis yatağına kaçtı. Ne akrabalarının mümanaatini⁹ ne ailesinin reddini dinledi. Zavallı güzel Çesban da ümitsiz kalınca yaşayamadı. Bu şenî' izdivacın ertesi günü, kendini öldürdü. Bana gelince... Tuhaf bir ıstırap içinde üzülyordum. Çirkinler kralıyla Sütûde'nin birbirlerine sarılmış, dudak dudağa hayâlleri zihnimi dolduruyor. İğrenç çirkinliğinin ilâhi güzellikle kaynaşması, ruhumda bir gazap isyan ettiriyor. Şair Fâzıl, «aşk»ı, hodgâm tabiat tarafından -cinsimizin temadisi için- bize insafsızca oynanılmış bir «dek» telâkki eder. Der ki:

Bu vücudun heves-i Leylâsı O vücudun sebep-i eşfası...

Acaba şuh gençlerin hasta ihtiyarları, en güzellerin en çirkinleri böyle delice sevmelerinde de bu ahlâksız, bu menfaatperest tabiatın gizli bir hilesi, gizli bir kârı mı var?

İşte, şimdi ben bunu düşünüyorum...

8- *Yüzüne bakılmayacak kadar çirkin, sevimsiz*

9- *Engel olma*

UÇURUMUN KENARINDA

Peride'den Raika'ya mektup

«Dün seni gördüm. Gayri ihtiyarı avazım çıktığı kadar «A, a, a...» diye haykırdım. Eğer araban hızla uzaklaşmasay-dı, mutlaka üzerine atılacak, seni kurtaracaktım. Aşağısı sefalet uçurumu olan çiçekli bir yar'ın kenarında sana rasgel-mek... Bu benim için ne derin bir elem oldu. Söyle, nereye gidiyordun Sultantepesi'ndeki, kaldırımlarında otlar biten تنها sokağın masum, fakir kızı!.. Temiz mütevazi, sakın, vakur, mukaddes yuvanın masum yavrusu! Söyle, nereye gidiyordun?

***

- Hiçbir yere!..

Diyeceksin. Hayır, inkâr etme, Ben gözlerimden eminim... Arkanda yüz liraya yapılamayacak bir manto vardı. Yanındaki kadını hiç beğenmedim. Bindiğin araba Taksim'e doğru uçtu. Şüphesiz, ya Nişantaşı'nda, yahut Şişli'de durdu. Sen muhteşem bir eve girdin, öyle bir eve ki, orada beş yüz liradan, bin liradan, beş kuruş, on kuruş gibi bahsolunur. Cephesinin azametiyle, antresinin süsüyle, mermer heykelle-riyle, ağır halılarıyla, billur elektrik avizeleriyle gözleri kamaştıran bu ev, bir iffet kapanıdır. Oraya insan sevinerek girer, bir an mesut olur. Fakat bir daha çıkamaz. İşte senin gibi zavallı kızları bu kapana sürükleyen süs aşkıdır. Acaba bu meşum aşk, meşru bir tarzda temin olunamaz mı? Etekleri-

1- Uğursuz

miz kirlenmeden süslenemez miyiz? Bunu, ben uzun uzadıya düşündüm. Nihayet yine pak, yine masum, yine namuslu kalarak süslenmenin sırrını keşfettim.

***

Evet, kadın kalbi birdir. Beni okuttular. Ama son derece fakirdik. Babam öldükten sonra anneme bağlanan altı yüzü kuruşla geçiniyorduk. Muharebe içinde sefaletimiz son dereceye geldi. Çarşıdan yiyecek almağa gittiğim zaman, ipek çoraplı kadınları gördükçe, yüreğim «cız» ederdi. Süssüz bir kadın, uyuz bir tavus gibi zavallıdır. Başkalarının süslerini gördükçe, hiddetten, hasetten, gazepten yüzüm kızarır, gözlerimden yaş gelirdi. Peçemi indirirdim, kalbim hızlı hızlı çarpmağa başladılar. İçimden: - Ne yapmalıyım?.. Süslenebilmek için, iyi giyinmek için ne yapmalıyım Yarabbi? Derdim.

Kocaya varmak... Mütevazı bir memur değil, hatta biraz orta halli adamlar bile artık bu kadın aşkım tatmin edemezlerdi. Kadın eşyası, kadın süsü, altından daha ağırdı. Bir insanın boğazı, günde en aşağı bir lira istediği bir zamanda, Bir aile sahibi, iki yüz liraya bir tayyör yaptıramazdı. Yeni zenginlerin ekserisi evli, yaşlı başlı adamlar... Onların içinden bir koca tahayyül etmek, büyük ikramiyenin çıkmasını beklemek kadar bir hülya... Fevkalâde giyinen zarif kadınların fevkalâde membaları vardı. Sınıf arkadaşlarımızdan Celile bunlardan birisidir. Kocasını, nihayet üç bin kuruşluk maaşlı bir memurdur... Onu gördüm, kendisiyle ne kadar samimiyiz, bilirsin. Derdimi açtım. Giyinmek için çektiğim hicranı bütün acılığı ile anlattım. Halim sinirlerine dokundu. Fena halde gülmeğe başladı:

- Kocaya var! dedi.
- Beni, senin gibi giyindirecek kocayı nerede bulayım?
- Kocan giydirmez. Sen kendin giyinirsin...
- Nasıl?..
- Benim gibi...
- Sana esvaplarını kocan yapmıyor mu?
- Delisin Peride, Buna imkân mı var?
- Ya kim yapıyor?
- Evlenince öğrenirsin.
- Kim, kim?

Bunu bana söylemedi. Zorlamadım. Yalnız gülüyordu. Nihayet:

- Kocan, bunları kim yapıyor demez mi? Diye sordum.
- Ona söylerim, dedi.
- Ne dersin?
- Filânca arkadaşımın kocası tüccar. Kelepir kumaş bulmuş, derim... Meselâ arşım yirmi liraya alman bir şeyi beş liraya diye gösteririm. O der ki: «Bunu verecek param yok» Ben derim ki: «Peşin para vermeyeceksin! Ayda beş lira! » O vakit razı olur. Terzilere verdiğim paradan hiç haberi yoktur. O gündüz işindeyken, ben makine ile bunları dikiyorum zanneder.
- Olur mu bu?
- Mis gibi... Erkekler dünyanın değiştiğini bilmezler. Tayyörle pazen donun dikilmesini bir sanırlar. Hâsılı kocam bana her ay beş lira verir. Bütün üstümü, başımı onunla yaparım hülyasındadır. Senede altmış lira... Bu gözünde büyür: «Üste, başa israf ediyorsun Celile!» der. Halbuki ayda bir, mutlaka kırk beşer liraya, birer bot yaptırırım. Menekşe rengindeki ipek hırkamı daha dün yetmiş liraya aldım.

Celile, o harikulade süsünün membaından başka her şeyi bana anlattı: «Tuvaletim için senede bin liradan ziyade sarfediyorum...» diyordu. Membaı ben zihnimde buldum. Yalan içinde yaşamak, benim için namussuzluktan daha imkânsızdı. Fakat kalbimi yokluyordum, güzel giyinmekten başka hiçbir hevesim, hiçbir aşkı, hiçbir hırsım yoktu. Bu buhran içinde çırpınırken elime bir gazete geçti. Orada bir terzi ilânı gördüm.

... Bu büyük terzihanenin nerede olduğunu henüz bilmiyordum. Öğrendim. Gittim, atölyelerine girdim. Hakikaten başka bir âlem... Bir cennet, bir süs cenneti!.. Kalbim çarpa çarpa prömiyerle2 görüşüm. Gündelik almayacaktım. Bu, ayda otuz lira ediyordu. Bununla ne yapabilirdim! İşimi, iktidarımı beğendiler. Ben bu teklifi ettim:

- Gündelik filân istemem. Sa'yime mahsuben bana kumaş vereceksiniz. Atölyede bedava dikeceksiniz!

Bu arzum, prömiyere garip, fakat hoşça göründü. Patronu kandımağını vaat etti. İki gün sonra artık terzi idim. İlk ay kendime gayet güzel bir tayyör yaptırđım. Gece evde yaptığım blüzleri de vitrinlere koyduruyordum. İkinci ay yüz liralıktan ziyade üstüm başım olmuştu. Güzel giyiniyordum. Vapurda, yolda, herkes bana bakıyordu. Altı ay sonra terzihanenin içine benim gibi şık müşteri bile girmiyordu. Müşteriler benim esvaplarımı görüyor:

- Bu hanımınki gibi olsun!

Diyorlardı. Kendilerine hizmet ettiğimi görünce tuhaflaşıyorlar, sonra orada bir amele olduğumu öğrendikleri zaman şaşırıyorlardı. Terzihane şıklığıma mükâfat beni manken yaptı. Şimdi gündeliğimi almakla beraber, en yeni, en son moda esvapları giyiyorum. Mesudum. Âşiksiz, kocasız mesudum. Namusumdan, izzetinefsimden hiçbir şey kaybetmeden mesudum! Benim başıma her felâket süs iptilâsından gelecekti. Onu, böyle meşru bir tarzda temin edince, hayattan artık hiçbir korkum kalmadı. Senin de ruhunu tanıyorum. Her kadın gibi, sen de, bu giyinmek ihtiyacıyla uçurumun kenarında yürüyorsun. Hayır, Raika, hayır, biraz akıllı olan sefalet uçurumuna yuvarlanmaz. Gel, benim gibi yap! Hayatını, seni güzel giydirecek bu sa'ye hasret.

Biz kadınlar için, kumaşlar içinde, ütü başlarında yaşa-

2- Ustabaşı terzi

maktan büyük ne zevk var? Günde yüzlerce güzel kadının, ayrı ayrı giyindiğini görmek, endam aynalarının içinde, zenginlerle kendi süsümüzü mukayese etmek... Moda münakaşaları yapmak... Evet, bir terzihane atölyesi, bir ressamın, bir heykeltıraşın atölyesinden çok caziptir. Orada duyulan bedî heyecan ne kadar temiz, ne kadar kibardır. Ne ressamların yağ, boya kokusu, ne heykeltraşların çamurları, taşlan... Sonra, İstanbul'un en zarif en yüksek kadınlarının güzelliklerin-deki esrara vakıf olmak! Bu az saadet mi? İşte seni kenarında dolaştığın o müthiş uçurumdan buraya çağırıyorum. Burada kirlenmek yok. Yalnız güzellik var!

Cuma günü bana gel! Konuşalım. Seni de manken yapalım. En güzel esvapları giy. Fakat namusunu kaybetme, olur mu? Raika'çığım? Çünkü ruh kirlendikten sonra, en bedî bir süs yine insanı güzelleştiremez. Bu cuma... Mutlaka... Sakın ihmal etme! Bekliyorum ha... Hitabım, seni

mabedine çağırın bir halaskarın sesidir. Çünkü gittiğin uçurumun nihayeti bir çirkef cehennemidir!..
Gözlerinden öperim...»

HAVYAR

Hamdune Hanım, eski bir şeyhülislâm haremidir. Yaşı bugün altmışı aşmak üzere... Gamsız, kasavetsiz, vaktini geçirir. Hâlâ pembe, beyaz durur. Yüzünde bir çizgi olsun göremezsiniz, yirmi sene evvel doksan dokuzunu dolduran efendiciği gözünü kapayınca, kendi gibi beyaz, tombul, yetişmiş, tam kıvamına gelmiş bir tanecik kızcağızıyla yapıyalmız kalmıştı. Mal vardı, mülk vardı. At vardı, araba vardı. Amma bu evde bakacak bir erkek yoktu.

Hamdune Hanım, paçaları sıvadı. Kendine bir damat aramağa kalktı.

- Kız gibi bir delikanlı isterim!

Diyordu. Tüccarları, erkânıharpleri, kâtipleri, doktorları, mühendisleri, hâsılı hiçbirisini beğenmedi. Hele sarıklıların: «Ben onları bilirim, ne hinoğlu hin olurlar...» diye lâfım bile ettirmiyordu.

- Malı olmasın, mülkü olmasın, parası olmasın, pulu olmasın, Mahcup, namuslu, terbiyeli bir genç istiyorum!

Şartım adeta manzum, kafiyeli bir nakarat gibi dili virdetmişti. Arayan mevlâsım da bulur, belâsını da... Nihayet Hüsam Efendi'yi, Topkapı'nın ücra bir mahallesinde keşfetti. Henüz yirmi yaşma giren bu genç, o zaman Evkafa devam ediyordu. O kadar utangaçtı ki... Selâm verseler, gelincik çiçeği gibi kızarıverirdi. Rakı, tütün, enfiye, bira, tiyatro, filân ne olduğunu bilmiyordu. Daha ömründe bir defacık olsun Köprüyü geçmemiş, karşıya ayak basmamıştı. Fakir bir türbedar olan merhum babasından kalma ödenecek bir borç gibi, beş vaktinin arasına habire nafile namazları sıkıştırıyor, Ramazanı tuttuktan başka, Üç Ayları bile bozmuyordu. Mahalleli, Hüsam Efendi'den bahsolunurken: «Mutlaka bir gün erecek, evliya olacak!» derlerdi. Hamdune Hanım, bu gencin harikulade iffetine, sofuluğuna, Müslümanlığına hayran kaldı. İri, çarpık burnuna, koyu, yağlı sarıya çalan kötü rengine, bodur boyuna sübekten büzülmüş eğri bacaklarına bakmadı.

- Erkeğin çirkini mi olur, meğer ki züğürt ola... Dedi. Fakat bu atasözü de Hüsam Efendi'yi kurtarmıyordu.

Çünkü son derece çirkin olmakla beraber fakirdi de... Hamdune Hanım bu kusuru:

- Allah fazlasıyla vermiş, bizim paraya ihtiyacımız yok!

Diye görmemezlikten geldi. Hüsam Efendi'yi hamamdan gelin kaldırır gibi, yalnız üstündeki esvabıyla aldı. Eren-köy'ündeki köşküne getirdi. Nikâhı, düğünü bir günde yaptı. Beyaz, gayet beyaz, tombul kızının yatak odasına soktu. Kızının beyazlığı, güzelliği kadar meşhurdu. Komşular ona:
- Kaymak Hanım! Derlerdi.

Hamama girdi mi, bütün kadınlar bu gözleri kamaştırıcı beyazlığından şaşırırlar: «Tüh, tüh, yaradana, maşallah!» diye, nazarları degecek korkusuyla, ona uzun uzadıya bakamazlardı. Bu kaymak vücutla Hüsam Efendi, tam yirmi sene, koyun koyuna yattı. Hamdune Hanım, damadından son derece memnundu.

- Büyüdü gitti. Şükür yetiştirene! Kırkma girdi. Saç, sakal sahibi oldu. Hâlâ kız gibidir! Yüzüne bakılsa terler, kıpkırmızı kesilir, derdi. Hakikaten Hüsam Efendi öyleydi. Gözlerini yerden kaldırmaz, dişi, erkek, kimsenin suratına dik dik bakamazdı.

***

Fakat... Ah bu muharebe! Her şeyi altüst ettiği gibi, Hüsam Efendi'yi de, kaymak gibi karısının koynunda, kaynanacığının dizi dibinde rahat bırakmadı. Kırkım geçtiği halde askere aldılar. Sonra bir kolayını buldu. Kurtuldu. Amma Erenköy halkı fevkalâde iffetine mükâfat olarak onu kendilerine fahrî ekmek müvezzii1 yapmak istediler. Derken, kooperatif şirketine sokmağa kalktılar. Hatta müdür yaptılar! Kaynanacığının parasıyla şimdiye kadar rahat, rahat yaşayan Hüsam Efendi'ye ansızın bir ticaret hevesi geldi. Beş yüz lira sermaye ile bin, bin beş yüz, iki bin lira kazandı. Müdürlükten istifasını verdi. Ticarete atıldı. Artık tamamıyla yırtılmıştı. Yüzde on bin kân bile az görüyor, yüzde yüz bin kazanmak için akla gelmez yüzsüzlüklere cesaret ediyordu. Eski mahcup, sıkılgan Hüsam Efendi, şimdi çaçaron2 bir şey olmuştu. «Vaktim yok!» diye namazı niyazı bıraktı. Gülüyor, ötüyor, kahkahaları attığı vakit, köşkü çingir, çingir öttürüyordu. Damadının bu hali Hamdune Hanımı fena halde müteessir etti. Üzülüyor, sıkılıyor:

- Yarabbim! Bu adam kırkıktan sonra «yalaka»3 oldu.

Diyordu. Eskiden «öyle, hayır»dan başka hiçbir söz bilmeyen sükûtî Hüsam Efendi, şimdi önüne rastgelenle cır, cır konuşuyor, alay ediyor, açık saçık latifeler yumurtluyor, daha sonra kocaman ağzının içindeki çürük dişleri gösteren geniş bir kahkaha ile arsız, arsız gülüyordu. «Hazır

cevap»lığı bir meziyet edinmişti. Kendisine ne sorulursa güya tuhaf bir kelimeyle cevap verirdi. Kansı, kaynanası bu değişikliğe tahammül ediyor, seslerini çıkarmıyorlardı. Lâkin Hüsam Efendi, dil münasebetsizliklerine, el münasebetsizliklerini de karıştırmağa başladı. Evdeki hizmetçilerle ağız şakasından tutturdu. Hamdune Hanımın kırk yıllık Arap halayığı Servinur'a sataşmağa kadar işi ilerletti. Bu kömür gibi simsiyah, ince, uzun, hâlâ yirmi yaşında gibi dimdik durur, dinç bir Sudan kızıydı. Hüsam Efendi, Almanlar Paris'e yaklaştıkça, daha ziyade azıttı. Öpmekle, sıkmakla kanmadı. Geceleri zavallı Servi-nur'un odasına hücum bile kalktı. Hamdune Hamm, bu rezalete artık tahammül edemedi. Zavallı kızının gözleri iki

1- *Dağıtıcı*

2- *Çok konuşan, kavgacı*

3- *Arsız, sırnaşık*

çeşmeydi. Bir sabah damadım kapıdan çıkarken yakaladı.

- Hüsam Efendi oğlum, biraz beni görür müsünüz? Dedi.

- Ne demek efendim, emriniz baş üstüne! Buyurunuz efendim. Siz benim velinimetim, sebab-i rifatimsiniz4 siz benim anam, babam, efendim, her şeyimsiniz, siz benim...

Evet, öyle azgın bir şaklaban olmuştu ki... Hamdune Hanım:

- Estağfurullah, estağfurullah, buyurunuz azıcık! Diye kapının yanındaki kanepeye oturtmasa, kimbilir daha ne maskaralıklar edecekti. Kaynana yere baktı. Öksürdü. Acıklı bir çehreyle:

- Oğlum latifeyi bırak. Sana ciddî bir şey soracağım! Dedi.

- Tabiî, ciddî! Hiç lâtife eder miyim? Haddime mi düşmüş, aynı zamanda...

Hamdune Hanım, damadının lâfım kesti:

- Sorduğum suallere kısacık cevap veriniz.

- Baş üstüne efendim.

- Siz, kaç senedir benim damadımsınız?

- Yirmi senedir!

- Benden memnun musunuz?

- Son derece efendim!

- Hareminizden?

- Allah razı olsun efendim.

Hamdune Hamm, tombul vücudunu geniş kanepenin üzerinde kımıldattı. Yeşil başörtüsünü elleriyle düzeltti. Son darbesini indirecek bir döğüşcü gibi toplandı. Sanki göğsünü nefesle doldurdu. Kelimeleri ayrı ayrı söyleyerek sordu:

- Öyleyse, kaymak gibi ayaliniz dururken, bir pis Servi-nur fellâhına sataşmağa sıkılmıyor musunuz?

Hüsam Efendi, yüzünü ekşitti. Bir an düşündü. Sonra,

4- Yücelik

iri, çarpık burnunu eliyle kaşıyor gibi yaptı. Çatık kaşlarını kaldırdı. Sırıttı. Çürük dişlerinin arasından tükürükler saçan küstah bir eda ile:

- Valideciğim, yirmi senedir kaymak yemekten usandım, dedi, şimdi de biraz canım havyar istiyor!

Siyah havyar...

BEYNAMAZ

«Az tamah çok ziyan getirir!» Atasözü

Kırmızı yapraklı kuru meşe dallarından yapılmış kocaman çardağı ovadan kopan hırçın bir rüzgâr yıkacak gibi sarsıyordu. Penceresiz kahvenin loş karanlığından sıkılan köylüler, yine buraya toplanmışlar, Hacı İmamın tatlı tatlı söylediklerini dinliyorlardı. Yere yayılı yırtık, kaba hasırın kenarlarına hepsi boyunlarını büküp diz çökmüşlerdi. Sakin hallerinde ayinsiz, derin bir ibadet sükûtu vardı. Hacı İmam, namaz aralarındaki boş vakitlerim hep vaaz etmek, nasihat vermekle geçirirdi. Bu, biraz ihtiyarca, çok rahattan semirmiş, küçük, çakır gözlü mübarek bir adamdı. Camiin dışında oldu mu, yaz kış, daima kolları sıvalı, abdes almağa alestâl bir vaziyette bulunurdu. San abasının, şimdiye kadar kirli, temiz hiçbir tarafa dokunmamış eteklerim sımsıkı toplayıp belinin üstüne ağır bir kambur gibi yerleştirmek en birinci merakıydı. İşte on yedi senedir bu köyde yaşıyordu. Yedi yaşından yetmiş yaşına kadar herkesi cemaatle namaz kılmağa alıştırmıştı. Büyüklerin, küçüklerin, kadınların, kızların, hatta çoluk çocuğun arasında bile artık abdest, namaz, oruç, zekât, farz, vacip münakaşalarından başka lâf olmazdı. Ezan vakitleri yaklaşırken bütün köylü, kışsa evlerinde, yazsa dağdan çağlıya çağlıya gelen minimini derede abdestlerini alırlar, itiş kakış aceleyle camiye dolarlardı. İmam

1- Hazır

Efendi aynı zamanda hafızdı da. Beş vakti gayet ağır kıldırır, dört rekâta ibaret olan sabah namazcığını bile yarım saatten ziyade sürdürürdü. Onun tatlı, tesirli nasihatleriyle, ruhanî vaatleriyle köyün halkı, hayatı, manzarası, hâsılı her şeyi, hatta ismi bile değişmişti. Günün en aşağı yedi saatini abdest almakla, namaz kılmakla, camide aşer, kahvede hususî vaiz dinlemekle geçiren köylüler, «ekim-biçim» işlerini tamamıyla kadınlara bırakmışlardı. Bağlarda, bahçelerde, incirliklerde hiçbir erkek görülmezdi. Ova komşuları artık buraya «Doğardı» namım vermiyorlar, «Sofular köyü» diyorlardı. Fakat işte içinde uyanıkken hiç abdestsiz insan bulunmayan, bu sofu köyün bir tek beynamazı vardı: Gâvur Ali... Hacı İmam galeyana gelerek «yarın ahrette» köyce cennete nasıl gideceklerini, hurilerle, gılmanları aralarında nasıl pay edeceklerini ballandıra ballandıra anlatırken Gâvur Ali'yi hatırlayınca birdenbire susar, somurturdu. Bu, kıpkırmızı bir zındıktı. Daha ömründe bir defacık olsun abdest aldığı, camiye girdiğini, sadaka, zekât verdiğini gören yoktu. Bekârdı. Anası, babası çoktan ölmüşlerdi. Hısım akrabasıyla de dargındı. Köyün poyraz tarafında, tepedeki küçük ağlında yalnız başına oturur, yanma çoban, uşak filân almazdı. Gayet hasisti. Vakıf mera borçlarını batırır, pazar günleri çarşıdan öteberi alırken iki para için kavga çıkarır, değirmende ununu «az bir şey diye...» bedava öğüttürmek isterdi. Askerlikte gittiği Arnavutluk'tan beş sene evvel tezkere alıp dönünce ilk işi evini, tarlalarını, bağlarını satmak oldu. Eline geçen para ile ağılını yapmıştı. Ucuz ucuz topladığı, yetiştirdiği koyunların sayısı beş yüzü bulunca, sürüyle beraber İzmir'in yolunu tutuyor, tam altı ay görünmüyordu. Onun köyde bin türlü hasislik ettiği halde İzmir'de bol bol harcettiğini duymuşlardı. Köyün dışında yedi kat bir elmiş gibi yaşıyor, herkese hakaretle bakıyor, pazara indiği zaman kendine verilen selâmı bile almıyordu. Rastgeldiğine dişlerini sıkarak, Arnavutluk'ta öğrendiği kabadayı şivesiyle:

- Ah bire, keratalar bire! Karılarınız olmasa açlıktan gebereceksiniz, bire...

Diye küfürü basardı. Kimseden korkusu yoktu. Askerden getirdiği ağır Rumeli kebesini çıkardığı zaman, belindeki kocaman Karadağ tabancası göze çarpardı. Kulübesine uğrayan ahbap jandarmalara «kurt için» diye gösterdiği mükemmel bir de martini vardı. Kuraklık, çekirge, salgın filân gibi felâketler başgösterdi mi, köylü hemen Gâvur Ali'yi düşünür: «Kurunun yanında yaş da yanıyor!» derdi. Evet, Allah bazan onun

dinsizliğine, küfurbazlığına kızıyor, sırf onu cezalandırmak için -sanki hainin bağı, bahçesi, çifti çubuğu olmadığı bilmiyormuş gibi- tarlalara yağmur vermiyor, bağlara filoksera2-gönderiyordu. İşte bu yıl da havalar kurak gidiyordu. Çakır İmamın etrafındaki halkadan bir ihtiyar:

- Hacı Efendi, halimiz ne olacak? Bizi bir gün yağmur duasını çıkarıversen... Dedi.

İki saattir anlattığı «Kesik Baş» hikâyesini yeni bitiren imam, böyle ehemmiyetli bir teklifi işitince, üç aydır gökten bir damla rahmet düşmediğini hatırladı. Ağır kebesiyle, siyah, çakır kaşlarıyla, beyaz keçe külâhıyla Gâvur Ali gözünün önüne geldi.

Sık ağaçların üstünden yalnız beyaz, ince minaresi gözüken camiye doğru baktı... Büyük çınarlar rüzgârla dalgalanarak fasılasız zikreder gibi fısıldıyorlar, ağustosböcekleri cır cır ötüyorlardı. Cami ile kahvenin arasında iri çakılları aşan dere çağlayarak köpürüyor, dar tahta köprünün başında yatan bir sürü kaz, boyunlarını eğerek tek gözleriyle havaya bakıyorlar, sanki biraz rahmet bekliyorlardı.

- Köyümüzde bir zındık varken Haktaalâ bakalım duamızı kabul eder mi ki...

Diye başını salladı. Sonra Gâvur Ali'yi hatırlayınca -yaralarına dokunulmuş gibi- kaşları çatılan suratları buruşan

2- Bir çeşit bitki hastalığı

köylülere:

- Ben onu imana getireceğim, dedi.

Mintanının cebinden temiz bir kaplumbağa yavrusuna benzeyen Piryol saatini çıkardı. Yavaşça açtı, baktı:

- Ne duruyorsunuz! diye yerinden fırladı, ikindiye üç çeyrek kalmış.

Haydin abdestlerimizi tazeleyelim ağalar!

Köpüklü dereciğin kenarına koşanlardan ürken kazlar, tıslayarak, sallana sallana köprünün başından uzaklaştılar.

Bir sabah Gâvur Ali ağılının dış kapısına serdiği kara kebeye yan gelmiş, kavalıyla, askerde öğrendiği

Drama köprüsünden

Gece mi geçtin,

Debreli Hasan...

Türküsunü çalıyordu. Dik, yeşil tepeden akıp köye doğru sapan keçi yolundan bir adamın geldiğini gördü. «Acaba kim?» diye dikkatle baktı.

Bu, Hacı İmam'di. San aba çakşırı, sarı aba cüppesinin eteklerinden yapılmış kocaman kamburuyle tıpkı canlı canlı şişirilerek tulum yapılmış yuvarlak bir deve yavrusuna benziyordu. Ağıla çıkacağı belliydi; çünkü bu yol başka yere gitmezdi. Burada ne işi vardı? Acaba zekât filân istemeğe mi geliyordu? Ali kavalım yere koydu. Doğruldu. «Zok, Zok, Zok» diye seslendi. Hışım gibi kapıdan fırlayan iri, san köpeğe uzaktan geleni gösterdi:

- Haydi, tut bire! Dedi.

Köpek havlayarak Hacı İmam'a doğru koştu. Gâvur Ali gülümseyerek Zok'un gidişine baktı. Yeri yalıyor seken ağır bir ok gibi uçuyordu. Elindeki sopayla kendini korumağa çalışan imama bir anda yetişti, saldırmağa, etrafında dönmeğe başladı. İmam bir sağa, bir sola dönüyor, kalın sopasını Zok'un dişlerine savuruyordu. Can havliyle:

- Ali Ağa, hey Ali Ağa...

Diye haykırdı. Gâvur Ali cevap vermedi. İmam yine seslendi. Arada iki yüz arşın kadar bir yer vardı. Nihayet, ayağa kalktı, bağırarak sordu:

- Ne var, bire?

- Şu köpeği çağır, oğul! Parçalayacak beni!

- Geri git, tepeye dön, korkma arkandan gelmez.

İki adam uzaktan birbirleriyle bağırışırken, Zok, daha ziyade azıyor, yüzüne savrulan sopaya kudurmuş gibi atılıyor, avazı çıktığı kadar havlıyor, gazabından taşları, toprakları ısıırıyordu.

Hacı İmam:

- Oraya geleceğim!

Deyince, Gâvur Ali, içinde sebepsiz bir sıkıntı duydu, kızdı:

- Burada ne yapacaksın ki?

- Seni göreceğim.

- Beni ne göreceksin?

- Bir sözüm var.

- Söyle oradan!

- Uzaktan denmez oğul! Şu köpeği bir çağır sen hele...

Gâvur Ali tekrar düşündü. Köpeği çağırmadı. Kendi yavaş yavaş yoldan aşağı inmeğe başladı. Zok, efendisinin geldiğini görünce, yabancıнын işini daha çabuk bitirmek için gayrete geliyor, deliriyordu. Gâvur Ali, kan ter içinde imama yaklaşınca Zok'a:

- Haydi defol, yukarı bire...

Diye bağırdı. Birden susan köpek kuyruğunu bacaklarının arasına kıstı. Hakikaten insanî bir nazarla dargın dargın Gâvur'a baktı. Fakat hiç karşı

gelemezdi. Son derece mutî idi. Acı acı ulumalarla inleyerek, dönüp dönüp yabancıyla konuşan efendisine bakarak ağıla çıktı. Kara kebenin yanına arka ayaklarının üstüne oturup düşmanına hiçbir vakit inanmayan âkil bir muhafız dikkatiyle gözlerim aşağıdaki efendisiyle yabancıya dikti. Muhakkak bir felâketi sezmiş gibi ince, keskin, uzun sesler çıkarıyor, iri pençeleriyle toprağı eşiyor, sabırsızlanıyordu.

Gâvur Ali, İmamın karşısında durdu:

- Ne söyleyeceksin? Dedi.

- Şey...

- Ne?

- Senin kaç koyunun var?

- Kaç koyunum varsa var, senin nene gerek be herif... Çakır İmam, aşağı perdeden davrandı, gülümsedi:

- Ne kızılıyorsun be Ali Ağa, dedi, kaç koyunun olursa olsun, bana ne?

Benim meramım sana yalnız bir şey sormak!

- Sor bakalım.

- Ne kadar koyunun varsa az zamanda iki misli daha artmasını ister misin, istemez misin?

- İsterim.

- Öyleyse gel namaza başla. Koyunların iki misli daha artmazsa yine namazdan vazgeç, ama bir kere dene din kardeşiyiz, sen de bizim köyün evlâdısın. Senin zarar görmene razı değiliz.

Gâvur Ali, bir eliyle ensesini kaşıyor, öbür eliyle kırmızı kuşağını sıvazlıyor, başını sallayarak gülüyordu. İmamın çakır gözlerine dik dik baktı:

- Benim kârımdan sana ne? Diye sordu.

- Hiç!

- Öyleyse bana ne karışıyorsun?

Çakır İmam, Gâvur Ali'nin omzundan tuttu:

- Çök şuraya! Dedi. Çimenlerin üstüne oturdular.

- Sen namaza başlarsan benim bir faydam olur mu?

- Bilmem.

- Ne bilmeyeceksin? Sevabı da, kân da, faydası da sana.

Çakır İmam, keskin bir köylü mantığıyla namazın kârlarım anlatmağa başladı. Gâvur Ali'nin ne zındık olduğunu bildiği için hiç «yarın ahiret»ten bahsetmiyordu. Bir dula kocasından miras kalan bir altımn nasıl bin olduğunu, bereketin sırlarını, bolluğun sebeplerini uzun uzadıya saydı, döktü. İsimsiz, zamansız, mekansız olan hikâyelerinde öyle bir hakikat

çeşnisi vardı ki, Gâvur Ali yarım saat geçmeden yumaşadı, içinden: «Bir denerim, eğer dediği gibi koyunlar artarsa namazı bırakmam» dedi. Çakır İmam, ibadet mükâfatı olarak yalnız maddî şeyleri gösteriyordu. Eğer Ali inat etmeyip namaza başlarsa sürüsü binleri bulacak, ağılı büyüyecek, hatta bir gün bütün civar meraların sahibi bile olacaktı. Dünyayı bir yaratan vardı. Veren de oydu, alan da... Onu memnun etmek en büyük-akıllılıktı. Gâvur Ali'nin de buna aklı yattı. Ama ne abdest almaşım, ne namaz kılmasını biliyordu. Küçükken öğrendiği sûreleri Arnavutluk'ta bütün bütün unutmuştu. Çakır İmam:

- Zarar yok, zarar yok! diyordu, yat kalk! Cemaate uy. Çoban ibadeti bu! Allah yine kabul eder.

Gâvur Ali'nin, ne kadar maddîleşse yine mafevkatabiaya³ son derece müsait olan köylü muhayyilesi⁴ ucu ufukta kaybolan sürelerle doluyor, karşısında altın dolu heybeler görüyor gibi oluyordu. Ayağa kalkacakları zaman, imamın ağzına uzattığı eli gayri ihtiyarı öptü:

- Yarın inşallah! Dedi.

- Ne yarın?

- Yarın camiye gelirim.

- Niçin yarın gelesin be oğul! Bugün cuma! Gel, cuma namazından başla, haydi.

- Ağılı kapasam...

- Vazgeç, kim girecek? Allah'a tevekkül ol.

Gâvur Ali, manyetizma edilmiş gibi hiç mukavemet gös-

3- Tabiat üstü

4- Hayal etme gücü

termiyordu. İmamın arkasından yürüdü.

Yukarıdan efendisinin yabancıyla beraber gittiğini gören Zok acı acı havlamaya başladı.

Gâvur Ali'nin ilk namazı köy için büyük bir hadise oldu. Çakır İmamın en dinsizleri imana getirmekte mahareti zaten malûmdu. Fakat Gâvur Ali gibi yıllanmış bir zındığın doğru yola geleceğine kimse ümit etmiyordu. Köy halkı bu harikadan adeta şaşırıldı. Şaşkınlıkları sevinçle karıştı. O gece onu ağıla bırakmadılar. Şerefine bir ziyafet tertip ettiler. Camide ilâhiler okundu. Ertesi sabah, Gâvur Ali, misafir kaldığı Ayan Esen'in evindeki temiz odada uyanınca, kendini bütün bütün değişmiş buldu. Evet, kahvede toplanan halkın arasında, lezzeti tarif olunmaz bir neşe vardı. Abdestini

alan geliyor, hem kurulanıyor, hem kahvesini içiyordu. Ali de dereden abdestini aldı. Camiye girdi. Namazdan sonra cemaat dağılmıyor, kahveye göç ediyordu. Ali de aralarından ayrılmadı. İçinden:

- Öğleyi de kılar, sonra ağıla çıkarım!

Diyordu. Fakat öğle namazından sonra köylü yine onu bırakmadı.

«Mevlit» okunacaktı. Daha mevlit bitmeden dört aydır yağmayan yağmur dışarısını sel içinde bıraktı.

Gâvur Ali kahveden ağıla gitmeğe kımıldadıkça:

- Dur, rahmet dinsicin de, öyle gidersen...

Diye tutuyorlardı. İkindiye, akşamı, cemaatle kıldı. Gök delinmiş gibi yağmur durmuyor, habire yağıyordu. Bu bereket müjdesinden sevinen minnettâr köylüler, o gece de Ali'yi ağıla bırakmadılar.

Ertesi sabah, namazdan sonra kahvede Çakır İmam, sanki Gâvur Ali ile evvelden anlaşmış gibi:

- Hey ağalar! Bizim Ali Ağaya küçük bir çoban lâzım, ağılı beklemek için... Kendisi her vakit çıkıp inemeyecek.

Eğer ona doğru bir çoban bulamazsak, beş vakitte cemaate gelemez. Buna razı mısınız? Dedi.

Köylülerin hepsi bir ağızdan cevap verdi:

- Razi değiliz, razi değiliz!

- Öyleyse ufak bir oğlan bulun bakalım...

Gâvur Ali, şimdiye kadar yanına kimseyi almamıştı. «Elden vefa, zehirden şifa!» derdi. Başkasına teslim olunan mal kaybolmuş sayılırdı. Fakat kahvede, cemaatin karşısında seseni çıkaramadı. Evet, hakikaten bir adam tutmazsa beş vakitte cemaate nasıl yetişecekti? Ağılla caminin arasında en aşağı iki kurşun atımı yer vardı. Hem iki günlük sofuluk onun ruhunu epeyce değiştirmişti. Kahve çok rahattı. İyi yarenlik oluyordu. O gün köylünün bulduğu çocuğu ağıla götürdü. Zok azıcık daha ikisini de parçalayacaktı. Evvelâ bu terbiyesiz köpeği tuttu, bağladı. Güzel bir dövdü. Sonra çocuğa işlerini öğretti. Her sabah koyunları nasıl, nereye çıkaracağını, köpeğin ekmeğini ve vakit vereceğini, akşam ne vakit döneceğini iyice anlattı. Kendisi namaza daradar yetişti. Günler geçtikçe birçok meselelere merak sarıyor, farz, vacip, münakaşalarına o da karışıyordu. İmamdan namaz sûrelerinden başka iki de aşer öğrendi. Yatsı namazlarından sonra, kahvede, pek güzel vakit geçiriyordu. Kahveciyle anlaştı, artık geceleri de ağıla çıkmaz oldu. Orada peykenin üstüne yatıyordu. Fakat o ilk namaz kıldığı gün başlayan yağmur bir türlü dinmiyordu. Köyün her tarafı göl oldu. Hatta köylüler, Çakır İmam'a:

- Kuraklık duası da olur mu?

Diye sormağa başladılar. Bir ay geçti, iki ay geçti. Bu esnada yağmur ancak bir, yahut iki gün fasıla vermişti. Durur durmaz, yine aynı dehşetle başlıyordu. Ali, bir gün kahvede vaaz dinlerken, çobanın geldiğini gördü:

- Ne var ülen?

Diye üzerine gitti. Çocuk bir şeyden korkmuş gibiydi:

- Koyunların burnundan san sarı bir şeyler akıyor, ölüyorlar... Dedi.

- Ölüyorlar mı?

- Ölüyorlar. Altı günden beri elli taneden ziyade öldü.

- Ne?..

- Gel de bak.

Gâvur Ali, kahvedeki cemaate hiçbir şey söylemeden küçük çobanla uzaklaştı, bir nefeste ağıla yetişti. Koyunlar, hepsi afsuna tutulmuş gibi yerde yatıyorlardı. Hemen ölüleri ayırdı, akşama kadar bunları yüzdü.

Zok, bu derileri kokluyor, başım havaya kaldırarak acı acı uluyordu.

Gâvur Ali, çocuğa:

- Sen bunları bataklığa sürmüşsün! Hepsi zehirli ot yemişler!

Diye çıkışmak istedi. Halbuki, çoban, sürüyü kendi gösterdiği yerden başka yere götürmediğine yemin etti. Gâvur Ali, yağmurun altında

çobanıyla beraber meraya çıktı, birdenbire şaşırıldı. En tepelik yerlerde san

sarı bataklık çiçekleri bitmişti. Yağmur her tarafı bataklık içinde bırakmıştı. Rutubetten her taraf küf kokuyor, insan basarken ayaklan baldırlarına

kadar çimenlere batıyordu. Gâvur Ali, o gece köye dönemedi. Fakat ağılda

fena halde cam sıkıldı. Hele yakın bir felâketin hayalini görür gibi durmadan uluyan Zok'a bütün bütün kızdı. Kalktı, iki defa daha dövdü.

Daha güneş doğmadan, yağmur alünda, sabah namazına yetişti, camiden

çıkarken Çakır İmam'ı tuttu:

- Hani bizim koyunlar çoğalacaktı? Elli tanesi öldü, dedi. Çakır İmam, gayet ehemmiyetsiz bir şeyden bahsolunu-yormuş gibi:

- Adam sen de Ali Ağa! diye başını salladı, sen kalbini sağlam tut. Allah, ellinin yerine yüz verir, sonunda göreceksin...

Gâvur Ali, iki aylık soruluğun tesiriyle sağlam bir iman sahibi olmuştu.

Çakır İmamın teminatını büyük bir hakikat

gibi kabul etti. Yine namaza, niyaza, ibadete daldı. Haftada bir gün ağıla

uğruyor, yeni yeni ölen koyunların derilerini yüzüyordu. Bu derileri,

köyden geçen bir bezirgana beşer kuruşa sattı. Parasıyla bir mevlit okuttu.

Beş hatim indirtti. Fakat koyunlar habire ölüyorlardı.

Ne zaman iyice bunalıp yanına varsa bu meseleyi açar açmaz, Çakır İmam onun ağzım:

- Sabret! Kalbini sağlam tut! Allah seni imtihan ediyor! O birin yerine bin verir!

Diye hemen kapatıyor, malını, mülkünü son puluna varıncaya kadar kaybettikten sonra ibadet kuvvetiyle padişah olan Hasan Efendi masalım anlatmağa başlıyordu. İki ay içinde ağılda kala kala yirmi beş koyun kaldı; fakat bir kere ok yayından çıkmıştı. Gâvur Ali namazı bırakamıyor, hiddetinden, gazaptan, pişmanlıktan, çatık kaşlı esmer yüzü morarıp kızardıkça, köylü onunla alay eder gibi:

- Suratına nur geldi, ülen, namaza başlayalı... Diyorlardı. Koyunlar on tane kalınca, Ali, çobanı güzel bir dövdü. Tekmeleme tekmeleme kovdu. Kendi meraya gitmeğe başladı. On koyunla bir kösemen, bir sürü sayılmazdı. Bunları köyün etrafında otlatıyor, yine namazım cemaatle kılabilirdi. Fakat bir gece dalgınlıkla ağılın kapışım açık bırakmıştı. Sabah uyanınca içeride kösemenden başka canlı bir hayvan bulamadı. Zok, dış avlunun kapısında şeytan çarpmış gibi kıvranıyordu. Bütün vücudunu saran korkunç teşennüçlerle hıçkırıyordu. Ağzı köpük içindeydi. Gâvur Ali, o günü boşu boşuna bütün meraları dolaştı, koyunlarını aradı. Acaba kurt mu kapmıştı? Akşam ağıla geldiği zaman Zok hâlâ hıçkırıyordu. Durmadı, köye indi. Artık bir kösemenle ağıl bekçiliği yapacak değildi ya. Çakır İmam'ı aradı. «Kasabaya gitti» dediler. O gece yatsı namazını kılmadı. Sabahleyin de kendini abdest almağa davet eden hemşerilerine:

- Hastayım, namaz kılamayacağı, dedi.

Bunun üzerine kahvede bir münakaşadır çıktı. Köylü, namaz için mazeret tanımıyordu. Kesik başın dipsiz kuyuya düştüğü zaman nasıl ibadet ettiğini anlatıyorlar, Mevlüt ahengiyle:

«Göz ucuyla namazın kılar idi.»

Mısrarını hep bir ağızdan tekrarlıyorlardı. Gâvur Ali birdenbire kızdı. Yine eski zındıklığına döndü:

- Ülen kerata! Kılmayacağım işte, siz ne karışyorsunuz, bire?..

Diye haykırdı. Kime olduğu belli olmayan pis küfürleri basarak dışarı çıktı. Köylüler zavallının felâketiyle hiç meşgul değildiler. Yalnız onun birdenbire yine döndüğüne şaşıyorlardı. Gâvur Ali, bütün gün köyün etrafında dolaşıyor, derenin kenarında tütününü içerken, derin derin düşünüyordu. Niçin Çakır haininin sözüne uymuştu! İşte onun sebebine koyunlar bakımsız kalmışlar, altı ay içinde birkaç yüzden hiçe inmişlerdi.

Bir plân kurdu. Şimdi martinini, heybeleri omuz-layıp İzmir'in yolunu tutmalı, orada birkaç para kazanmalıydı. Başka yapacak bir şey yoktu. Köye girdi, ertesi gün için kendisine ekmek azık filân tedarik etti. Rast geldiği köylü, hastalığının geçip geçmediğini soruyor, insanın hasta iken yattığı yerde nasıl namaz kılabileceğini tarife girişiyorlardı. Gâvur Ali, hiç cevap vermiyor, içinden «Allah hepinizin belâsını versin!» diye homurdanıyordu. Güneş batmadan ağıla döndü. Zok ölmüştü. Kösem en kendisini bekliyordu. Kulübesine girdi, ekmekleri, peynirleri, tıka basa heybelere yerleştirdi, köşeye koydu. Ocağı tutuşturdu. Martinini sildi. Çarıklarını yağladı; fakat gece yarısı oldu. Yine uyuyamadı. Ocağın alevleri karşısında tekrar cahillikle uğradığı ziyanları düşünmeğe başladı. Birbiri arkasına kalın kalın sigaralar yapıyor, birini söndürmeden ikincisini yakıyordu. Gözünün önüne imamın iki cam zıp zıp gibi parlayan çakır gözleri geliyor:

- Nasıl şeytana uydum!

Diye başını sallıyor, çubuğu ağzına bıraktıkça boş kalan elini dizine vuruyordu. Ansızın arkasında bir tıkırtı duydu. Döndü. Aralık kapıdan kösem en girmiş, azık heybesini devirmişti. Ekmeği çıkarıp yemeğe çalışıyordu. Gâvur Ali acı acı gülümsedi. Ocağın kırmızı alevleri yüzünü sanki akmayan soluk kanlara buluyordu.

- Ülen kösem en!

Diye dişlerini sıktı. Bu hitabı duyan ihtiyar keçi içerisine birdenbire alevlerin dolduğu zeki bir nazarla efendisine baktı:

- Defol oradan... Kalkıp şimdi iki rekât namaza durursam, sen de olduğun yerde geberirsin! Dedi.

Keçi bu korkunç tehdidin dehşetini hakikaten anlamış gibi alabildiğine şahlanarak dışarı kaçtı.

Ertesi sabah heybelerin, martinim, kebesini omuzuna vurduktan sonra, Gâvur Ali, ağılın her köşesini dikkatle aradı. İki ay evvelki şen sürüsünden yadigâr olarak gurbete götürmek istediği emektar kösem enini bir türlü bulamadı. Sonra durdu, Zok'un nâşına uzun uzun baktı. Dış avluda ölüleri çalınmış, servileri kesilmiş bir mezarlık durgunluğu vardı. Fecir her tarafı pembe bir aydınlık içinde bırakmıştı. Kapıyı hiddetli bir beceriksizlikle kilitledi. «Ah bire boş kafa, ah bire boş kafa!» diye anahtarı başına vurdu. Batı tarafına yükselen yamacı tırmanmağa başladı. Arkasında kalan görünmez köyden tatlı, uzun, ulvî, berrak bir ezan sesi aksediyor, sanki onu son bir veda namazına çağırıyordu.

BİNECEK ŞEY

Derviş Hasan birdenbire durdu. Kirli, yırtık yenleriyle alnının terlerini sildi. Sıcak bir Haziran güneşi dünyayı sebepsiz bir belâ gibi kasıp kavuruyordu. Sabahtan beri işte dört saattir hiç durmadan yürümüştü. Etrafına bakındı: Seyrek, sıska ağaçlı bir ormanın kenarında idi. Uzakta, tırşe rengi hafif bir sisle boyanmış kat kat dağlar görünüyordu. Köye, kasabaya benzer bir şey gözüne çarpmadı, yolun üst tarafındaki ağaçlara döndü:

«Biraz dinlensem...»

Diye düşündü. Vakıa şu alacalı gölgelerde uzanıp rahat bir uyku çekmek... Hiç de fena değildi. Fakat karnı zil çalıyordu:

«Öğleden evvel bir köye rast gelirim...»

Ümidi ile geceyi geçirdiği çoban kulübesinden aç çıkmıştı. Her halde yürümeli, bir an evvel bir köye yetişmeliydi! Amma hangi köye?.. Derviş Hasan bunu asla bilmez, düşünmez, aklına getirmezdi. Otuz senedir, omuzunda keşkülü¹, sırtında abası, gönlünde tevekkülü, nereye gittiğini bilmediği yollardan geçmiş, ismini öğrenmediği köylerde misafir kalmıştı. Her yerde ona yiyecek, içecek verirlerdi. Anadolu tekkelerinin kapıları ağzına kadar açıktı:

«Huuu...»

1- Heybe

Diye girer, isterse haftalarca, aylarca... Tâ canı sıkılın-caya kadar kalırdı. Dağın, taşın, nehrin, gölün, ormanın hususî isimleri olur muydu? Onun fikrinde köylerin, kasabaların, şehirlerin isimlerine de lüzum yoktu. Hepsini «dünya» demektir. Balık, denizinde nasıl hiçbir mevzu hiçbir kanuna tabi olmadan, rahat rahat yüzerse, o da, dünyasında öyle serbest serbest gezerdi. İlkbaharlar, sonbaharlar, yazlar, kışlar tabiatın birer efsanesiydi. Hükümet, kanun, aile, din, ahlâk, hâsılı her şey nazarında, manası olmayan birtakım uydurma latifelerdi. Vücut bir rüya idi. Hayat bir serapdı. Ancak nadanlar bu rüya ile seraba aldanırlar, beyhude yere üzülürlerdi. Hakikat «bir»di. O da «aşk» idi. Aşk idrak eden büyük hakikate ermiş, harici, batini kâinatın, hakkın manasını anlamıştı.

Derviş Hasan, işte bu erenlerden biriydi. Geniş, kuru omuzlarının üstündeki koca külâhlı, çok saçlı başı, beyaz sakallı yanık yüzü, derin, iri siyah gözleri, ona garip bir heybet verirdi. Ne olduğuna dikkat etmediği «dünya»nın üstünde, bir duman içindeymiş gibi, hiç görmeyerek yaşardı. Aşk, Allah'ı, hakikati, saadeti, gayesi ruhunda idi. Aşkın haricindeki şeyler onun etrafına toplanmış bir küme masıva bulutuydu. «Vücut» yoktu. Fakat, gayri ihtiyarı:

- Of, dizlerim... Dedi.

Açlık, sıcak, ihtiyarlık üç bin okkalık bir yük gibi sırtına çökmüştü. Şimdi, bir an için, aşkını unutuyor, bu ağır yükün altında ezilen vücudunun varlığını sezer gibi oluyordu. Baş çatlayacak derecede ağrıyor, ayakları titriyor, nefes aldıkça, daralmış göğsü acıyordu. Tekrar, durduğu yolun ilerisine, gerisine baktı. Ne gelen vardı, ne giden... Gözlerini yere indirince, birtakım hayvan, kağnı izleri gördü. Mutlaka yakında bu izlerin gittiği bir köy, bir kasaba bulunacaktı. Bu tahmin ona teselli verdi. Onu sevindirdi. Derin bir «hu» çekti. Ellerini arkasına bağladı. Yine aşkının hakikatine dalarak, yine etrafım dumanlaştırarak, hiçbir şey görmeden, yürümeğe başladı. Gitti, gitti... Fakat bu ümit verici izlerle örtülmüş, cehennem gibi; sıcak, çöl gibi tozlu yol bitmiyordu. Nefesi, kollan, dizleri kesiliyor, hakikatte «olmayan» vücudunun elemeleri, «mevcut olan» ruhunu sıkıyordu. Ömründe ilk defa olmak üzere bir araba düşündü. Bu arabanın yumuşak ipek yastıklı içi kim bilir ne kadar rahattı. Yavaşça:

- Ah bir araba olsa... Dedi.

Sonra, sırma eğerli bir atı gözünün önüne getirdi. Böyle bir ata binse ufukta göreceği en uzak bir köye yarım saat içinde gidebilirdi. Hayalinden deve katarları, kervan katırları geçti. Açlıktan, sıcaktan, ihtiyarlıktan artık o kadar bitkin bir haldeydi ki... Gülümsedi:

- Bir topal eşek olsa da razıyım ya... Dedi.

Sıcak gittikçe kızıyor, yol daha ziyade biçimsizleşiyor, tozlar çoğalıyor, taşların arasında baygın kertenkeleler görünüyordu. Kendine baktı. Tozla örtülmüş çarıklarının eskiliği belli olmuyor, kıllı göğsünden çamurlu terler damlıyordu. Gayret lâzımdır:

«Yolcu yolunda gerek...»

Nasihatini hatırladı. Yürüdü, yürüdü, yürüdü, yürüdü... Saatlerce yürüdü. Güneş tam tepeden tekrar ufka doğru inmeğe başlamıştı. Derviş Hasan, şimdi şehirlerdeki zengin, tenperver zahitlerin içmeğe kıyılmayacak soğuk, berrak sularla serin gölgeli, rahat şadırvanlarda ikinci namazı için ab-testlerini tazelemekle meşgul olduklarını düşündü. Onların cehennem

azabıyla, cennet hırsıyla daima rahatsız olan ruhlarına mukabil, vücutları, ne kadar mes'ut, ne kadar rahattı. Yürüdü, yürüdü... Yürüdüğü yolda izler gittikçe karışıyordu. Gözlerini kaldırdı, ileriye baktı. Yolun dönemecinde küçük bir tepenin önüne gelmişti. Dönemecin karşısında iki üç çınar ağacı ile kurumuş çeşme vardı. Durmadı. Yürüdü. Bu tepenin eteğim dönünce yolun tırmanıp aştığı öyle dik, öyle sarp bir yokuş gördü ki...

- Vallahi bunu çıkamam!

Diye haykırdı. Hemen çömeldi. Açlık, sıcak, ihtiyarlık, sabahtan beri durmadan yürüyen Derviş Hasan'ı azıcık daha isyan ettirecekti. Bu dik yokuş karşısında duyduğu feci ümitsizlik onun arif ruhunu kararttı.

Şimdiye kadar eğilmeyen boynunu menfaatperver, tekâpucu, hesapçı bir zahit gibi büktü. Gözlerinden, harici âlemin hayalini kaplayan aşk dumanı, dudaklarından ariflik tebessümü silindi. Ömründe ilk defa olarak zahitlerin mabuduna yalvarmağa başladı:

- Allah'ım, bana merhamet et, dedi, açım, ihtiyarım! Karşıma çıkardığın bu yokuşu çıkamayacağım. Bana bir «binecek şey» gönder. Yalnız şu yokuşu aşayım. Öbür taraf için seni taciz etmem.

Sonra, sürüklenerek, kurumuş çeşmenin başında çınarların gölgesine gitti:

- At istemem, araba istemem. Binecek kötü bir şey... Bir topal eşek olsun Allah'ım, merhamet, merhamet...

Diye inledi. Böyle inlerken, ansızın aczinden, Allah'a karşı yaptığı arsızlıktan utandı. İsyan etti:

- Allah'ım, benim vücudumu yarattın. Onu ıstıraplarından da sen sen kurtar! Sana yalvarıyorum, mutlaka bana «bir binecek şey» göndereceksin, üzerine eserini yükleteceğim. Göndermezsen... Senin ağır, senin sefil eserim taşımayacağım. Burada yıkılıp yatacağım. Sana inat, açlıktan, susuzluktan, sıcaktan öleceğim. Sen görücü, bilici, işiticisin. Gökler gözün, kâinat aklın, âlem kulağıdır. İşit, hem bil ki, bana bir «binecek» göndermezsen, buradan bir yere kıvıldamayacağım, gebereceğim. Leşimi kargaların yediğini göreceksin. «Binecek» göndermezsen, Allah'ım, bu yokuşu kat'iyen çıkmayacağım. Geriye de gitmeyeceğim...

Hakkım haykırmış bir asi sükûnuyle mağrurlanarak, sustu. Yavaş yavaş gözlerini kapadı. Evet, Allah mutlaka bir «binecek» gönderecekti. Bu, eserini seven merhametli Allah'ın en birinci vazifesiydi.

Zavallı Derviş Hasan, açlıktan, sıcaktan, ihtiyarlıktan o kadar yorgundu ki... Hemen uyuyuverdi. Yüz yıl kadar uzun süren bir rüya görmeğe başladı; bir şehre vali oluyordu. Saraylar, cariyeler, köleler... Mermer havuzlara neftî gölgeleri düşen büyük ağaçlı bahçeler, altın işlemeli

köşkler, sümbüller, güller... Sazlar, bülbüller, şaraplar, sakiler; mahbuplar... Bütün bunların ortasında esirden yaradılmış gibi nazik, zarif, altın haşalı, beyaz, şeffaf bir at kişniyor, tepiniyor, şaha kalkıyordu. Derviş Hasan, bir kolunda mahbuplar, öteki kolunda cariyeler, arkasında genç köleler, menekşe, yasemin kokuları, saz, ney sadalan içinde bu küheylâna doğru yürüyor, binmeğe çalışıyordu. Mahbuplar üzengileri tutuyor, cariyeler gemi kasıyor, köleler koltuklarından kaldırıyorlardı. Tam bineceği zaman küheylân birdenbire döndü; kafasına öyle bir çifte attı ki... Mahbuplar, cariyeler, köleler birbirine karıştı. Etrafında ne varsa tuzla buz oldu.

Gözünü açınca, iri bir Yürüğün, başında zebani gibi dikilmiş durduğunu gördü:

- Kalk bakalım, derviş baba, bu kadar uyku yetmez mi?
- Eyvallah oğlum, iyi ki uyandırdın.

Gülümsedi. Gördüğü rüyanın henüz sönmeyen tadıyla gerindi, doğruldu. Çeşmenin biraz ilerisinde, yüklü, yüksüz birçok atlar, katırlar duruyordu. İşte her şeyi gören, işiten, bilen Allah, istediğini göndermişti. Hem bir tane değil, sürü ile...

Yörüğe sordu:

- Nereye gidiyorsunuz, evlât?
- Kazdağı'na.
- Ben de oraya...

Hiç şüphesiz, bu Yürükler, kendine bir at verirlerdi. Başında sırtarak, dikilen Yörüğe baktı. Döndü, tekrar çeşmenin başına baktı. Birçok boş semerli hayvan vardı. Tam ağzını açacağı vakit Yürük dedi ki:

- Derviş baba, bize bir yardım edeceksin.
- Ne gibi?..
- Şuracıkta, kısraklarımızın biri doğurdu. Doğan tay yokuşu çıkamayacak. Biz de pek yorgunuz. Sen uyumuş, dinlenmişsin. Gel, sevabına, şu tayı kucağına al da, yokuşun başına kadar çıkarıver.

Derviş Hasan, gözlerini fal taşı gibi açtı:

- Ne?..

Diye haykırdı. Yürük:

- Ağır değil, yeni doğdu, beş, altı okka ya gelir, ya gelmez, dedi; hem yokuşun başına kadar... Haydi, sevabına...
- Ben sevap filân istemem.
- Hıyanetlik etme derviş baba, hepimiz Müslümanız, yapma, din kardeşlerine acı...

Hiddetinden boğulacak gibi olan Derviş Hasan, geldiği ciheti göstererek:
- Ben Kazdağı'na gitmiyorum. Yolum bu taraf, Dedi. Ama Yürük laf anlayacağı benzemiyordu:

- Zarar yok derviş baba. Sen tayı yokuşun başına kadar çıkar, sonra yine iner, o tarafa gidersin.

Derviş Hasan, hiddetinden sanki deli oldu. Sevaba, Müs-lümana, din kardeşlerine sövmeğe başladı. Yürük, arkadaşlarını çağırdı. Bunlar öyle ağız patırtısına pabuç bırakır takımından değildiler. Derviş Hasan'ın başına üşüştüler, tekme, tokat, döve döve kaldırdılar. Yeni doğan tayı zorla kucağına vererek önlerine kattılar. Derviş Hasan, sırtına, beline, uyluklarına yediği tekmelerin altında büsbütün sersem, hatta «eyvallah» bile diyemeyerek, nefes nefese yokuşu tırmandı. Yalnız yeni doğma, ıslak «binecek şey»in ekşi, keskin kokusunu duyarak yüzünü buruşturuyordu. Tepeye çıkınca açlıktan, sıcağın, ihtiyarlıktan ziyade taym ağırlığından yorgun, yere yıkıldı. Gözlerini göğe, Allah'ın her şeyi gören büyük gözüne dikti. Bu mavi gözün nihayetsiz bakışında:

«Gönderdiğim bineceği beğendin mi?»

Diyen bir istihza vardı. Derviş Hasan, sesini çıkarmadı. Tekrar gözlerini kapadı. Dünya zahitleri tarafından binlerce seneden beri o kadar ibadet, o kadar taleple taciz edilen Allah'ın, şüphesiz artık «istenildiği gibi» değil, «istediği gibi» vermek en haklı bir hikmetiydi. Kabahatin kendisinde olduğunu anladı! Deminki isyanına pişman oldu. Şimdi uzaklaşan Yürük hayvanlarının gittikçe derinleşen çingirak seslerini işitiyor, çıkmayan sesini bu yeknesak çingiraklara uydurarak, «istediği gibi veren»den bir daha «bir şey istemeğe»:

«Tövbe, tövbe, tövbe!»

Diyordu.

LOKANTA ESRARI

Yakacık, 20 Kanunusani

Sevgili Server!

Dün akşam mektubunu aldım. Bir sene içinde o ne dehşetli daüssıla1...

Diyorsun ki:

«Bekârlık âlemleri gözümde tütüyor. Hele "Abeille d'or"un yemekleri...

Acaba o vakit iştahımız mı çok açıktı? Şimdi artık evde hiç o nefis

yemeklerin tadım bulamıyorum. En tatlı kompostolar bile bana saman gibi geliyor.»

Sonra beni yine eski lokantamızda bir yemeğe davet ediyorsun. Heyhat Serverciğim, bu davetine icabet edemeyeceğim. Sen evlenip Beyoğlu'ndan, pansiyon hayatından çekildikten sonra ben de oralarda yaşayamadım. Vakıa beni ailemin köşkünden uzak tutan «Abey dor»un nefis yemekleriydi, çünkü bilirdin, müthiş bir oburum. Evet, müthiş bir obur... Bu kusurumu bir felsefeye de istinat ettirmişim. İsmi hatırlayamadığım büyük bir adam demiş ki:

«İnsanın hayvaniyeti yemekle, insanıyeti okumakla kaimdir! »

Pek yanlış bir «kavli hekimane!» Adeta «bir binanın metaneti temelde değil, çatıdadır» gibi bir şey... İnsaniyet hayvaniyetimizin derişidir. Vücut olmayınca deri nasıl yaşar canım.

Belki hatırlarsın, daima itiraf ederdim ki:

- Ben yaşamak için yemiyorum. Yemek için yaşıyorum!..

1- Memleket hasreti

Kullarından pek çok fazla hâkim olan Allah bütün mide-li mahlûkatım zevklerine lezzetli gelen şeyleri yesinler, içsinler, hazmetsinler diye yaratmıştır. Kâinatın, hilkatın bu basit, bu muazzam manasım sezmeyen budala filozoflar mahut meslekleri uydurarak hakikatten ne kadar uzaklaşmışlardır. Neyse. Pek derinlere dalmayalım! Sözün kısası: Ben artık «Abey dor» lokantasının kapısından içeri giremem. Senin özlediğin o nefis yemekleri hatırladıkça şimdi gönlüm bulanı-yor. Hani o masaldaki kör ihtiyar gibiyim! Dur, evvelâ masalı anlatayım:

Vaktiyle kör bir şair varmış. Yetmiş seksen yaşına gelinceye kadar tabiatın o, göremeyip tahayyül ettiği güzelliklerine neşideler düzmüş. Bir gün bulunduğu şehirden bir hekim geçiyormuş. Onun gözünü açmış. İhtiyar şair zihninde o kadar yaldızlayıp da terennüm ettiği güzelliklerin hakikatim görünce bir feryat koparmış:

- Ah, benim hayalimdeki şiirler bunlar mıydı?

Demiş... Tıpkı ben de öyle. Zevkten, hazdan homurdanarak yediğim yemeklerin hakikatini gördükten sonra sanki birdenbire hayatın lezzetini kaybettim. Evet, evin yemekleri kat'iyyen lokantaninkine benzemez, adeta saman... Artık, «yemek için yaşamıyorum, yaşamak için yiyiyorum»

Ölmeyecek, verem olmayacak kadar... «Abey dor»daki nefis yemeklerin hakikatini nasıl gördüm, bak!

Sen evlenip çekildikten sonra, ben pansiyonda öksüz kaldım. Ah, bir sevgili arkadaşın evlenmesi; bu adeta yarım ölüm demektir! Aradan sanki soğuk rüzgârlar savuran bir kara kedi geçti. Beyoğlu'nda kafa dengi bir arkadaştan mahrum yaşamağa başlayınca kendimi bütün bütün midemin faaliyetine hasrettim. Sabah akşam köşedeki masamda ihtiyar garson Mihalla şakalaşarak tabaklan kamıma indiriyordum. Yegâne zevkim bu idi. Fakat yavaş yavaş fiyatlar o kadar yükseldi ki... Perhiz eder gibi hesapla yediğim halde yine her yemek bir buçuk lirayı geçmeğe başladı. Halbuki varidatım nihayet yüz lira idi... Kendi kendime:

- Bu olacak şey değil, ne yapmalı? Diyordum.
- Tabaklan eksiltmek...»
- Hayır, hayır, bu «olamaz»dı.

Bir gece rüyada kendimi Abey'in mutfağında gördüm. Yeni kızarmış rostoları kesiyor, uçlarından kavruk parçalar kopararak ağızıma atıyordum. Uyandığım zaman hâlâ damağımda kalan bir tat duydum.

- Niçin bir aşçı yamağı olmayayım, dedim, mademki yemek için yaşıyorum?..

Fazla muhakeme etmedim. Çünkü en son bir muhakeme en kavi karan gevşettir. Fakat nasıl nefis yemekli lokantaların birine aşçı yamağı gibi girmeli? Bu bir meseleydi. «Abey dor»un garsonları beni tanırlardı. Sonra serde Türklük var... Beyoğlu lokantalanmn aşçıları Türk yamak kullanmazlardı. O sabah dünya cennetine, yani mutfığa nasıl gireceğimi düşünme düşünme lokantaya gittim. Mihalla selâmlaştık, bermutat2 günün en iyi yemeklerim haber verdi. Sonra dedi ki:

- Koşmak'tan bir aşçı çırağı kaçırdık, şimdi bize geldi. Atinalı... Kokoreç yapmasım biliyormuş. Yarınıyaptırızayız?

Kokoreç ne? Diye sordum.

- Ah, bilmezsin. Kuzu barsağı... Kız saçı gibi örülü... Ah beğim, bak ne kadar güzel.. Görezeksin... görezeksin.
- Görürüz.

Dedim, ama aklım Kosmos'taydı. Biliyorsun ya... Bu lokantaya da giderdik. Kuk Birahanesi'nin yamnda. Aklıma gelen plam düşünürken yapmağa başladım. Doğru Gata^'va m dim. Eskicilerden kaba bir elbise aldım. Sonra bir rie kasket... Odama döndüm. Kıyafetimi değiştirdim. Boynuma ma-

2- Adet olduğu üzre

vili-beyazlı bir ipek mendil bağladım. Dolabın aynasında kendimi tanımiyordum. Tam bir palikarya olmuşum. Nasıl güzel Rumca bildiğimi elbet hatırlarsın. Evet, bir sene beraber yaşadığım Rene Misyonun yadigârı... Halbuki mekteplerde on sene içinde o kadar uğraştıkları halde öğretemezler. Zavallı terbiyeciler, bilmezler ki, dünyanın en mükemmel lisan muallimi aşktır. Ecnebi lisanı için usul kadındır. Çince mi öğrenmek istiyorsun? Hemen bir Çinli kadın bul, sev! Onunla yaşa! Üç ay sonra, elli beş senede grameri tamamlanmayan bu meşhur lisam bülbül gibi şakırsın! Kosmos'un mutfağına indim. Aşçı kır bıyıklı, bodur bir Rum'du. Rumca, yanında boğaz tokluğuna çiraklık etmek istediğimi söyledim. Mırın kırın etti. Kendime Atina'dan yeni gelmiş bir işsiz süsü veriyordum.

Vatanperverlikten, milliyetperverlikten bahis açtım. Sonra çıkardım, eline yirmi beş lira toka ettim. Yumuşadı:

- Fakat sen işten anlamazsın... Dedi.
- Anlarım.
- Hiç lokantalarda çalıştın mı? Yalan söylemedim:
- Hayır... Yalnız evlerde aşçılık ettim.
- O halde çok acemisin. Lokanta yemekleri başkadır, dedi.
- Öğrenirim.
- Haydi bakalım...

Soyundum. Önlüğü taktım. Ustamın gözüne girmek için gayet güzel bir kız kardeşim olduğunu, burada yer bulursam onu da getirteceğimi söylüyor, yalanları dallandırıyordum. Üç tane kara kuru küçük Rum çocuğu pirinçleri ayıklıyorlar, zerzevatları doğruyorlardı. Mutfak karanlıktı. O kadar pisti ki... Mahiyeti tayin olunamayacak derecede karışık bir taaf-fün insana nefes aldirmiyordu. Ben gösterilen işleri yapıyor, sabah akşam karmm tika basa doyacağı için ayda açıktan doksan lira kâr edeceğimi hesaplıyordum. Yemekler filân hazırlandı. Saat on biri geçiriyordu. Acıkmıştım. Ustanın çocuklardan birisine para vererek peynir üzüm aldırmağa gönderdiğini gördüm. Şaşakaldım:

- Acaba perhizde mi? Diyordum, sordum:
- Usta, hasta mısın?
- Yok.
- Neye peynir üzüm aldırıyorsun?
- Yemeğe.
- Burada yemek yok mu?

- Buradaki yemekler yenir mi? Anlamadım:
- Patron, aşçılara yemek vermez mi?
- Verir ama kim yer!

Yine bir şey anlamadım. Usta, kır bıyıklarının altından siyah çürük dişlerini gösteren geniş bir kahkaha ile güldü. Masumiyetim hoşuna gidiyordu:

- İstedğin yemekten al ye. Daha senin bir şeyden haberin yok. Yarın bakalım yiyebilir misin?

Hâlâ arılamıyordum. Bununla beraber biftekten, pilâvdan yedim. Ağzımı silerken usta benimle Atina'ya dair konuşmağa başladı. Lâfı döndürdüm, dolaştırdım, mutfağın sırrına getirdim. O söyledikçe gözlerim açılıyor, kristal, arjante kapların içinde şimdiye kadar neler yediğimizi öğreniyordum. Bir kere etler kasapların satılmayıp kalan, kokmağa bir karış kalmış mallarıydı. Patron, piyasa fiyatından yüzde yetmiş noksanına bunları topluyordu. Zerzevatlar da böyle idi. Yağlar piyasa fiyatından beş defa az bir para ile alınıyordu.

- Bu nasıl olur? Dedim.

- Yağlarımız sahici yağ değildir ki... dedi, ayrı bir fabrika vardı.

Lokantalara mal verir. Bu fabrika, kapısından bir dirhem süt, bir dirhem et girmeden yüzlerce okka yağ çıkarır. Ama neden yaparlar? Bilmem. Bu onların sırrı... Fakat mideyi zaçyağı gibi bozar.

Her sabah yemeğinde büyük büyük lokmalarla yuttuğu nefis omletleri hatırladım.

- Ya yumurta... Dedim. Güldü:

- Gel!

Diye beni mutfağın nihayetindeki kilere götürdü. Elektrik düğmesini çevirdi. Birden parlayan aydınlık için de birçok çuvallar, gaz tenekeleri, fiçılar gördüm. Bu tenekelerden birisinin kapağını kaldırdı. Gösterdi. Sarı, yağ gibi bir madde idi.

- İşte omletlerin yumurtaları...

- A...

- Evet.

- Bunlar ne?

- Sözümona yumurta işte... Balıkçılar Hayırsızada'dan martıların filân yumurtalarını toplarlar. Kırıp kırıp tenekelere doldururlar. Getirip lokantalara toptan satarlar.

- Vay.

- Evet.

Akşama kadar hemen san'atın yarı esrarını bana anlattı. «Lokantacılıktan maksat elâlemi doyurmak değil, kendini doyurmaktır.» diyordu. Havyara varıncaya kadar neden yapıldığım öğrendim. Okkasını sekiz on liraya yediğimiz o nefis havyarlar, meğerse hep öküz dalağından yapılmış... Hele bir portakal şurubu reçetesini tarif etti... «Kavunların çürük tarafı çıkarılıp sıkılacak, bu koku için... Helvacıkabağının kabukları renk için... Biraz da asit... Sonra alabildiğine su babam su...» Tatlılar için münhasıran sakarin kullanıyorlarmış. Maydanozlar, salatalar, hâsılı önümüze ne gelirse, bizim zannettiğimiz şeylerden pek başka, pek hasis maddelerden yapılıyordu.

... Nihayet dayanamadım:

Pekâlâ usta, dedim, bu kadar fena zahire ile bu kadar lezzetli yemek nasıl yapılıyor?

- Bu da bir sırdır!

Diye güldü. Sonra onu öğretti. Ah, keşke yalnız bu sırrı öğrenmeseydim... Bir kumanda verdi:

- Etrafına bak!

Bir göz gezdirdim. Tabaklar, satırlar, bıçaklar, hâsılı bin türlü alât, edevat... Kıyma makineleri, tazyik kaplan...

- Belki ev mutfaklarında olan bir şey yoktur, onu bul bakayım..

Aradım, aradım. Bulamadım. Ev değil, saray mutfağında bile alât, edevatça buranın yanında fakir kalırdı. Ben düşünme düşünme bakarken usta sabredemedi. Sanatın sırlarını acemi bir çırağa ifşa etmekten doğan bir neşeyle güldü:

- Sabun be... Dedi.

Hakikaten ortada hiç sabun yoktu. Sonra buranın yemelerindeki meçhul tadın, hani evlerde bir türlü verilemeyen tadın korkunç esrarını söyledi:

- Kaplar hiç yıkanmaz, her eski yemeğin artığı yeni yemeğe karışır. Bu, işte bir nevi mayadır, o tad buradan gelir.

Ertesi gün, ayda bana doksan lira kâr getirecek işime gitmediğimi söylemeğe hacet yok sanırım. Serverciğim, o vakitten beri beni davet ettiğin «Abey dor»a da veda ettim. Annemin köşküne geldim. Şimdi Sudanlı dadımın pişirdiği temiz yemekleri yiyorum. Fakat bunlar hakikat kadar tatsız... Ah, ne olurdu yine karanlık içinde yaşasa idim, oburluk cennetinin içinde... Artık İstanbul'da bir işim oldu mu, gündüzleri sadece zeytin ekmeğe kanaat ediyorum. Çünkü Kosmos'un mutfağı hayalimdeki o şairane, o temiz, o masum mandıraları da berbat etti. Vallahi peynir bile yiyemiyorum!

ELMA

Ali Canip Beye

Ateşin, hummalı, şedit muhabbetler iftiraksız bir rabıta-i vefanın yakarak yelpazeleyen hararetli kanatlan altında söndükten sonra, aşkın o nuşin ve muhrip heyecanlan, fasılasız nöbetleri ebedî ve mutlak bir rahik-i malikiyetle tatmin ve tedavi olunduktan sonra duyulan sükûn-ı nekahat... Ah, bu, taab-ı hayal ne kadar mahzun ve tatlıdır, bilir misiniz? Biz de Suzon'la, bu sahih ve genç aktrisle günlerce, haftalarca, aylarca, hatta yıllarca seviştikten sonra yorulmuş, hastalanmış, bitap kalmıştık. Evvelâ yataklarımız, sonra odalarımız ayrılmıştı. Artık geceleri geç vakte kadar benim odamda beraber oturuyor, ben yarın dershanede talebelerime yazdıracağım notlarla, meselelerimi tertip ile uğraşılıyor, o daima müteheyyiç¹ ve mütelezziz² olmak için meşhun-ı sevda³ ve zührevî romanlarım mütalâaya⁴ dalıyordu. Mahaza⁵ ayrılamıyorduk... Tedfin⁶ ettiğimiz aşk-ı mukaddesin⁷ matem-i hatıratı bizim için o kadar muazzezdi⁸ ki, bir gecelik iftirak⁹ gayr-ı kabil-i halâs bir azab-ı vicdanî bırakacak bir günah olabilirdi. Yemeklerimizi karşı karşıya yerdik. Ve bizi samimî ve sade soframızda bir yabancı görseydi, mutlaka bunamış iki kardeş zannedecekti. Evet, aşkla ihtiyarlamıştık. Ruhumuz sanki mefluç¹⁰ idi. İşte yine bir sonbahar akşamı ufacık yemek

1- Coşkun

2- Hoşlanan

3- Sevda dolusu

4- Okuma

5- Böyle olmakla beraber

6- Gömme

7- Kıymetli aşk, ilâhi aşk

8- Kıymetli

9- Ayrılık

10- Felçli

odamızda sade yemeklerimizi batî bir sükûn içinde yiyorduk. Küçük, billur yemişlikten iri ve kırmızı bir elma almış, bıçağımla soyuyordum. Nasıl oldu bilmem, gözüm Suzon'a kaçtı. Gittikçe bana uzun görünmeğe başlamış olan narin burnu sanki daha ziyade uzamış, kaşları daha ziyade

incelmiş, boynu daha ziyade zayıflamıştı. Ve gözlerini garip ve şedit bir dalgınlıkla soyduğum elmaya dikmiş, kırpmadan bakıyordu. Gayri ihtiyarî sordum:

- Ne daldın, azizem öyle?...

- Hiç... Dedi.

Fakat ikazımdan mustarip olduğunu yüzünden anladım. Önündeki bardakla oynamağa başladı. Ben yine elmamı soyuyordum. Boş ve mütereddit 11 bir dakika-yı sükût geçti. Sonra tuhaf ve garip bir sesle dedi ki:

- Bu elma sana bir şey ihsas etmiyor mu, sevgilim? Sana kıymettar bir hatırayı yad 12 ettirmiyor mu?

Tekrar yüzüne baktım, kızarmıştı. Mai ve yorgun gözleriyle gayri müdrik 13 gözlerimde, müstemend 14 ve ricakâr, sanki bir cevap arıyordu. Elma... Bu bana ne ihsas edebilirdi? Hatıratımı yoklamak için geriye, çocukluğuma doğru hayalen dönerek şimdi muzlim ve ehemmiyetsiz bir mazi olan yirmi altı seneyi bir anda yaşadım. Düşündüm. Hiçbir şey yoktu... Hatta ömrümde bir elma ağacı bile görmemişim. Suzon hâlâ yüzüme bakıyordu. Müphem bir sıkıntı hissettim ve soyduğum elmayı yemeğe başlayarak gayri ihtiyarî:

- Evet, dedim, on yedinci asrın nihayetine doğru İngiltere'de, تنها bir bahçenin sessiz bir köşesinde münferit bir elma ağacı vardı. Bir gün bu ağacın altında dalgın ve mütefekkir bir adam yatıyordu. Ağacın üstünden bu adamın ayaklarına bir elma düştü. Ve bir «deha» uyandırdı. O adam, Kepler'in yeni tedvin ettiği «muvazene-i ecram» mebahisini düşünen âlim meşhur Newton idi. Elmanın sükûtunu gördü,

11- Kararsız

12- Akla getirme

13- Anlamayan

14- Hüzünlü

düşündü, çalıştı ve cazibe-i umumiye kanununu keşfetti. İşte bana bu elmanın yad ettirdiği fennî ve kıymettar ha... Lâfımı kesti:

- Ne muaccizsin! Rica ederim sus...

Ve ağlamağa başlayacakmış gibi mai gözlerim küçülterek ince kaşlarını çattı. Darıldığım, canım sıktığımı anladım. Fakat niçin darılıyordu. Bunu soracaktım. Bana vakit bırakmadı. Mai ve yorgun gözlerini, asla

unutamayacağım müellim¹5 bir vaz-ı hüzn-âmiz ile, tabağımın içindeki elma kabuklarına dikerek:

- Zavallı aşk, dedi, ben, Madam Amede'nin sofrasında ilk defa birbirimizi gördüğümüz akşam verdiğin elmayı, o elmayı verirken eğilerek o kadar heyecan ve tahassüsle bana fısıldadığın Musset'in şiirini derhaür edeceksin sanıyordum. Fakat heyhat...

15- Elem ve keder veren

TARİH EZELÎ BİR TEKERRÜRDÜR

Müverrih S... Bey'e mektup

Son makale-i tarihiyenizi büyük bir dikkatle okudum. Sizi bütün kuvvetimle, bütün maddiyetimle tasdik ederim. Gözlerini müstakbel-i namahduda dikip maziye asla ehemmiyet vermeyen bugünkü gençliğe güzel bir ders veriyorsunuz. Diyorsunuz ki:

«Yeni bir şey yoktur. Her şey eskidir. Eskiden cereyan etmiş bir vak'anın hep esbap ve şerait¹ dahilinde tekerrürüdür. Ulûm ve fûnun bile eskidir. Meselâ fiziğin, tıbbın ilk kaideleri mazide vaz'olunmuş, yalnız bazı teferruatında keşfi-yat ve teceddüdat² vukubulmuştur. Asırlarca evvel gelen Buda, bütün edyanın³ bütün felsefelerin, o yekahenk efsane-i hikmet ve faziletim teganni etmiş; sonrakiler, hattâ şimdikiler hep onun efkârını tekrar etmişlerdir»

Ve okurken insanın samiasında beyaz, mütevarid⁴ dişlere çarparak feveran⁵ eden bir nutk-ı huruşanın galat hayalini uyandıran rasîn⁶ ve murassa⁷ ifadenizle hislerimizin; iyi ve fena; ve kavî memduh⁸ ve namakbul fikirlerimizin yeni bir kis-bî⁹ olmayıp eskiden kalma olduğunu, hattâ sosyalizm ve anti-militarizm gibi gafletle yeni addolunan harekât-ı içtimaiyeti-nin bile pek eski olduğunu filozof Senegue'in ve ondan evvel gelenlerin esbabı ile ispat ediyorsunuz. Bu kıymetli, bu en doğru hakikatleri ihtiva eden altın satırları ihtimal bazı genç-

1- Şartlar

2- Yeni olma

3- Dinler

4- Birbirine yaklaşan

5- Kaynayıp fişkırان

- 6- *Güçlü*
- 7- *Süslü*
- 8- *Övülmeye değer*
- 9- *Yaradılıştan olmayan*

ler, masum müstehzi bir gülüşle okudular. Onların fikirlerince mazi mezardır, ölümdür, yokluktur. Tarih en can sıkıcı, en faydasız, mürteciane bir meşgaledir, köhneliktir. Ben de dört sene evvel tamamıyla böyle düşünüyordum. Hiç tarih okumamış, mektepte iken tarih derslerinde ya uyumuş, yahut meçhul istikbali tahayyül ederek muallimin saatlerce söylediklerini asla işitmemiştim. Tahsilimi ikmal ile hayata girdiğim vakit Kurunuvusta'nın nereden başladığım, Hanniba'nın kim olduğunu, hattâ Roma'nın kimler tarafından tesis edildiğini, İstanbul'u zapteden Fatih'in babasının hangi padişah olduğunu bilmiyordum. Fakat bugün?.. Sizin kadar malûmatım olduğunu iddia edemezsem de, bizim bütün tarih muallimlerimizden, hattâ bazı ihtiyar müverrihlerimizden pek çok tarihî mütalâalara malik bulunduğumu iftiharsız söyleyebilirim. Beş senedir hayatım yalnız tarih okumakla geçti. Büyük bir kütüphanem var ki, içinde tarihten başka kitap bulamazsınız.

Eskiden san'at, edebiyat sevdasıyla tettebbu ettiğim meşhurları unuttum. Şimdi Michelet'den, Saint-Guillaume'dan, Lavaisse'den tutunuz de en mutavassıt10 müverrihlere11 kadar hepsini büyük bir zevk ile okuyorum. En ehemmiyetsiz an'aneler, hatıralar beni teshir ediyor. Artık P. Clement, F. Masson, J. Turquand, Loliee, P. de Nolhac, Dr. Cabanis en sevdiğim, en perestiş ettiğim muharrirler... Dünü okudukça, bugünün, yarının safhaları önümde perde perde açılıyor. Kendimde gayri ihtiyarî bir falcı ruhu hissediyorum. Şimdi gülümsüyorsunuz değil mi? Karşınızda olsam soracaksınız ki:

«Neye tarihe bu kadar merak ettin? Büyük bir müverrih, bir muallim mi olmak istiyorsun. Maksudın ne?»

Evvela sizi temin edeyim ki, müverrih olmak niyetinde değilim, muharrir, muallim hiç... Bu merak bende marizî, ad verilmez ruhî bir halettir. Ben tesellisi mümkünsüz bir felâketin, intikamı alınamaz bir mağlubiyetin şaşırttığı bir adamım.

- 10- *Orta halde olan*
- 11- *Tarihçi*

Ye'simi uyutmak için dimağımı tarih okumakla yoruyorum. Beş senedir sizinle tamamıyla hemfikirim:

«Tarih ezeli bir tekerrürdür!»

Ben bunu herkesten ziyade hissettim, yaşadım. İtmi'nanım amelidir. Benim kadar tarihin feci, itisafkârane tükerrürünü gören yoktur sanırım. Tettebbu ile kısalan kıymettar zamanınızı suiistimal etmediğime emin olarak hikâyemi, kendi tarihimi, Milâttan evvel, sekizinci asırda cereyan etmiş bir vak'anın, haberim olmadan benim zavallı başımda nasıl tekerrür ettiğini size anlatacağım. Bu biraz mufassal olacak. Fakat rica ederim, tahammül ediniz. Binlerce kitapların tozlanmış sahifelerini süzen gözlerinizde harikulade bir kuvvet vardır. Bunu biliyorum. İlmî itikadınızı da tamamıyla, samimiyetle kabul etmekte ne kadar haklı olduğumu anlayacaksınız.

Yedi sene evvel kavî, gürbüz kadınlara âşık, düşüncesiz bir genç idim. Edebiyatı, san'atı seviyordum. Her şey nazarımda bir fantezi, bir serap, bir rüya idi. Garp kitaplarının zaten şairlikle sarsılan müfekkiremde bıraktığı teşevvüşler, tezatlar eski nazariyelerimi tamamen tahrip ettiğine mukabil yeni bir şey öğretmemişti. Bütün o kitapları okuyanlar gibi ben de artık her şeyi inkâr eden, hiçbir şeye inanmaz, paradoksal, münasebetsiz bir herif olmuşum. Dünü tamamıyla unutuyor, yarını asla düşünmüyor; bugünü memnun, müsterih¹² hayranlıkla geçiriyordum. İnkâr ettiğim şeylerin içinde aşk da vardı. Ona da bütün ahlâk kanunları, bütün içtimaî itikatlar gibi mevzu, mevhum bir yalan diyordum. Fakat Efser'i -bu, boşadığım karımın adıdır- görünce fikrim değişmişti. O andan itibaren aşk, nazarımda yegâne hakikat oldu. Âlî, ruhanî, lâhutî¹³ bir hakikat... Ufak bir muaşaka¹⁴ devresi geçirdik. Vakıa ben de çirkin değildim. Fakat o... Size nasıl anlatayım? Bir harika idi. Uzunca bir boy, hayalin üstünde güzel bir çehre, mutlaka bir

12- Gönlü rahat olan

13- İlâhi

14- Karşılıklı aşk

dahinin elinden çıkmış zannolunacak bir vücut tahayyül ediniz. O kadar muntazam, o kadar bedîî, o kadar âlî ki, Venüs'ün en eski, cazip statüsü onun yanında hasta, aciz kalır. Mübalâğa ediyorum sanıyorsunuz. Zararı yok, inanmayınız. Fakat ben eminim ki, Efser'deki esatiri güzelliğin böyle iki satırla yüzde birini ifade etmiş olmuyorum. Fakat size, yine biraz

izahat vereyim; kayınpederimin babası güzel endamıyla meşhur bir paşa, vaktiyle ihtida etmiş bir Macar'dı. Kayınvaldem eski gözdelelerin en mümtazı olan bir Çerkez saraylı... Bunların kızı Efser, Macar - Çerkez güzelliğini, sıhhatini vücudunda toplamış, muhteşem, inanılmaz bir afet, nurdan, şeffafiyetten, esîrden masnu15 samlacak zihayat bir harika... İngiliz mektebinde tahsilini ikmal etmişti. Bütün orada tahsilini ikmal eden kızlar gibi biraz fazla ukalâ, nazariyeci, kendini beğenmişti. Benim İngilizce bilmememi sarîh bir kusur olmak üzere kabul ederdi. Muallimleri hatırasında o kadar derin bir eser, o kadar garip bir intibaa bırakmıştı ki, tâ Amerika'ya gidenleriyle mektuplaşır, her hafta müdiresini ziyaret ederdi. «İzdivaç aşkın mezarıdır»

Derler. İşte vahşiyane bir yalan!

İzdivacımdan sonra onu o kadar çok sevmeye başladım ki... Kadınlığa yakışmayacak ilmî, fennî meşguliyetlerini bile hoş görüyor, rasat dürbünlerini bizzat getiriyor, onun hoşuna gitmek için cahil, karanlık muhitimizde âlim şöhretini taşır adi, mutavassıt bir fizik muallimi olmadığımı teessüfler ediyordum. Arzusu üzerine Bağlarbaşı'nda bir köşk tutmuştuk. Yaz-kış orada oturuyorduk. Bir aşçımız, iki hizmetçimiz, on dört yaşında küçük bir uşağımız vardı. Ah, evimiz bir sevda yuvasıydı. Yatağımız ezelî bir aşk, huzuz lânesiydi. Efser orada asla İngiliz mektebinin ukalâ, münasebetsiz mezunu değildi. Yorganımızın altında lâtif, tatlı bir kadın, haris, münkat bir Çerkez kıızıydı. Fecrin pembe nazarları odamızın mavi tül perdeleri arasından süzülürken bu sıcak yatağın haricinde geçecek bütün bir günü düşünerek mahzun olur, çılgın de-raguşlarla16 onu uyandırır, gözlerini buselerimle açar, şeffaf, dolgun göğsünün teravetli kokusunu sükûn bulmaz deliliklerimle massederdim17. Bir sene geçti. Aşkımız gittikçe tezayüt ediyordu. Dünyada kitaplarıyla benden başka bir şey onu meşgul etmiyordu. Gündüzleri ben yokken okuyor, yazıyor; ben gelince hemen kucağıma atılıyor, geceleri pek erken girdiğimiz yatak odamızda ezelî aşk, perestîş saatleri yaratıyordu. Bu esnada İtalya'daki halazadem Ahmet Bidar İstanbul'a gelmişti. Bu, benden küçük, zayıf, narin bir çocuktı... Heykeltıraşlığa çalışıyordu. Uzun saçlarıyla, mütefekkir çehresiyle, nahif endamıyla lâtif, cazip, tam bir sanatkârdı. Eve getireceğimi, kendisine takdim edeceğimi Efser'e söyledim. Biraz hoşnutsuzlukla muvafakat etti. Fakat görünce, konuşunca memnun oldu. Bidar da sanatı icabı olarak eski Yunan, Roma tarihini tettebbu etmişti. Efser için bu pek büyük meziyetti. Tatil müddetini bizde geçirmesini teklif ettik. Israr ettik. Kabul etti. Artık yalnızlığımızdan

bıkmağa başlıyorduk. Vaktimiz böyle daha hoş geçiyordu. Değişen bir baharın müteheyyiç geceleri muharrik rüzgârıyla küçük salonumuzu doldururken üçümüz saatlerce sanata, tarihe dair musahabelere dalar, ben hep yatacak zamanımızı düşünerek elleriyle cesim abidelerin hayalî şekillerini tersim ederek anlatan zevcemin bedî' vücudunu derin derin temaşa ederdim.

Yavaş yavaş yaz geçiyordu. Bidar'la Efser'in arasında fikrî bir uygunluğun hâsıl ettiği ihtiram. Meftunluk dikkatimi celbediyordu. Bidar pek saftı. Dimağında, henüz klasik malûmattan başka bir şey yer bulamamıştı. Namus hakkındaki iptidaî itikatlarından emin idim. Efser'e gelince, gördüğü İngiliz terbiyesi onu bir ahlâk statüsü haline ifrağ18 etmişti. Zev-

15- Sanat mahsulü

16- Kucaklama

17- Emmek

18- Bir şekle sokma

ciyetin haricinde ihtiyar, çirkin bir Katolik mürebbiye kadar mutaassıp, afıftı 19. Beraber geçirdiğimiz bir senelik hayatta nispeten beni bile kendine benzetmişti. Bekârlığımızdaki serbest fikirleri takip edemiyor, mecburen nazariyeci, mutekit, ahlâkî an'anelere riayetkar oluyor; en üzücü mutad vazifelere gayri ihtiyarî hürmet ediyordum.

Yemek yerken, salonda otururken zevceme bakarak içimde yavaşça:

«Ne mesudum; ne bahtiyarım!»

Diyordum. Şüphesiz Efser dünyanın en güzel kadını idi. Bunu yalnız ben biliyordum. Muhitimiz umumî bir güzellik müsabakasına müsait değildi ki, herkes de takdir etsin:

«Hakkın var, dünyanın en güzel kadım sana aittir.»

Densin, ben de iftihar edeyim, saadetim tezauf etsin. Bana böyle bir güzellik harikası ithaf eden büyük, mukaddes tesadüfe teşekkürler edeyim. Evet, arkadaşlarımla konuşurken gayri ihtiyarî:

«Benim zevcemi görseniz, dünyanın en güzel kadım olduğunu tastik edeceksiniz.»

Diye haykırmak ister, zorla kendimi tutardım.

Bir gün Bidar'ın yanında idim. Kitaplarımı karıştırırken büyük bir albüm gördüm. Aldım, bakmağa başladım. Bu, vücut güzelliklerim mukayese eden binlerce çıplak kadın heykeli resimlerinden müteşekkil bedî' bir mecmua idi. Kalın sayfelerini çevirdikçe Bidar yanımda:

«Filân heykeltıraşın, filân sanatkârın.»

Diye tafsilât veriyor, yapılış tarihini, hangi müzelerde bulunduğunu, kimlerin malı olduğunu, her resim altındaki İtalyanca yazılan okuyarak, söylüyordu. Kadın güzelliğinin en gizli, en mahrem taraflarım ifşa eden bu çıplak statü resimlerine bakarken hep zevcemi düşünüyordum. Hiçbirisi onun kadar güzel değildi. En mükâmil olmak üzere yapılarında bile sanki görünmez bir kusuru vardı. Azıcık daha

19- Namuslu

Bidar'a:

«Bunların içinde Efser kadar güzeli var mı?»

Diye soracaktım. Bana tamamıyla ondan geçtiğine kani olduğum bir hicap ile kendimi tuttum. Sanki bunu sorsaydım pek mukaddes, pek muhterem bir şeye küfretmiş olacaktım.

Fakat fikrimi saklayarak, aklımda hiç Efser yokmuş gibi:

- Artık böyle vücutlar, böyle sırtlar, böyle kalçalar böyle kollar, böyle çehreler yalmz sanatkârların hayalhanelerinde mevcut Maatteessüf hakikatte yok! dedim.

Bidar gözlerim bana kaldırdı. Tuhaf tuhaf baktı. Galiba biraz sarardı.

Gülümsedi. Gayri ihtiyarî sordum:

- Neye baktın?

- Hiç! Dedi.

- Kızarak ilâve etti:

- Çok nankörsün.

Birden kalbim çarpmağa başladı. Mutlaka Efser'i telmih etmek istiyordu.

Fakat ben alenen söyletmek istedim. İntikal etmemiş gibi sordum:

- Niçin?

Cevap vermedi. Sahifeleri çeviriyor, başka resimlere bakıyordu. Mustarip olduğunu görüyordum. Yine ısrar ettim:

- Niçin, söyle, niçin nankörüm?

Tekrar nafiz gözlerim bana çevirerek manasız bir gülüşle, bilinmez bir heyecanla, bozulmuş gayri muntazam bir taşkınlıkla cevap verdi:

- Evet, nankörsün. Niçin mi? İşte bunu bilmemekliğin de ikinci nankörlük. Talihin sana sebepsiz verdiği haksız bir mükâfatın kıymetini takdir edemiyorsun. Efser senin zevcen... Fakat güzelliği, harikulade güzelliği dikkatini celbetmemiş. Tetkik etmemişsin. Ona karşı lâkayıtsın. Hayret veren cinsî tekâmülünü görmüyorsun. Sonra şurada gördüğün

ruhtan mahrum heykel resimlere bakarak: «Artık böyle vücutlar, böyle çehreler yalnız sanatkârların hayallerinde mevcut, maatteessüf hakikatte yok...» diyor, karşıda parlayan bedî, vazih güneşi inkâr ediyorsun.

Devam ediyordu. Ben dinliyorum, mahzuz oluyordum: Demek zevcemin harikulade güzelliği yalnız nisbî hodgâm bir duygum, bir vehmim değildi. Sanatın en yeni inceliklerine seri bir zekâ ile vakıf olan, güzellik hakkında fikrini söylemeğe en ziyade salâhiyettar, müsait bir mesleğin mensubu, onun emsalsiz güzelliğini, bana, zevcine gayri ihtiyarî itiraf ediyordu. Ben de açıldım. Bilmem kaç saat konuştuk. Bu uzun bir hasbihal oldu.

Saçlarım, omuzlarım, belini, ayaklarını, ellerini, çehresini, gülüşlerini, bakışlarını, hâsılı her şeyini samimiyetle, heyecanla münakaşa ediyor, ben, birikmiş meftuniyetimi, perestişlerimi anlatırken o, kendi hayretinin, takdirinin benim duygularımdan on kat fazla, kuvvetli olduğunu iddia ediyordu... O esnada ikimiz birden, aralık kapıdan yüksek, muhteşem, Efser'i gördük. Koyu renkli esvabı pembe çehresine ifrat derecede bir parlaklık, hayalî bir ışık vermişti.

- İki saattir buraya kapandınız, diyor. Neler konuşuyorsunuz? Nasıl Bidar Bey, hücumlara mı uğruyorsunuz?..

Ben, sanki ilk defa müşahede ettiğim bir peri imiş gibi onu derin, tarif edilmez hayvani istiğrak ile süzürken Bidar:

- Bugün fikirlerimiz muvafık çıktı, diye cevap veriyordu. Bugünkü mevzuda benim hakkımı o kadar teslim etti ki...

- Bilakis o benim hakkımı o kadar teslim etti ki... Efser ne konuştuğumuzu soruyordu. «Güzelliğe, sanata dair» dedik. Tafsilât istemedi. Önümüzdeki açık albüme baktı. Bir iki sayfa çevirdi. Birden kapayarak:

- Oh deşhet Yarabbi! dedi. Çıplaklar! Bunlardan şiddetle nefret ederim. Bilmem ki vahşetin, iptidaîliğin böyle iğrenç hatıralarını bazı insanlar nasıl sever? Bence ahlâkla, ilimle fena meyillerimizi, sevkitabiilerimizi nasıl örtüyorsak, kalın esvaplarla da vücudumuzu öyle örtmek icap eder. İnsan etinin tadına, lezzetine dair nasıl bugün bir şiir yazamıyorsak, vahşî kavimlerin muhitini, hayatım yadettirecek böyle çıplak resimleri, hayâsız heykelleri sanatkârların nezih elleri için muvafık, meşru bir meşgale tanımamalıyız..

Artık Bidar benim mahremim olmuştu. O da Efser'in müstesna güzelliğini, dünyanın en güzel kadını olduğunu tasdik ediyordu. Ben yine tekrar ediyordum, asla kıskanmıyordum. Bilakis iftihar ediyor, mahzuz oluyordum. Bir gece Efser, biraz başı ağrıdığından, erkence yatak odasına

çekilmişti. Sıcak, yıldızlı, rüzgârsız bir gece idi. Uzaklardan tek bir bülbül öksüz öksüz haykırıyor, susuyor, yine başlıyor, tatlı, müheyyiç, devam ediyordu. Bidar'la balkonda idik. Efser'in rahatsızlığını konuşuyorduk. Yine güzelliğine intikal ettik. Bidar, her vakitkinden ziyade bir hararetle, meftuniyetle onu methediyor, ben hemen kalkıp yatak odasına geçmek, şedit, çılgın kucaklamalarla zevcemi göğsümde sıkılamak ihtiyaçlarını duyuyordum. Bidar:

- Saadetin nisbî olduğunu herkes itikat eder, diyordu, ben bu nazariyeyi kabul etmem. Temin ederim ki sen dünyanın en mes'udusun. Çünkü servetle, güzellikle, asaletle, kuvvetle elde edilemeyecek bir şeyi talih sana takdim etmiş.

Dinledikçe mahzuz oluyordum. Bilmem nasıl oldu, birdenbire bana bir fikir geldi. Düşünmedim, muhakeme etmedim, hemen söyledim:

- Haklısın Bidar. Fakat sen onun güzelliğinden yüzde birini görmedim. Yalnız benden işittin. Amma ben sana göstereceğim. Kulaklarına belki itimat etmiyor, söylediklerime inanmıyorsun. Gözlerinle görünce, mübalâğalarımın birer hakikat olduğuna hiç şüphen kalmayacak.

Şaşkın, mütehayyir sordu:

- Fakat, nasıl?

- Nasıl mı? Sana Efser'i çırılçıplak göstereceğim. Evvelâ inanmadı.

Yüzüme tuhaf tuhaf baktı. Sahi, ciddî

söylediğimi anlayınca, şiddetle reddetti. Efser'e karşı beslediği ihtiram katiyen buna mani imiş... Ben meyus olmadım. Onu iknaa çalışıyordum. Gece yansı çoktan geçmiş, tek, öksüz bülbül susmuş, hafif çiçek kokuları getiren tatlı bir rüzgâr çıkmıştı. Onun heykeltıraşlığından, sanatından bahsediyor, bu kadar eflâtunî bir temaşayı ondan saklayacak kadar budala, mutaassıp olmadığını söylüyordum. O, reddetmekte devam ediyor:

«Bu pek kelbî bir eflâtunîlik olacak!»

Diye beni muaheze ediyor, o reddettikçe benim bu münasebetsiz garip arzum teşeddüt ediyordu.

- Cahilliği bırak, diyordum, senin gördüğünü o Hissetmeyecek, haberi olmayacak. Fakat sen bütün ruhun4 onun müstesna güzelliğini tasdik edeceksin. Ben bunu istiyorum. Reddedersen, darılacağım. Sana âli bir sanatkâr değil, nefesine mağlûp, korkak bir şehvetperest diyeceğim...

Uğraştım, uğraştım, Lâfımı uzattım. Adeta onu ahmaklaştırdım, nihayet kandırdım. Heyecandan sararmış:

- Fakat nasıl göstereceksin, onun haberi olmadan?.. Diye soruyordu.

- Pek basit, dedim. Bizim yatak odasının kapısı arkasında yarım açılmış bir paravan vardır. Sana gündüzden gösteririm. Yarın gece bahçeye çıkarız, geç vakte kadar kalırız. Sen rahatsızlığım bahane ederek, sözde yatmaya gidersen. Doğru git bu paravanın arkasına saklan. Tabii biraz sonra yatmak için biz de geleceğiz. Evvelâ ben soyunurum. O pencerenin önündeki kanepede soyunur, yatağa gelir. Ben gömleğini de çıkarttırırım. Tamamıyla görürsün. Yatağa girerken sen yavaşça kapıdan çıkıverirsin. Katiyen hissetmez.

Cesaret edemiyor: «Mümkün değil, mümkün değil.» diyordu. İzahata başladım. İzahatımı tafsil ettim. Söylediğim gibi hareket ederse, Efser'in kendini görmeyeceğine mutmain oldu. Yatmak için kalktık. Sapsarıydı. Ben odamıza gittim. Efser, yarı çıplak yüzükoyun yatmış, uyuyordu. Gidip Bi-dar'ı getirmek istedim. Ah, uyurken ne güzel olacaktı. Katiyen hissetmek ihtimali yoktu. Fakat vazgeçtim.

«Yarın gece yatakta uyanık görsün.» dedim.

Yanına yattım. Uyuyamadım. Ertesi gün geç kalkmıştım. Bahçede onları geziyor buldum. Bidar'ın çehresi pek yorgundu. Belliydi ki, gece hiç uyumamış. Yemekten sonra Efser yukarı çıktı. Mektuplarını yazacakmış. Ben Bidar'a gece nasıl hareket edeceğini tarife başladım. Yatak odamıza götürdüm. Paravanı gösterdim. Nasıl arkasına saklanacağını, Efser yatağa girmek için arkasını kapıya döndüğü zaman nasıl çıkacağım mahir bir rejisör gibi ona talim ettim. O, cidden bir cinayet ika edecek bir masum gibi, idraksiz hareket ediyordu. Göreceği manzara onu şimdiden teshir, tenvim etmişti. Sözleri gayet kısalmış, birden mütefekkir olmuştu. Sıcağa rağmen gezmeğe çıktık. Akşama kadar nasıl hareket edeceğini tekrar ettim. İyice karar vermişti. Akşam geç vakit geldik. Doğru yemeğe oturduk. Zavallı hiç yiyemedi. Kahvelerimizi içtikten sonra bahçeye çıktık. Gece sakin, biraz rutubetli idi. Ben çok neşeliydim. Kolumun altında Efser'in hararetini, kuvvetini hissettiğim elini sıkıştırıyor, koşmak, raksetmek, perende atmak, tehlikeli jimnastik hünerleri icra etmek arzuları duyuyordum. Bidar bana bakmayarak Efser'-den müsaade istedi. Yatmaya gitti. Biz bir saatten ziyade bahçede kaldık. Bu rutubetli gecelerin aşk için yapıldığım söylüyor, o, gülerek:

«Uyku için hangileri?» diyordu.

Sağ kolumla belinin üst tarafım ihata etmişim. Böyle hazdan bitkin geziniyorduk. O bütün bütün kendini bırakıyordu. Yıldızların sanki bu serin rüzgârla daha ziyade parlayan, ketum, teşvik edici gözleri karşısında 'dudaklarını öpüyordum. O da öyle asabî bir tehalük, şuh bir acele ile

mukabele ediyordu. Daha aşağılara indirdiğim elimin altında yumuşak adaleli kalçasının sıcaklığım duyuyor, şimdilik meçhul bir şahidin gözü göreceği için bu bedî vücutu daha kıymetli, daha müstesna, daha leziz, daha nefis hissediyordum.

- Yatalım!... dedim.

Muvafakat etti. Yine kucak kucağa, yekvücut, -içtik, yukarı çıktık. Yatak odasına geçtik. Ben soyunken her vakitki gibi yardım etti. Bidar'ın paravanın arkasında olduğunu bildiğimden şimdi öpmüyordum. Bu, onun dikkatini celbetti:

- Çok gezdik, yoruldu galiba?

- Hayır, hayır. Bilâkis yorulmak istiyorum, ruhum... Güldü, eliyle ağızma vurdu. Ben yatağa girmiştım. O,

pencerenin yanındaki kanepede soyunuyordu, ben seyrediyordum.

Ceketini, etekliğini, çoraplarım, külotunu yavaş yavaş çıkarıyor, pencereden giren çapkın rüzgâr, dağıttığı saçlarını, dekolte gömleğinden pek cazip görünen, beyaz, dolgun omuzlan üzerinde uçuruyordu. Oh, Bidar da tabî benim gibi şimdi onu görüyordu. Bazı sabahlar benim müfrit okşayışlarımdan yorulmuş yataktan kaçmaya çalıştığı vakitler, buselerimle saçlarının arasında teganni ettiğim bir şarkıyı mırıldanıyordum:

«Sert oldu hava, çıkma koyundan kuzucağım.» Elleriyle saçlarını arkaya attı. Üstünde yalnız pembe ve dekolte gömleği kalmıştı. Yatağa şuh ve handan, koştu; elimle omuzundan tuttum!

- Daha girmedim ki... Dedi.

- Tamamıyla soyun, dedim. Gömleğini de çıkar! İtiraz etmedi. Bir artist sür'atiyle, çabucak, bir saniye

içinde çıkardı. Çırılçıplak kalmıştı. Yine elimle yatağa girmesine mani oldum. Azıcık dargın durdu:

- Daha ne istiyorsun?

- Gerin... Dedim.

Yine itiraz etmedi. Ona da itaat etti:

- Çılgınlığı bırak!

Diye tatlı tatlı gülerken gerindi. Gerinirken galiba merak etti, endamım kendisi de görmek istedi. Sol köşedeki dolabın büyük aynasına başım çevirerek baktı. Tam bu esnada Bidar kapıdan çıkıyordu. Birden haykırdı. Sapsan oldum. Kalbim şiddetle atmaya başladı. Gördü zannettim:

- Ne var?

- Bir şey yok, ayağım acıdı.

Hemen koynuma girmişti; tekrar neye haykırdığım sordum. Gerinirken ayağı acıdığını, bir parça burkulduğunu söyledi. Israr ettim. Beni ikna etti. Hakikaten görmediğine kani oldum. Kucaklayışlarıma o kadar şedit, samimî mukabele ediyordu ki, şüphe etmek kabil değildi.

Ertesi sabah Bidar'ı yine bahçede buldum yanına gittim. O da çıkarken haykırmasından korkmuş. Görmediğini temin ettim. Müsterih oldu.

Çırılçıplak gördüğü vücudu için bir şey söylemiyor; yalnız:

«Hayret! Hayret!»

Diyor, derin derin dalıyordu. İki üç hafta geçti. Hiçbir şey değişmemiş görünüyordu. Fakat Bidar natikasını kaybetmişti. Hasta, ıslak bir tavuk gibi mütemadiyen düşünüyor, sorduğumuz suallere en kısa cevaplarla mukabele ediyordu. Efser daha ziyade şenlenmiş! Bilmem niçin her vakit ifratla üzerine düştüğü mütalâasını terketmiş, çok konuşuyor, çok gülüyor, şimdiye kadar kendisinde asla müşahede etmediğim suni bir hoppalık, tuhaf bir fazlalık gösteriyordu.

Bir akşam birkaç arkadaşına işlerimiz hakkında konuşmak için, Bağlarbaşı gazinosuna geleceğimi vaadetmiştim. Yemekten sonra gitmeğe kalktım. Bidar'ı da çağırdım. Rahatsız olduğunu söyledi. Halbuki evvelden, ne vakit gazinoya gidecek olsam, refakat etmek isterdi. Bu sefer gelmemesini biraz garip bulmaktan kendimi menedemedim. Rahatsız olmadığı belliydi. Pardösümü istedim. Efser gitti, getirdi. Elinde hiç kullanmadığım revolverim de vardı. Onu niçin getirdiğini sordum. İhtimal arkadaşlarımla geç vakte kadar kalacağımı, yolda gelirken yanımda bulanması fena olmadığını gülerek söyledi.

- Fakat, azizem, ben Kafdağı'na gitsem silâh almam, bilmiyor musun? Dedim.

Giydiğim pardösünün cebine kendi eliyle koydu, manasını hissedemediğim garip gülüşle devam ederek:

- Kafdağı'na gitmeyeceksin amma, gece yansından sonra karanlık, تنها sokaklardan geçeceksin. İhtimal bu gece mutlak lâzım olacak...

İçimde meçhul bir rahatsızlık duydum. Meçhul, kablelvuku bir his:

«Yakın bir felâket var!»

Diyordu. Yangınlar, ihtilâller, suikastler, cinayetler tasavvur ediyordum.

Bu hayaları zihnimden defetmek istedim:

«Ciddî olalım!» Dedim.

Gazinoya doğru gidiyor, bir marş mırıldanarak ayaklarımı ona uyduruyor, zorla cebimdeki revolveri, Efser'in bana garip, manalı bir tavırla verişini unutmuyordum. Gazinoda arkadaşlarımla buldum. Bunların hepsi bekârdı.

İşimizi konuşamadık. İçmeğe başladık. Unutmak istediğim meçhul can sıkıntısını mağlûp etmek için tamam yirmi dört şişe bira içtim. Senede hiç olmazsa bir gün kendimi kaybedecek kadar sarhoş olmak on altı yaşımdan beri âdetimdi...

Gece yarısı geçmiş, bizden başka kimse kalmamıştı. Hepimiz, sarhoş, kalktık. Bozuk, tozlu yollardan tam bizim köşkün önüne geldik. Dehşetli bir karanlık vardı. Uzak fenerler, mühtazır ateşböcekleri gibi, titrek, donuk bir ışık çıkarıyor, havlayan köpeklerin tehditkâr sadaları, soğuk, korkunç, aksediyordu. Kapının önünde arkadaşlarla veda ettik. Aşağı doğru gittiler. Hemen kayboldular. Müphem bir korku duyuyordum. Zili olanca kuvvetimle çektim. İhtimal komşular uyandı. Tekrar çektim. Küçük uşak, elinde lamba, başı, göğsü yarı açık geldi. Kapıyı açtı. Biraz ferahladım. Bu ferahla, genç uşağın tüysüz yanağım okşadım.

- Uyuyordun, seni rahatsız ettim! Dedim.

Tatlı tatlı güldü. Son derece sarhoş olduğumu görüyor, tuhaf bir çekinişle:

- Estağfurullah efendim...

Diyordu. Tuttuğu lambanın gölgeli aydınlığı içinden bahçenin yolunu yaklaşmış bir uçurum kıyısı gibi görüyordum. Yürüdüm, içeri girdim. Merdivenleri çıktım. Düşecektim. Son derece sarhoştum. Duvara dayandım. Biraz dinledim. Son bir gayretle sendeleyerek yatak odasına yaklaştım, kapının önünde durdum. Efser'in sesini işitiyordum, gülüyor, birisiyle konuşuyordu. Acaba hizmetçi kız yanında mıydı? Uyanık olsaydı, o kadar şiddetle çektiğim zili işitecek, mutlaka sofaya çıkacaktı. Daha ziyade muhakeme edemedim. Kapıyı ittim. Efser, çıplak denecek derecede dekolte, yatağın kenarına oturmuştu. Beni görünce ayağa kalktı. Yatağa baktım. Yan çıplak Bidar yatıyordu. Bu sanki bir rüya idi. Katiyen kendime malik değildim. O anda ayılır gibi oldum, birden cebimdeki revolveri, medenî kanunun verdiği vahşet müsaadesini, o meşhur öldürmek hakkım hatırladım. Çabuk mihanikî bir hareketle revolveri çıkararak bana büyük bir itidalle bakan Bidar'ın üzerine sıktım. Ateş almadı. Bir daha, bir daha... Hiç! Bidar taş gibi bakıyordu. Yatağın yanında, kaldığı gibi duran, gülümseyen Efser'e baktım. Asla korkmamıştı. Haykırması, hatta bayılması lâzım gelmiyor muydu? Bu patlamayan revolveri yere attım. Şiddetli bir hiddetle:

- Alçak, seni elimle boğacağım...

Diye yatağa, Bidar'a doğru yürüdüm. Efser önüme dikildi:

- Dur, dedi. Alçak sensin!

Sanki manyetize oldum. Hiddetten, hayretten, sarhoşluktan, asabiyetten çenem titriyor, dişlerim birbirlerine vuruyordu. Efsar gözlerini gözlerime dikerek devam etti:

- Onun hiç kabahati yok. Onu buraya ben getirdim. Niçin getirdiğimi, niçin onu arzu ettiğimi sana söyleyeceğim. Vicdansızlığına, alçaklığına, namussuzluğuna bir de adilik, rezalet, gürültü katma!

- Namussuz, alçak, vicdansız sensin!

Diye mukabele edebildim. O büyük, kati bir itidalle asla ehemmiyet vermeyerek:

- Konuşuruz, hangimiz olduğunu anlarsın! Dedi. Sonra yatağın içinde doğrulan Bidar'a döndü:

- Haydi, Bidar Bey, siz gidiniz...

Bidar bana hiç bakmayarak yatağın ayakucunda duran ropdöşambrını aldı. Çıktı. Efsar karşıma geçti. Ben kuvvetsiz, sarhoş, gazup, mağlûp, intikamı alamayanlara mahsus olan o acı yeise, ümitsizliğe kapılmış kanepenin üzerine yığıldım. Oda, tavan, duvarlar etrafımda dönüyordu. Kalkmalı, onun üzerine hücum etmek istiyordum. Fakat muktedir değildim. Hatta parmaklarımı bile oynatamıyordum. Bazı kâbuslarda olduğu gibi tamamıyla hissediyor, fakat asla hareket edemiyordum. Bir müddet bana baktı. Korkunç, uzak memleketlere mensup bir manyatizör katiyetiyle şu emri verdi:

- Şimdi kımıldamayacak, söylenen şeyi anlamayacak kadar sarhoşsun. Yarın merak ettiğin şeyi öğrenirsin. Sakın bir rezalet çıkarma. Sabaha ancak iki saat var. Sabret.

***

Sonra ne oldu bilmiyorum. Gözlerim kapandı, sızdım.. Uyandığım vakit kendimi kanepenin dibinde, arka üstü uzanmış buldum. Başım çatlayacak gibi ağrıyordu. Dudaklarım yapışmıştı. Her tarafım acıyordu. Sanki ezilmiştim. Kalkmak istedim. Güçlkle doğruldum. Kanepenin üzerine oturdum. Acaba gece gördüğüm şey bir rüya, bir kâbus mu idi? Hizmetçi kıza seslendim; geldi. Hanımının nerede olduğunu sordum. Bidar Bey'le beraber sabahleyin erkenden çıktıklarını söyledi. Şaşırdım. Ne yapmak lâzım geldiğini tayin edemiyordum. Bir müddet donmuş gibi durdum. Sonra hırısından ağlamaya başladım. Hiddet, aciz, yeis, ümitsizlik içinde ağlarken aklıma intihar etmek geliyordu.

«Bu ne muvafık!»

Diyordum. Ağladım, ağladım, nihayet gözümdeki yaşlar bitti; kanepeye uzandım. Düşünmeye başladım. Aczimden öğreniyordum. Birden ayağa kalktım: «İntikamımı almalıyım! Dedim.

Fakat nasıl?.. İşte bunu düşünemiyor, bunu muhakeme edemiyordum.

Kapı açıldı. Hizmetçi kız görüldü. Elinde küçük bir zarf vardı:

«Hanımefendi giderken bunu bıraktı. Size vermemi tembih etti. Deminden unuttum.»

Diye vererek savuştu. Hemen açtım, Okudum. Efser annesinin evine gittiğini, bugün Bidar'ın da İtalya'ya hareket edeceği, eğer namuslu bir adam olursam, hareketinin esba-bam bana izah edebileceği, nazarında, namusumu kurtar-maklığım ancak kendisini boşamama bağlı olduğunu, yoksa bana cevap, izahat vermeye tenezzül etmeyeceğini yazıyordu.

Aylarca düşündüm. Uykusuz geceler geçirdim. Neler düşünüyordum.

Hepsini öldürmek, sonra intihar etmek... Facialar yapmak! Evet, facialar...

Hakikî beyaz bir Othello olmak! Her elemi, her matemi, her yeisi teskin,

tedavi ettiği iddia olunan zaman geçtikçe, muhakememi iade etti. Sakin-

leştim. Hissetmeden düşünmeye çalıştım. Efser'in niçin bana karşı bunu

yaptığım merak etmeye başladım. Merakım gazabıma galip geliyordu...

Sekiz aylık bir ezalı hicrandan sonra onu boşamaya karar verdim. Artık

her şeyi anlayacaktım. İhtimal onun boşanma arzusunu yerine getirdikten

sonra tekrar birleşmek, barışmak mümkün olacaktı? Heyhat! Dargın

kimdi, kimin barışması lâzım geliyordu? Bir sabah boş kâğıdım

gönderdim. Üç gün sonra ondan uzun bir mektup aldım. Hıyanetinin

esbabım anlatıyordu. İşte, azizim Müverrih Bey, bu mektubu aynen size

yazıyorum. Rica ederim, dikkatle okuyunuz.

***

Beyefendi,

Bugün artık tamamıyla birbirimize yabancı bulunuyoruz. Boşanma ile beraber bütün müşterek mukadderatımız, karşılıklı vazifelerimiz iflas etti.

Birlikte geçen hayatımıza ait hatıraları tekrar etmek tüylerimi ürpertecek

derecede nefret verici ise de, yine vazife duygusu bu ıstıraba katlanmaya

beni mecbur ediyor. Son vaadimi icra edeceğim. Edilen vait bence bir

vazife olmuş demektir. Size hareketimin, Bidar'la muaşakamızın

sebeplerini izah edeceğim. Biliyorsunuz ki, Bidar bize geldiği zaman bir

kız kadar mahcup, bir melek kadar âli, bir köylü kadar saf, mertti. Benim

taay-yül ettiğim ahlâklı, namuslu gencin canlı bir resmi, bir timsaliydi.

Onu küçük bir kardeş, onu muhterem bir mabut yavrusu gibi sevmeye

başladım. Masumiyeti, doğruluğu, saf ahlâkı bende o kadar derin bir his uyandırıyor.

Halbuki siz, ahlâk iflâsına uğramış, bozulmuş, hayvanlıktan başka her şeyi kaybetmiş, berbat, tahammül edilemez bir adamsınız. Akın yanında kara nasıl vuzuh ile göze çarparsa, Bidar'ın yanında da sizin kokmuş maneviyetiniz müteaffin bir levs harabesi gibi tezahür ediyordu. Ben sanki birden uyanmıştım. Sizin ruhunuzu görmek, tanımak istedim. Bu ruh, katiyen bir insan ruhu değildi. Sizde din, duygu, ahlâk, fazilet, teessür kabiliyeti yoktu. Bu bir domuz ruhu idi. Yalnız şehveti, hayvanlığı takdir ediyordu. İnsanlık şekliniz bu karanlık ruha ikinci bir karanlık daha ilâve etmişti:

Bu da hodbinlik, hodgâmlıktı. Bana olan müfrit meylinize dikkat ettim. Tarassut ettim, tahlil ettim, tetkik ettim. Bunun da katiyen aşk olmadığını anladım. Meyliniz sırf şehvetten, bana münhasıran malik olmak gururundan hâsıl olmuş bir zevkten ibaretti. Hareketleriniz, konuşmalarınız, düşünceleriniz, hâsılı her şeyiniz gayri ahlâkî idi. Ben bunların hepsine tahammül edecek, sizi tashihe çalışacak:

«Talihim! Talihim!»

Diye müteselli olacaktım. Fakat o geceki şenaatler üstünde ahlâksızlığınız...

«Hangi gece?»

Diye düşünmeye lüzum görmezsiniz sanırım. İyice hatırladınız. Ah, işte hâlâ yüreğim çarpıyor. Ellerim sararıyor, yüzümün kızardığını duyuyorum. Evet, bana karşı en umumî, en hayâsız bir kadına lâyıık görülemeyecek bir harekette bulundunuz. Çılgınca bir itisaf ettiniz. Bidar'ın bu cinayette isteyerek bir dahli olmadığına kani idim... Ah, kalbimden, ruhumdan vurulmuştum... Lâkin elemimi, tahammül edilmez kalp ağrımı büyük bir metanetle sakladım. Sizden intikam almaya karar verdim. Sizin bütün maneviyatınızın muhassalası hodgâmlık, şehvetti. Size başkasıyla muaşaka ettiğimi gösterince, birincisini yaralayacak, sizden ayrılınca, ikincisini yıkacaktım. Ben de böyle hareket ettim. Bidar şüphesiz odamıza kendi kendine giremezdi. Mutlaka onu siz getirmiş, bu korkunç ahlâksızlığa teşvik etmişsiniz. Buna kani idim.

Aklında, hatıramda vaktiyle derin bir iz, bir nefret duygusu bırakan bir vak'a bana plân hizmetini ifa etti. Bu Candole'ün hikâyesi'ydi.

Kütüphanemden Herodot'un tarihini aldım. Bu vak'ayı belki yüz defa daha okudum. Candole'ün ahlâksız hodbinisi de tıpkı sizinki gibiydi. Hatta dekorlar bile benziyordu. Sanki bu müstehcen piyesi binlerce sene sonra

siz tekrar oynamak istediniz. Mahvedilen bendim. İlk sahnesini, ilk perdesini oynadığımız bu piyesin, ikinci perdesini itmam etmek hakkı bana isabet ediyordu. Bana bir aktör, bir intikam şeriki lâzımdı. Bu da ancak Bidar olabilirdi. Ben onu nasıl kandıracağımı düşünür, size emelimi ihsas etmemeye çalışırken, siz her şeyden habersiz, yine o mahut, adî sıfatınızla, hani o ancak bir dondurma, bir yemek, bir tatlı için kullanılan kelimelerinizle beni metheder:

«Ah Efserciğim; ne nefis, ne lezizsin!»

Diye hayvanlığınızın tufanı içinde bağırdınız. Bir gün siz, yoktunuz. Bidar'ı yalnız yakaladım. Odamıza götürdüm. Girmeğe tereddüt ediyor:

«Salonda otursak...»

Diyordu. Gündüz yatak odasıyla salonun pek farklı olmadığını, lâkin geceleri büyük bir fark olması lâzım geldiğini manalı bir tebessümle söyledim. Cevap veremedi. Ona meseleyi doğrudan doğruya açsam, inkâr edecek, belki bu müşterek intikama rıza göstermeyecekti. Pencerenin içinde duran Herodot'un tarihini aldım.

- Size bir şey okuyacağım, fakat dikkatle, gayet büyük bir dikkatle dinleyeceğinizi vaat eder misiniz?

Diye sordum. Biraz müteredit:

- Vaat ederim! Dedi.

Kanepeye oturduk. Son derecede dikkat etmesini tekrar rica ettim.

Yirminci sahifeyi açtım. Kelimeleri müfrit bir vuzuhla telaffuz ederek, cümlelerin nihayetinde manalı tevakkuflarla durarak okumaya başladım. Okuduğum yer ancak bir buçuk sahife idi. Bu bir buçuk sahifeyi işte aynen, harfî harfine, size tercüme ediyorum:

«8 - Bu hükümdar zevcesine o kadar meftun idi ki, onu dünyanın en güzel kadını sanıyordu. En ehemmiyetli sırlarını tevdi ettiği, çok sevdiği zabitlerinden birisine Vasilüs'ün oğlu Giges'e şiddetli sevdasına zebun, zevcesinin güzelliğini mübalâğa ederek anlatırdı. Az vakit sonra Candole (felâketten içtinap edemiyordu.) Giges'e şu nutku irat etti:

«Bana öyle geliyor ki, zevcemin güzelliği hakkında benim söylediklerime inanmıyorsun. Gözler kulaklardan daha çabuk inanır. Ne yapıp yapıp onu çıplak görmeğe çalış.» Giges:

- Ne akıl almaz söz haşmetmeab! Diye haykırdı. Bunu düşünmediniz mi? Bir esire melikesini çırılçıplak görmesini emretmek! Bir kadının, üstünden, hayasını esvaplarıyla beraber çıkardığını unuttunuz mu? Takibe mecbur olduğumuz ahlâk, edep kaideleri içinde en mühimi bir adamın

kendisine ait olmayan kadına bakmamasıdır. Bütün kadınların en güzeline malik olduğunuza samimiyetle mutmainim. Fakat yalvarırım, benden böyle ayıp bir şey istemeyiniz.»

«9 - Kralın teklifini, başına bir felâket geleceğinden korkan Giges, böyle reddediyordu. Kral:

«Emin ol Giges, dedi, ne Kralından kork, (bu teklif senin için bir tuzak değildir) ne Kraliçenden. O sana hiçbir fenalık yapmayacak. Öyle bir tertip yapacağım ki, hatta senin kendisim gördüğünü bilmeyecek. Seni yattığımız odaya, açık kalan kapının arkasına saklayacağım. Kraliçe, çok geçmeyecek beni takip edecek. Methalde bir yer vardır ki, soyundukça esvaplağım oraya koyacak. Böylece onu tamamıyla görebileceksin. Soyunduğu yerden yatağa doğru ilerleyeceği vakit, arkası senden tarafa dönmüş olacağından, bu esnada görünmeden dışarı çıkıyor.»

«10 - Giges, bu tekliften yakasını kurtaramadı. İtaate mecbur kaldı. Candole, onu yatılacak saatte odasına götürdü. Kraliçe gecikmedi, geldi. Giges soyunurken onu seyretti. Yatağa gitmek için arkasım dönerken yavaşça dışarı çıktı. Fakat Kraliçe, Giges'i çıkarken gördü. Kocasının yaptığını anladı. Bu hareketi sükût ile hazmetti. Candole'den intikam almaya karar vererek bir şey bilmiyormuş gibi göründü! Zira bütün eski kavimlerde olduğu gibi Lidyalılarca da çıplak görünmek, hatta bir erkek için bile en büyük fezahattir.»²⁰.

«11 - Kraliçe fikrini belli etmeyerek müsterih kaldı. Fakat sabah olunca en sadık zabıtlarının muavenetini temin etti. Giges'i çağırdı. Giges Kraliçesinin işten haberdar olmasına ihtimal vermeyerek, her vakitki gibi emrine tebean²¹ geldi. Huzuruna çıkınca bu melike ona dedi ki: «Giges, işte iki yol ki, birisim takip etmeye müsaade ediyorum. Hemen şimdi karar ver. Ya Candole'ü

20- Rezalet

21- Uyarak

katledip benimle evlen, Lidya tahtını eline geçir. Yahut çabuk bir ölüm, Candole'ün hukukuna küçük bir riayet için, bundan sonra seni yasak olan bir şeye bakmaktan menedecek. İkinizden birisinin mahvolması lâzımdır: Ya, ahlâkı tahkiren sana bu tavsiyesi veren, yahut beni çıplak gören sen!» Giges, biraz dilsiz gibi durdu. Sonra böyle bir intihaptan affi için yalvardı. Kraliçeyi tatmin edemediğini, mutlaka kendisini öldürmek, yahut Kralı katletmek lâzım geldiğini görünce kendi hayatını tercih etti. Kraliçeye:

«Mademki, dedi, arzuma muhalif olarak efendimin katli için beni icbar ediyorsun, öğret bana, nasıl onun üzerin elimi kaldıracam.»

- «Beni sana gösterdiği aynı yerde üzerine atılacaksın, uyurken hücum edeceksin.»

«12 - Kraliçe böylece Giges'i tuttu. Onun hiç kurtulmak çaresi yoktu. Ya kendisini, ya Candole'ü mahvetmek lâzım geliyordu. Kraliçe gece olunca onu elinde bir hançerle oraya, kapının arkasına soktu. Candole henüz uyumuştı. Giges onu hançerledi. Karısını, tahtını zaptetti...»

Kitabı kapayarak yanıma koydum. Bidar'ın yüzüne baktım. Sapsarı idi. Titriyordu. Teselli verdim:

- Sizde kabahat yok, dedim; nafile sıkılıyorsunuz. Kabahat tamamıyla Candole'dedir.

Bidar hiçbir şey söylemedi. Biraz dalgın durdu. Sonra birden diz çökerek ayaklarına kapandı, af istemeye başladı. Ellerinden tuttum, kaldırdım. Yanıma oturttum.

- Siz susunuz, bana müsaade ediniz.

Diye ağlamaya başladım. Mebzuliyetle akan göz yaşları, birbirini takip eden hıçkırıklar arasında sordum:

- Giges benim intikamımı alacak mı?

Zavallı saf! Bütün bütün sarardı. Ölecek zannettim. Dudakları titriyor:

«Oh, mümkün mü? Kan, kan bir cinayet!» Diyordu. Ben elimin tersiyle

göz yaşlarını silerek ahlâkî ruhumun nasıl yaralandığını anlatmaya

başladım. Söylüyor, söylüyor, elemle, teheyyüçle hıçkırıyordum. Eğer

Can-dole'den intikam almazsa, vakıa kendisine bir şey yapamayacağımı,

fakat behemehal kendimi öldüreceğimi söyledim, onu inandırdım. Sizi

intikam için öldürmeye lüzum yoktu. Bir darbe ile ahlâksızlığınızın

cezasını vermek kâfi idi. Bu da evvelâ hodbinliğinize indirilecek bir darbe

ile başlayacaktı. Sonra boşanma, sonra Bidar'la izdivaç... Sizin üstünde

oturulacak bir tahtınız yoktu... Hâsılı Bidar'ı kandırdım. Aramızda gayet

muazzam bir sevişme başladı. Bu hakikî bir aşk idi. Asla sizin

hayvanlığınıza benzemiyordu. Sanki tatlı, kıymetli bir şiir mecmuası

içinde yaşıyorduk. Benim için pek lezzetli olacak intikam saatini tayin

etmeye çalışıyorduk. Yukarıda yazdığım gibi planımı Herodot'un

kitabından çıkardım. Yalnız, Bidar, Giges gibi, sizi öldürmeyecekti.

Benimle gayri meşru bir temasta bulunuyor, beni -Fransızca manasıyla-

öpüyor gibi görünecekti. Bu hali size bir m, şhut cürüm gibi gösterecek,

hodbinizi insafsızca yaralayacaktık. Bütün itminan içinde sizi bir müddet

mustarip ederek boşanmayı temin edecektim. İşte bu da oldu.

Evlenmemizi bekleyebilirsiniz. Şunu da biliniz ki, bu güne kadar Bidar bana elini sürmedi. Yatakta onu benimle yatıyor görmüştünüz. Fakat bu hazırlanmış bir tablo idi. Hatta o kadar hazırlanmış ki, fazla vak'alı, entrikalı olsun diye, o gece dışarı çıkarken, zorla size revolverinizi vermiştim. Halbuki fişeklerini gündüzden çıkarmıştım. Bidar'a attığınız kurşunlardan hiç biri ateş almadı. Hatırlıyorsunuz ya? Hâsılı benim maksadım sizin adiliğinizden, ahlâksızlığınızdan doğan içten, yıkıcı hiddetimi teskin etmek, sizden intikam almaktı. Yoksa namussuzluk, nefesine uymak, aşk falan değil... Namussuzluğu katiyen kabul etmem! Eğer namussuz yaşamaya biraz istidadım olsaydı, sizinle yaşardım. Ben gayet namuslu bir kadındım, daima namuslu kalacağım. Bana yaptığınız itisafa mukabil, hayvanlığınızı yaralamak, boşanmayı teinin etmek için size gösterdiğim yatak tablosu hakikatte eflâtunî idi. Siz anlayamadınız. Bununla beraber, o gece benim yatağında gördüğünüz adam yarın meşru kocam olacaktır. Artık en mülevves, hodbinane bir inanış, ahlâka uymaz boş bir iftira derecesini asla tecavüz etmeyecektir.

Efser Bidar

***

Bu mektubu okuduktan sonra, hayretten, şiddetten büsbütün sersemleşmişim, İçimdeki acı büyüyor, daha zehirli bir tesir hâsıl ediyordu. Tamamıyla mağlup idim: Kımıldanamayacak derecede yaralanmışım. Hemen o meşum Heredot'un tarihi aldım. Ömrümde ilk defa bu kitabı görüyordum. Yirminci sahifeyi açtım. Okudum. Ne benzeyiş! Oh, bu tıpkı, tıpkı benimki, benim hareketimdi. Ben de biçare Candole gibi onun emsalsiz güzelliğini ikinci bir şahide göstermek, harikulade meftunluğumu tatmin etmek istiyordum.

Fakat o... O... Barbar mahlûk bunu bir cinayet telâkki etti. İntikam aldı. Vakıa beni öldürtmedi. Keşke öldürtseydi... Bu kadar mustarip olmaz, azabın Candole'ünkü gibi bir iki dakikalık geçici bir hançer darbesinden, acısından ibaret kalırdı. Halbuki bana vuralan intikam hançeri Candole'ün nasibinden daha müthişti. Ben sağ, aciz kalıyordum İfratla perestij etmekten başka bir kusurum olmadığı halde o vücudun Giges'e ait olduğunu görüyorum.

Evet, bu mektuptan bir ay sonra Bidar'la evlendiler.

***

Aradan seneler geçti. Ben ise hâlâ her sabah uyanırken, her gece yatarken elimden kaçırdığım Efser'i tahayyül ederek ruhumun derinliğine

namütenahi, zehirli hançerlerin saplandığını duyuyorum. Mukaddes kitaplar tarafından tasvir olunan cehennemlerin o öldürmeyen, fakat asırlarca yakıp kavuran ateşi gibi bu hançerler beni her gün öldürmeden kıvrandırıyor, çırpandırıyor.

Unutmak, maziye lâkayit kalmak, ehemmiyet vermemek istiyorum, Fakat mümkün mü? Duygularımıza, düşüncelerimize gelebeyi arzu etmek kadar masumane bir hülya olamaz. Unutmak istedikçe daha ziyade Efser'le, Bidar'ı düşünüyorum. Ye'simi en ziyade şiddetlendiren şey hiç kabahatim olmamasına inanmışımdır. Ben ne yaptım? Binlerce sene evvel bir başkası tarafından izhar olunmuş bir aşk hadisesini haberim olmadan, gayri ihtiyarî tekrar ettim. Maziye dolduran namütenahi vak'alardan birisi benim başımda tekerrür etti. Ah, söyleyiniz, hiç kabahatim, kusur sayılacak bir cürmüm var mı? Bu ezeli tekerrüre ben nasıl mani olabilirdim? Mazide barbar, vahşî kavimlerin, bizimkiler gibi hiçbir hakka, ta-biate istinat etmeyen münasebetsiz itikatları olduğu gibi, Hint, Yunan medeniyetleri gibi insanın sevkitabiîlerini tahkir etmeyenler de vardı. Onlar çıplaklığı bir fezahat değil, hatta cinsin muhafazası için en âli, en esaslı bir safhası olan tenasül fiilini saklanılacak bir cinayet telâkki etmeyerek alenen takdis, tahsin ediyorlardı. Halbuki bugün bu tabii, bu medenî günlerden ne kadar uzağız. Elde olmayan bir tekerrür affedilmez bir cinayet sayılıyor. Medeniyetimiz suni bir vahşete, cehalete, zulmete doğru gidiyor. İşte ben de bu cehaletin yaşayan bir şahidiyim.

Şimdi sevgili müverrihim «Tarih ezeli bir tekürrürdür» fikrinize ne kadar samimiyetle iştirak ettiğimi, iştirak etmekte ne kadar haklı olduğumu anladınız ya?.. Artık müsaade ediniz de susayım. Hür düşüncelerin, vicdan cesaretinden mustarip olan biçarelerin, bilhassa zavallı kendimin tesellisi kabil olmayan matemlerini tutayım...